

شورا

عدد ۲ * سنه ۱۹۱۱

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناشر لری: محمد ساگر و محمد زاگر اصیفلر

مندرجہ سی :

- عبدالاحد خان. (بخارا خان).
تلم زنی مدرسہ لودہ
اوقوتو معلم حسن علی.
دنیا ایچروسندہ دنیالر.
عباد اللہ آلیارف.
حقیقت آرتندن.
ن. دوماوی.
سیفلیس آروی.
مترجمی عبدالخبیر الرشیدی.
« قواعد فقیہہ »
موسی بیگیوف.
یگی عثمانلی ادبیاتی.
(یروفیسور غوردیلہ فسکی
لسکیہ سی).
عارف کریمف.
پیداغوغیا. نحو ناعد لرینی
اوگرہ تو بولمری.
احمد جان مصطفی.
عقل نیچک تریہ ایدیلملی؟
موسی عبد العزیز
اوقورغہ ہم یازارغہ اوگرہ تو
طریق لری. ح. رامییف.
مراسلہ و مخابره. آفولا.
خیوہ. مینزلہ. تیگینسکی.
پیتروپاول. مارتوک. بوری.
اشعار. « اچ پوشو » ق. یولداشق.
« قابخی » ع. مناسبق. « امید
گہ » ی. ایمانف. « یاز کونی »
ح. د. « چن تہم » ج. وبرغازف.
« یاش بالا » بیکقل زادہ.
« یازو » ع. رمضان. « ... غہ »
ع. توقایف. « اویلہ نو »
ع. رشیدی. « صبی غہ » ع.
« قای وقتہ » م. غفوری.
متنوعہ. روسیہ مطبوعات
موقوتہ. ترک تلندہ مؤنث
علامتی. اوقورغہ یازارغہ
بام اوچیلر حسابی. حفظ صحت
قاعدہ ی. چاخوتقہ نی اش
بلن دو لاق.
حکایتلر. « بر قومناک ایرگہ
چغوی » قاپلان بلن واسکی
« نور شمز کورنشی ». « فانتح ».
تل یارشی مقالہ لری حقندہ

اوارەدن

- فرغيزلر حقنە اولان مقالەلەر كەچك عددن اعتبارا درج اولنورلر .
- ملی تاریخمەز اسملی مقاله ، فالمق و تورکی لغتلر حقنە اولان جدول باصلنە چقلر .
- سمرقندە عبدالقادر افندی گە یازلمش مکتوب، کیرو قایتوب کلدی .
- محمد علییوق افندی گە : مسافر مسئلهسی حقنە اولان مسئلهگەز صرف فقه مسئلهسی اولدیغندن درج ایدلمادی ، معذور کورگەز!
- م . ح . ف . افندی گە : معلوم سوزنی ، ذکر ایندە یکگەز یردن تابا آلمادق ، بیش آلتی قدر اولسون عبارتینی کوچروب یباروگەزنی اوتنەمز .
- کونگور شەهرندن یازلمش مکتوب، شخصی اولدیغندن باصلیمە چقلر .
- حسن علی افندی گە : ۶ صوم آفەگەز تمام تابشرلدی ، قوشدیغکەز اشلر ، یرینە کتورلسە کرک .
- روسچە یا کە ترکیچە اثرلردن ترجمە یا کە اقتباس ایدوب یازوچیلر استفادە ایتەش اثرلرینی کوستروب یازسەلر گوزل اولور ایدی . بعض وقت شېهە توشوب اصلنی کوررگە احتیاج اولەدر .
- تمام کلوب یتمازدن ایلك ، « آخری وار » دیه یازلمش مقالەلر باصلمازلر .
- صیبادیغی سبیلی هادی افندی آطلاسونفك « ایدل » گە یازمش جوابی بو عددن قالدی ، بر سبب چیقدیغندن « حیات و سعادت » مقالەسی بو عددکە کرمادی .

بز کم ؟

« شورا » نك ۲۳ نچی نومبر قابندە « بز تانار توگل ! بز تورك ! » دیب یازلمش بر مقاله اوقودم . ناچار اثر آلمانغە توبەندەگن یازارغە مجبور بولدم .

بز روسیە مسلمانلرینك موندن ۵ - ۱۰ یل الك ، باخشیلایقنە مدنیت ، آغارو یولینە باصارغە اولیلاغان چا - غەزدن ، طورمشمەزنی اوزگەرتونی کیره کسنوب اشكە کرو - شرگە نیت اینکان وقتەردە (مع الناسف ایسکە توشورەم) برده کیره کەگان ، کونولمەگان ، بوقفە عمر اوزدررغە سبب

و شونك بلەن برگە ، تلەكەرمزگە آباق چالوچی طوزسز مسئلهلر بزنگ باشنی چووالتوب طاشلاغان ایدی . اول وقتە یاگی چققان بر غزیتە : « بزنگ تانار » دیب سو - یلەنسە ، قارا ، کیری خلق بردن دو کیل طورغانلر ایدی . « نیک اول آلائی اسلام دینن مسقللی ! ؟ اول اوزی کافر ! بز تانار توگل ! » دیب اولانغان موژیکلردن باشقە ، « بز » بلغار » لرمز ، فلانلرمز : توگانلرمز ، لکن بز تانارلر توگلمز ! « تانار » اسمی بیک طوپاس ! بز آلائی تانار بولمیق ! « دیب چینەگان بعض بر « بلگچ » لرمزده اوطقە ما ی قویالر ایدی .

حاضرده آندی ، ألكکی : اصول جدیدە ، روسچە اوقو ، چەچ ، پالتو ، بز تانار توگل و بوتەن آرتق تەمسز مسئلهلر سونوب بارالر ایندی دیب اچدنگنە سوینوب طورغانندە ئللە نیندی بر « تورك اوغلو » ئەفەندە ی شولار نوق قوزغارغە اویلاب یازا . یوق ایندی افندم ، قلمگەزنی بر آز یونا توشسکەز . بر آز اویلاب قاراگەز . ایك آرتدە فالغان « تانار ملتن » ، چن « تانار ملتن » تورك قاتناشسزین کیره کەگان و طوزی بتکان مسئلهلر بلەن صاناشدرغە اویلاماگەز .

« شورا » ژورنالیدە انشاء الله اوزینە « آرق » ایچون دیب آندی « آرتق » خطلرنی باصماس . تانار اوغلی .

« شورا » : - اوقوچیلر ، دعوالرگەزنی ایشتندیلر ؛ ایمدی بو دعوالرگەز حقنە اولان دلیللرگەزنی دە ایشدرگە آرزولری اولسە کرک . ۵ نچی « شورا » قابندن بر بیتنی بالگەز سزنگ ایکیگەز ایچون تخصیص ایتەچك اولدق . دلیللرگەزنی یازوب یبارسەگەز شونندە باصلور . هر ایکیگەز ادب و تریبە معلمی اولدیغکەز ایچون شاید مناظرەگەز اوز وظیفەگەز ایلە متناسب صورتدە اولور . اسم و فامیلیهگەزنی اظهار ایدرگە بزگە رخصت قیلوگەز ! مکتوبلرگەز ۲۰ نچی فیورالین صوگفە قالمازغە تیوشلی .

تصحیح

برنچی نومبر « شورا » دە ۲۰ نچی بیتدە ۲۷ نچی بولده « تعلق » سوزین « تعمق » دیه اوقورغە تیوشلی .

۱۵ غنوار ۱۹۱۱ سنه

محرم ۲۸ سنه ۱۳۲۹

شورادىر والوغ حادىر

عبدالاحد خان.

(بخارا خانى).

ايله احيا فيلورغه موفق اولمىش اولورلر ايدى. لىكن نه حكمتلر، بو يولده سعى ايتماديلر، بو مملكتنىڭ ايلكن اولان شوكت وعظمتنى قايتارمق طوغروسنده بىل مقدرت فيلماديلر. اوشبو سببىن بو مملكتده عقيدە و اخلاق عجب روشده بوزولدى وايلىكى عالمردن، ايسكى علملردن نام و نشان قالمادى. بخاريلر، فارابى و ابن سينا، ابو حفص كبيرلر طوفندىن ياندرلمش شملر، جدى علملر سونمىش و آنلر اورىنپنده اسخولاستىكلر و كتاب دىباجهلرى، لفظى مناقشهلر، جانسز بعثلر طولمشيدى. ايلى قول ايله قرآن شريفكه يابشاچق و «واعدوا لهم ما استعظتم...» فرمان شريفلى ايله عمل ايدىچك يردە خلقلر اولكلرگه عبادت ايدىلر، عمارلرى قىرلرگه يوروب تلى ايلرلر، حاجتلىرى ارواحلردن صورلر، بلا وقتلرندە خضر والياسلر، عبدالقادر گيلانى وخواجە بهاء الدين گه يالوارلر ايدى.

عزت نفس وشعور، جدىت وحقيقى تقوالق، اخلاص وغير خواهلق يرنده رىكارلق ونفاق، جبانىت و ظاهر پرستلىك تمام اورناشمىش ايدى. عهوم ومات ايچون هر كيم سورسكوب يوكراچك يردە خلقلر بالعكس اتفاق اوزرنده انقراض طرفينه يورلرلر ايدى.

اوزلرېڭ تىككاهلرندە وچىرولرى اورناسنده اولان كسرلر، فيصرلر فورقوب طورمقده اولان بر خليفهڭ منبرده سويلامىش سوزينه نارشو آيتورگه وسوزبى كپرو آلور ايچون تكليف ايدىرگه حتى خاتونلرڭ كوچلرى بىدىكى حالده بخاراده اولان ظلم ووحشتلر حقند، ناراضىلق

اوشبو كونلرده وفات اولان عبدالاحد خان، اورنا آسياده مشهور «منغت» تركلرندن ايدى. صوڭ وقتلرده «منغت» تركلرندن اولان حكيم آتالىق بالالردن اون ذات، طوناشدىن بخاراده حكومت ايتدىلر. بونلرڭ برنچىلرى رحيم خان بن حكيم آتالىق در.

رحيم خان، اشترخانى خانلر حضورنده فوشبىگى (وزير) اولوب طورر ايدى. خانلرڭ ضعيفلىكلرىنى واداره دولتگه اقتدارسزلقلرىنى كوردىكندە فرستى غنىمت بيلوب ۱۱۷۰ - ۱۷۵۶ تارىخنده ۳ نچى ربيع الاول (۵نچى نويابر) ده بخارا نغتنه چيقوب اوزىنى مستقل خان اعلان ايتدى. بوندىن صوڭ: فاضل، دانىيال، معصوم (شاه مرادى)، حيدر، حسين، عمر، نصرالله، مظفر، عبدالاحد اسملى ذاتلر مرتب اولهرق خاتلق سوردىلر.

بخارا مملكتىڭ اقتصادى، سياسى وطبعى حاللىرى حقنده كچن سنه «شورا» ده مفصل صورتده بعث ايدىلى (عدد ۴ - ۸). بو دفعهده ايسه آنچق خانلر ايله مناسبتلى اولان اجتماعى حاللردن، منغت اميرلرى عصرلرندە بخاراده شايع اولان عقيدە وفكرلردن اجمالى صورتده بر ايلى جمل يازاچقىم.

منغىلر، هر نه قدر اخلاقلرى بوزولمىش اولان بر قوم حكومتى آلەشلر ايسهده اكرده همت ايتمىش اولسه لر ايدى، بو الوغ اسلام مملكتىنى تكارار علم ومعرفت

بیلدر قدر بر صاحب جسارت اولناز ایدی ایشانلر وعالم اسمنده اولان ذاتلرک هر بری «خوب تقصیر ا فللق!...» دن باشقه بر سوز دیبازلر ایدی.

صوڭ و قتلرده ماوراء النهرگه فاراب، طوفان روشنده اولهرق انگلیز سونگولری و روس عسکری آغارغه باشلادیغنده، افغانستان، فرغیز و قازقستانده آتلش نوبلرنگ تاوشلرندن فبرلرنده اولان میتلر قورقوب یاتد- فلرنده، بخارا، خیوه و خوفند خلقی، گویا دنیاچه برشی یوق، اساسی بر کمال روشنده طورلر ایدی. بو- نلرنگ اوشبو حاللرندن بتون دنیا تعجب ایتدی و بوڭا نه کبی معنا ویزرگه ده بیلما دیلر، شاشوب حیران اولوب فال دیلر.

مجهت ایدوب اولماسه ده، روسلرغه رقابت یوزندن انگلیزلرنگ هر تورلی خیر خواهلق و گوزل خدمت عرض ایدوب بیمارمش اولدقلری ایلچیلری، بخارالیلر طرفندن زندانغه سالندی، دنیانی تترانرگه باشلامش بیوک روسیه نڭ، ایلچیسى محکمه گه کتورلمش عیبلى آدم قیبلندن تحقیر قیلندی، اسلامیت حرمتنه بر ایکی سوز سویلنور ایچون دیه ترکیا طرفندن بیمارمش مأمور، معنالی بر سوز ایشدوب کیدرگه موفق اولمادی. بو حاللردن اوشبو خلقلرنگ تریبه سز لرگنه دگل، بلسکه پک جاهل و غافل اید- یکلری معلوم اولمشدر.

«حضرت امیر جهان گیر شد حاضر روس را میگردد بعد استانبول را میگردد» دیه طوتنش صوغش لرند مغلوبیت وانهرامدن باشقه بر شیلری کورلما دیکنده جهالتنڭ علم گه، غفلتنڭ هنرگه فارشو طوره آلپه چفن بیلما کلری لازم ایکن، بونلر بالعکس بوذتلرینی، اولمالردن لازم درجه ده استمداد ایدلما دیکینه، شیغلر دن خیر دعا آلنما دیغینه، خواجه بهاء الدین ایچون اولان نذرلرنگ کوبره ک اولما- دیغینه حمل ایتمشلر و صرف اوزلرینڭ تدبیرده اولان تصورلقلرینی تقدیر و قسمت اوستنه تاشلاب طورمشلردر. بو سوزلر تاریخ سوزلریدر. خصوصی آدملر، محرر ومؤلفلر خطا قیلاورلر. بعض وقت غلو و افراطلری اولور، لکن تاریخ، خطا سویله ماز، تاریخ گه اوپکه و اعتراض ایدلماز. (ان الله لا یغیر بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم).

* * *

۱۸۶۵ ده «تاشکند» شهری روسلر طرفندن ضبط ایدلدیکندن صوڭ بخارا مملکتی روسیه گه کورشى اولدی.

اوشبو سببدن عرض محبت مقامنده روسیه طرفندن بخاراغه ایلچیلر بیمارلشیدی. فقط امیر مظفر ۱۹ نچی عصر پادشا- هلری ایچون بیلورگه نیوشلی اولان سیاسی، مدنی علملردن محروم اولدیغی ایچون ایلچیلرینی حسن قبول ایده چک و مقصودلرینی آڭلاشاقچ برده زندانغه سالدی، بخاراده اولان روس تبعه لرینی توقیف و ماللرینی مصادرہ قیلدی. «تاشکند» ده اولان روس عسکرینڭ قومانداسینه شهرنی تاشلاب روسیه حدودینه کیر و چکمه ک حقنده تکلیفی ایدوب فرمان یازدی. بو حاللر روس عسکری ایله بخارالیلرنگ محاربه ایدشمکلرینه سبب اوله چغی معلوم، هم سویله اولدی.

۱۸۶۶ نچی ییل مای آینه «ایرجار» اسملی اورنده روس عسکری ایله بخارالیلر اوچراشوب صوغش باشلا- دیلر ایسه ده پک کوب تلفات و یروب بخارالیلر قاچدیلر. «ایرجار» معاربه سی آوروپالیلر ایله آسبالولرنگ و روسلر ایله سارتلرنگ، مسلمانلر ایله خرستیانلرنگ محاربه لری دیبکدن وحشت ایله مدنیت محاربه سی دیبورگه لایق ایدی. اوشبو کوندن اعتبارا بخارانڭ استقلالی بتدی و روسیه حمایه سینه کردی. بخارا مملکتی بو کونده هر نه قدر روسیه نڭ بر غوبرناسی صانالماز ایسه ده حقیقت حالده بر غوبرناسی قدر اهمیتلی دگلدر.

* * *

عبد الاحد نوره ۱۲۷۵ - ۱۸۵۹ تاریخنده ۱۶ نچی مارتده دنیاغه کلمشیدی. «ایرجار» واقعه سندن صوڭ مظفرالدین خاننڭ ولیعهدی اولان اوغلی کته نوره عبدالملک، آناسینه عصیان ایتدی و تختدن توشرر ایچون معاربه چیقاردی. روس عسکری یتشوب مظفرالدین خاننی حمایت ایتدیکنده ولیعهد عبدالملک افغانستانغه قاچدی و آندن ده «پشاور» شهرینه کندی. شونده انگلیزلردن معاشلق آلوب کون کچرر ایدی، بو کونده هم سلامت اولسه کرک. اوشبو ماجرا صوڭنده عبد الاحد ۱۳ یاشنده وقتنده ولیعهد تعیین ایدلدی.

آناسی مظفرالدین خان ۱۳۰۳ - ۱۸۸۵ نچی ییل ۳۱ نچی اوکتابر (۴ نچی صفر) ده وفات اولدیغنده روسیه حکومتینڭ مساعدنه سی ایله بخارا تختنه چیقدی.

عبد الاحد خان، برنچی دفعه اولهرق ایبهرطور اوچونچی آلکساندرنڭ ناج کیوم رسمنده اولوق ایچون ۱۸۸۳ ده روسیه (مسقوا) غه کلدی. وایکنچی دفعه اولهرق

ظاهرده بر مسئولیتدن قورتولدی. علما طرفندن « اصول جدیده ایله بالالار اوقونوق شریعت گه خلافدر » دیه فتوی ویرلدیکندن صوڭ اصول جدیده مکنبلری یابولدی.

بخاراده دین اسمندن اوشبو روشد، فتوی ویرمک خبری ترکی و عربی مطبوعاتده کوب بختلر ایدلورگه سبب اولدی؛ عالم اسلام بو حال گه حیران قالدیلر. بخارا علما سینه سؤظن ایدرگه ایسته مامش کیمسه لر بو خبرنی تصدیق ایتمادیلر، تصدیق ایدنلر ایسه بونلرنڭ خبرسزلیکلری، غفلتلی و شریعتنی اصلا بیلمادیکاری ایله حکم ایتدیلر (*). عبدالاحد خان، حجاز تمبر یولینه ایکیز بیڭ صوم اعانت ایتدی، مکه ومدینه ده اولان تکیه لری ایچون بخاراده بکرمی بیڭ صوم واردات کتوره طورغان وقفی وار. پینتر-بورغ شهرنک مسجد جامع بنا قیلور ایچون پادشاه حضرتلرندن رخصت آلدی و بو مسجدنی سالور ایچون یاروم میلیون صوم ویردی. بونڭ اوستنه بخارا اغنیاسندن بکرمی بیڭ صوم جیوب یباردی.

عبدالاحد خان اڭ بای حکمدارلردن اولوب مامق وپالاص فابریقه لری وار ایدی. ایسکی بخارا ایله یاڭی بخارا آراسنده غنی تمبر یولنی اوز کیمسه سندن صالحدمشدر. عبدالاحد خان، «کرمینه» دن «بخارا» غه واردیغنده «خیر آباد» شهرنده خسته لنوب دورت کون قدر یاتدیغندن صوڭ ۱۳۲۹-۱۹۱۰ تار یغنده ۴ نچی محرم (۲۲ نچی دیکابر) ده چهارشنبه وفات ایتدی. ایکنچی کونده گوده سی «کرمینه» گه کتورلوب و اوچونچی کونده ده «فاسم شیخ» اسملی مقبره گه دفن اولندی. یاشی تقریباً ۵۲ ده ایدی. مدت حکومتی ۲۵ یلدن آرتق اولمشدر. بونڭ صوڭنده بردن بر اوغلی و ولیعهدی امیر عالم جان توره روسیه دولتینڭ رضالقی ایله بخارا تختنه چیقدی.

یاڭی خان ۱۸۸۰ ده دنیاغه کلدیکندن بو کونده ۳۰ یاشلارنده در. پینتر بورغ شهرنده قادیتسکی فورپوسده (مکتب حر بیبه ده) اوقومش، لکن بونی بترمامشدر. روس ادبیاتی ایله آشنالقی اولدیغی روایت ایدلنور.

(* بخارا علماسینه منسوب اولان بویله بر فتوی صورتینی منوز کورمادیکیز، بونده اولان خبرلری ترکی و عربی جوریده لردن آلدیغیز ایچون بزلر اولگی فرقه دنمز.

ایمپراطور ایکنچی نيقولای حضرتلرینڭ تاج کیوم رسمنده حاضر اولور ایچون ۱۸۹۶ نچی یلده کلدی. بوندن صوڭ هم بر قاچ دفعه لر کلمشدر. پینتر بورغ غه اڭ صوڭ مرتبه کله کی ۱۹۱۰ نچی یل ینوارنده اولوب اوشبو وقتده پینتر بورغ جامعینڭ نیگزینی صالحق رسمنده حاضر اولدی. اوشبو یلنڭ جاینی فریمده «یالته» شهرنده اوتکاروب «اورنبورغ» آرقلی قایتوب کتمشیدی.

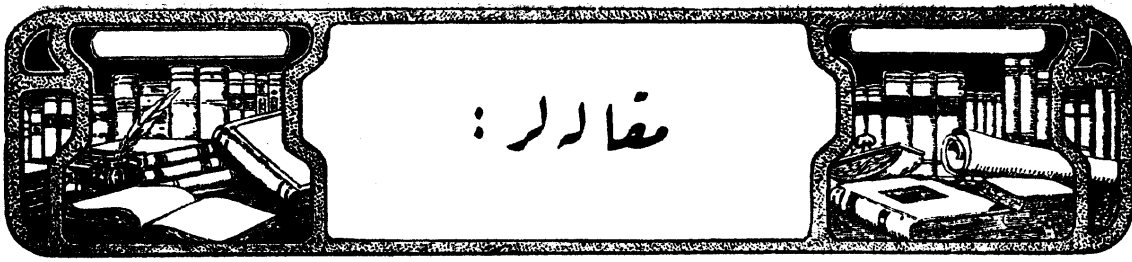
عبدالاحد خان اوزینڭ اجتهادی ایله بر قدر اولسه ده زمانه سنده معتبر اولان معلوماتدن خبردار اولوب روسجه سویلرگه مقتدر ایدی. غزنه لرده اڭ اهمیت ویروب اوقومق اولان بختلری میدال و اوردینلر حقدن اولان فصللر اولور ایدی دیرلر. طبیعی روسیه ایمپراطورارینه و روسیه حکومتینه صادق و روس منفعتی حقدن اخلاصلی خادم ایدی. روس یاپون صوغشی وقتنده کیوم سالوم و آقچه ایله اولان اعانتلری کوب اولدی.

روس عسکری بخاراغه غالب اولوب روسیه طرفندن قویلمش شرطلرغه موافق صلح امضا ایدلدیکندن صوڭ، روسیه حکومتی عبدالاحد خان غه «یغواستیپنستوا»، آندن صوڭ «یغوا سؤیتلوست» و اڭ صوڭنده «یغوا ویسوچیستوا» عنوانینی ویردی. بخارا مملکتنه نسبت ایله اولان عنوانینڭ کاملی: «سید عبدالاحد بهادر خان» ایدی. روسیه عسکرلرندن ۵ نچی اورنبورغ قازاچی عسکرنڭ فخری رئیس صانالوب گنیرال آدیوتانت مرتبه سنده ایدی.

عبدالاحد توره، بخاراده اولان بر آستنده غی تورمه لرنی بتروب اسارتنی بالفعل لغو ایتدی. کاسپی تمبر یولینی سالورغه یاردم قیلدی. کشیلرنی مناره لردن آتوب اولدرمک کبی وحشتلردن کوبلرینی بتردی، اولم جزالرینی ده آزایتدی. کندیسسی بخارادن بر طرفده اولان «کرمینه» شهرنده طورر ایدی.

۱۳۲۸ نچی سنه محرمنده اولان سنی و شیبی اولدرشلری حساب غه آلتماز ایسه عبدالاحد توره زمانه سی طنجلوق ایله اوتدی. بوندن آلتمش سنه مقدملرده روسلرنڭ متعصب عالملری ایله اصلاح طرفدارلری آراسنده اولان نزاع قیلندن بخاراده، ترتیب و نظام ایله اوقونوق حقدن دعوی چیقدی ایسه ده بو مسئله نی عبدالاحد، علما نڭ فتواسینه باغلاب کندیسسی بی طرف اوله رق قالدی و

تلمۇنى مەدرىسەلەردە اوقۇتۇو .

محترم «شورا» نىڭ ۱۸ نېچى سانىدا «ادىياتىمىزنى مەدرىسەلەردە اوقۇتۇو» (۱) عنوانلى، سەدى امضاسى ايله بىر مقاله درج قىلىنىدۇ. سەدى افندى، فىلسفى و اطرافلى صورتدە يازىلمىش مقاله سەندە، مەدرىسەلەردە تلمۇنىڭ اوقۇتۇلماۋىنىڭ التى سەبب ساناب، شول سەببلەرگە بنا ئىل درىسلىرى پىرو-گراممە كىرتىلە آلمايدىر، دىيە قىرار بىرۈپ قويايدىر .

مەدرىسەلەردە ئىل درىسلىرى اوقۇلماۋىنىڭ اىلكىندە كۈپ اچلىرى پۈشمەي تورغان خەقەمىز بو مقاله ئى كۈرۈپ تاغى بىر قات تىچىلانورلىر. ئىل درىسلىرىنىڭ كىرەكلىكىنى بىلمەگان شا كىرەك بۇر ئىقتىدە بىتەر ايسلىرىنىڭ كىرەك بۇر چىقار-ماسلىرى اىندى .

لىكن مقاله اچىدە بىر نېچە تاپلامى ايتىلگان سوزلىر بولۇپ، شولارنى تاغۇغە (۲) بىز اوزمىزگە واجب بىلدك . سەدى افندىنىڭ فكىرىدىن آكلاشلىقىنى كۈرە :

(۱) تلمۇنى و ادىياتىمىز باش و ياكى بولۇپ، اوقۇتۇورلىق درجەگە ئىلدە ايرىشمەش ايمىش .

(۲) تلمۇنى درىس پىروگراممىنى كىرتىلو اچىچون مطبوعاتمىز دە ئالە نېچە مىليون كىتاب باصلىغان بولۇپ، شولارنىڭ بىكون (ايتۇغ) لىرى بىر دىقەرگە جىيولۇپ يازىلغان بولو كىرەك بولۇپ، جالبۇكە بىزدە او يوق ايمىش .

سەدى افندىنىڭ شو فكىرى بىزىم آرامىزدە درىستلەۋ-چىلىرى كۈبلىكى مەلۇمدىر . شو حەلدە پىروگراممە كىرتىلوگە تىيوش بولغان ئىل درىسلىرىنىڭ نەدىن عبارت بولوچلىقى بىزدە ھەمان آكلاشلاماش ايدىكى ظاھىردىر .

بىزنىڭ ھىر اشمىز اوز بولدىن يۈرمەدىكى، ھىراشمىز

(۱) اوقۇتۇماۋ - دىيۈ كىرەك ايدى؛ چۈنكى اوقۇتۇماۋنى بىيان قىلەدر، ھەدە اوز نېچە يازغاندە - اوقۇتۇو - دىيۈ كىرەك ايدى. چۈنكى اصل مەدرىس - اوقۇتۇق - در. اوقۇتۇق ايمىش .

(۲) قانۇق : سۈيىلەپ تورغان ياخۇد اوقۇتۇپ تورغان بىرونىڭ پاڭلىشى تىبىيە ايتىمك .

تۈبەندىن و نىكەزىدىن باشلانمايدىقى كىيى، مەدرىسەلەردە تلمۇنىڭ ئىل درىسلىرىدە ئىللە نىندى تارىخلىرىدىن و كىتاب بىكون لىرىدىن باشلانۇغە فرض ايتىلەدر. روسلارنىڭ اعالى درجەدەگى مەكتەپلەردە «تارىخ ادىيات» آتلى بىر قىر اوقۇتۇلدىغىنى قاراب بىزدە دە شۇنداق بولسۇن ايمىش .

شۇ خىيالىدە يۈرلۈ، و شو خىيالىغە بنا ايتۇپ فكىرلىرى بىيان ايتۇ بىزگە، ھازىرگى ھالىمىزگە قاراغاندە، ايرىتەدر . بىزگە بو كۈندە كىرەك بولغان ئىل درىسلىرى، كىلەچەككەگى «فىنى بولغان ادىيات» نىڭ نىكەزى بولۇرغە تىيوشدۇر. مەدرىسە لىرىدە ئىل درىسلىرىنىڭ بولغىنىدىن زارالانۇچىلەردە شۇنقەدىن قاراب سۈيىلەسلىرى كىرەك .

ھازىرگى ھالىمىزگە قاراغاندە بىزىم مەدرىسەلەردە ئىل درىسلىرى شو تىرتىپ اوزىرىدە بولۇرغە تىيوشدۇر :

(۱) املا و كىتابت - مۇنىڭ ايله تلمۇنىدە نېچە حرف بارلىقى؛ حرف و تاوشىنىڭ، حرف و كىرتىنىڭ نە بولدىغى؛ (آ، ا، ا، ا) حرفلىرى آراسىدەغى ايرىما؛ (ك، گ، ك) حرفلىرى آراسىدەغى ايرىما و بو تەنلر بىلنور .

(۲) قىرائت و تىقيرىر - مۇنىڭ ايله تورلى تاوشلىرىنى اوزىنىڭ كۈرە چىقارما بولو؛ توقتى و بولە بولو؛ شىرلىرىنى تىقلىغ قىلا بولو؛ اوقۇغاننى توشنوب، بىرەگە سۈيىلەپ بىرە بولو مىلكەسىنى ھاصل بولور. بو كۈندە فىلسفە عاشقىلىقىنى شا كىرد لىرىنىڭ كۈبى نىش سوزلىرىنى فضاىل الشھور مقامى ايله، شىرلىرىدە يارتى آلما كۈبى ايله اوقۇمىلەر و بالالىرىدە شو يولغە توشمىكەلەدر .

(۳) انشا و تىقيرىر - انشا - اوزىدىن چىقارۇپ، ياخۇد بىرونىڭ سوزىدىن اقتىباس ايتۇپ قىسقا و آز جەملەلر يازۇدۇر .

تىقيرىر - اوز فكىرى ايله مەكتۇبلر، اوزون بىندى و مقالهلر يازۇدۇر. بولدىن ھىچ بىرى بىزنىڭ شا كىردە بولدىر .

(۴) صرف قاعىدەلىرى .
(۵) نىحو قاعىدەلىرى .

مکتوبدن هیچ بر معنا آ کلامی ممکن توگلدن. فقط بوردن شونداي بازولرني اوفورغه ملکه بارلقدن غنه بر نیچه سوزن فهم ایتهرگه بولادر .

اوشبو شا کرد (فلانیه آتالغان) آناقلى بر مدرسه نك اعدادی قسمن تمام اینکان بر جگت در . مونك شريك لری و ایشلری « عالیه » نك عالیه قسمنه یازلوب فلسفه درسلى باشلادیلر . بو جگت بارسه هم بله توقی عالیه صنفلرینه قبول اولنه چقدر .

ایکنچی مکتوب بر فازاق شا کردی نکیدر . بر چیرگه بارغانمنی بلر ووب یازغان مکتوبه فارشو شونی یازوب بیهردی . شو مکتوبنك نه درجهده ایدیکى اربابینه معلو- مدر . اما یازوچی افندی نك ایکنچی عالی صنفندن چقان ، حضر ، عذاب قهر مسئله لرنده فلسفه صاتوب فازاق آراسینه زور تشویش صالحان بر جگت در .

ایندی ، مدرسه لرمز نك عالی قسمنده گی شا کردلرنك املا و کتابتلری ، انشا و تهریرلری شودرجهده بولغانه نك بولر ایچون « تاریخ ادبیات » نیگه کیرهك ؟ اونك ایچون ماتریال نیگه کیرهك ؟ نیچون ایك ألك بولرغه املا اویره- نلمه بیدر ؟ نیچون بورنغی غرورلقلر همان بزم باشمزدن چغارلما بیدر ؟ شو مذکور ۸ ماده ایچون کیرهك بولغان ماتریال و فرنیلی صورتده اوزمزدنه نابلوب توردیغی حالده : یوق ، فلان دیب نیچون ملت نك کوزی بویالادر ؟ ایشته شو سؤال لرگه فصل جواب یازولرینی نازلی محررلردن ، توبه نچیاك ایله اوتنه مز . ههك سعدی افندی « عرب لسانی و عرب ادبیاتی بتون اساس لری ایله بز نك تلمزگه باشقه بولدقندن همده تدوینی بیک ایسکی زمانغه منسوب بولدیقندن بز اوز تلمزنی اول اسلوبکه قویا آلمهز . ماتاشسه فده بوشقه غنه بولور ؛ چونکه اول توغری کیلمی . « دیه در . سعدی افندی بو سوزارنی مثاللر ایله تفصیل ایتوب یازسه یاخشی بولور ایدی . زیره عرب لسانی و ادبیاتی نك بزگه اورنه کلك ایتوی مأمول ایدی . معلم حسن علی .

عبرتیلی سوزلر

عقلنك اولچاوی قلمدر .

هر ایستدیکن سویلاوچی هیچ ایستهادیکن ایشدر .

املا و انشا درس لرنده بولر تطبیق فلنورلر ، قرائت و تقریر درس لرنده ایسه جمله لر تحلیل فلنورلر .

(۶) بلاغت (معان ، بیان و بدیع) قاعده لری . بولر قرائت ، تقریر ، و تقریر درس لرنده تطبیق ایتلورلر . (۷) منطق - مونك ایله انشا و تهریرلر بولغان فیکرلر اولچه نور .

(۸) حسن خط - بو درس لرده نسخ ، ثلث ، رقعه ، تعلیق خطلری اتقان اولنور . دیوانی و جلی دیوانی لر کورسه تلورلر .

ایشته بزگه بو کوندن باشلا ب مدرسه پروغرامنه کرتلورگه تیوشلی و کیره کلی بولغان تل درس لری نك اساس لری شولدر . موندن اوستون بولغانلرینه ماتریال تابلو دن بورن ، اوفوچی شا کردلرمز یوقدر . بو مذکورلرگه ایسه ماتریال تابلوسده تابلما سده درس پروغراملرینه کرتلوی مطلق لازمدر .

بو درس لرنی مدرسه لر ایچون کیره کسنمه و ملتکه خیانت و بو قدر نك ماتریالی یوق دیو ملتنی آلد او بولادر . بزم بو کونگی رشدی ، اعدادی و عالی مدرسه لرمز نك بریده استثنای فلنما ینچه همه سنده ، همه صنفلرینه شو درس لر التزام فلنورغه تیوشدر . مدرسه لرمز نك عالی و فلان بولولرینه ، شا کردلرمز نك میوق وساقال لرینه مفرور بولما ینچه ، قوللرینه قلم توتدروب املا درس لرینه اوتر- ترغه عارله نمیه لم . حاله نك حقیقتن سویله رگه کیرهك ؛ « بورچن باش سرگن بولر ؛ آورون باش سرگن اولر » دیورلر . قصور لرمزنی باشرما ی آیتقاندن شا کردلرمز نك کوبی قلم توتوب املا یازا بله بیدرلر . فنی بولغان تاریخ ادبیات قایدی نلی ؟ ! !

شو دعوا مزه بر نیچه آدم نك انکار ایتوی شبهه سزدر . بناء علیه سوزمزنی اثبات ایچون بو اورنده بر ایسکی مکتوبنك عینن یازوب کورسه ته یك ، شا کردلرمز نك نه درجهده ایدیکن اوفوچیلر اوزلری اولچه ب بلسونلر (*). مکتوبنك هیچ بر نقطه سیننه خیانت ایته اینچه کوچردم . هم اوزن اوشبونك ایله (شاهد ایچون) « شورا » اداره سیننه کوندردم . شو مکتوبنی یازوچی میگا بر نانوش جگت ایدی . مینده بر نرسه سی بولوب ، شونی ییارگان صوگ اوشبو مکتوبنی یازدی . املا و انشاسینه قاراب بو (*) بودعوانك اثباتی شکل اولما دیغی ایچون مکتوبلر باصلا دی . « شورا »

دنیا ایچروسنده دنیالر.

(فنئى مقاله . « تشریح النبات » اسملى كىتابىنىڭ بر فصلىدىن)

I

عالم طبيعته بزم كىبى و بزدن بىوك و ابرى دنیالر بولغان كىبى بزدن بىك كچوك ، انسان كوزى بلهن كورینه مز درجهده واق دنیالرده بار . مین مونده شول كچكنه - واق افرادلى دنیادن خبر بىرمكچى بولوب ، سوزمنى ، ميقروبلر جملهسىدىن بولغان كچكنه حشرات - اينفوزوربه دن باشلاب كىتمه من :

اينفوزوربه - Infuzoria اسمنده بولغان واق فورتلر ، كوبرهك ، صاصى صولرده ، بوش اورنلرده بولالار . اول فورتلر ، بزم عادى كوزم بلهن كورینه آلمازلىق درجهده كچكنه بولوب ، آلارنى بارى خرده بىن ياخود «ميقروسقوب» ديوب آطالغان ، كچكنه نرسه لرنى ئلله نچه فات زورايتوب كورسه ته طورغان ، آلنلر آرقلىغنه كورو ممكن بولادر . ميقروسقوب آرقلىق قاراغانده ، اول اينفوزوربه لر ، بر طامچى صوده ئلله نچه مكلر - مېليونلر كورینه لر . آلار شونده ، دېكزده يوزوب يورگان بالقلر كىبى ، بىك ايركن صورتده آرى بىرى يوزوب يوربلر .

آلارنىڭ وچولرى غايت بسىط اولوب ، باش ، آياق ، فول ، كوز ، قولاق كىبى اعضاغه اوخشاغان نچه نرسه لرى كورنى ؛ گه وده لرينىڭ بر ياغندهغى كچكنه تيشكلرگنه آنلرغه «آغز» خدمتن ايتنه در . اينفوزوربه نىڭ تهنى ، طشدىن بىرى بلهن ئورتلىگان ، جىلم ويومورقه آغى كىبى ، يارم صييق بر نرسه دن عبارتدر . اول صييق ماده نىڭ تمام اورتاسنده - اچنده ، طامغى ده كچكنه رهك اورلىق - تش كىبى نرسه ده بولا . آنىڭ ايك مهم بىرى ، اصل وجودى ، شول صييق ماده اولوب ، «مبوره» - «Протоплазма» ديوب آتالغان نرسه سىدر . آنىڭ جاني ده ئوزى ده شولدر .

اول اينفوزوربه ئوزى شول چىكى بسىط بولسه ده ، باشقه «جانوار» لركىك آشى ، اچه هم تركلك ايتنه وكوبه به در . آلار بوشلى بىرده آزوفلانه ، صولى ، طوه ، كوبه به ، قارتابه هم ئوله لر . قورى بىرده طوروب قالسالار ، آلار ، آشامى اچى ، آرنى لىكن ئولمىچه ، طوزان بلن آراللا-

شوب - بوطالوب يوربلر . قورى بىرده آلار ئولمىچه - بلهسىز حالده ، ايكچى تورلى ئەيتسهك ، بوقلاب ئلله نچه بللرغه چىكى ياشى آلار . اگرده شول بىر بوشلانسه - صولانسه آلار حاضر اوبانوب ، آشى اچه ، هم ياشى شوندىق كوبه به ده باشلىلار .

بو اينفوزوربه نى ياخشىلاب آكلار اچون ، بز ئوزم كورگان ئكهم نكهم (*) - Улитка نى ايسكه توشررگه كىرهك : آنىڭ ده گه وده سىنىڭ طشدىن ئورتىكان فابرىچى بولا . ئوزى - فابرىچى اچنده گى قوئى راق جىلم كىبى صييق ماده دن عبارت . ئوزىنىڭ نچه بر اعضاغه اوخشاغان نرسه سى بولمىسه ده اول تركلك ايتنه . لىكن ئكهم نكهم بىزنىڭ عادى كوزم بلهن كورينورلك زور بولا . اينفوزوربه ايسه ، عادى كوز بلهن توكل ، ناچارراق «ميقروسقوب» لر آرقلىقده چاق چاقغنه كورينورلك كچكنه بولا .

بو اينفوزوربه نىڭ قابغى ، طشدىن واقغنه جونلر بلهن ئورتلىگان بولا . شول جونلرنىڭ حركىتى بلهن ، بو حيوانچى ، صو اچنده بر اورندىن ايكچى اورنغه اسانلىق بلهن كوچوب يورى آلا . آنىڭ طشدهغى جونلرى ، بالقىڭ قاناتلرى خدمتن ايتنه . اول يوزوب يورگان چاغنده اوچراغان ، ئوزىدىن واق نرسه لرنى بارنده توتوب اچينه آلا - نه نينه سكره . شولاى ايتوب اول ئوسوب ييتنه . صوكره اوزايوب اورتادن ئوزىله - ايكىگه بولنه ؛ آلار ايكوى ده ينه بتون اينفوزوربه بولوب كىتله لر . گويا : «بر باطرنى اورتالاي كىسكاج ، ايكى گىسه گى ايكى باطر بولغان ؛ آلارنى ده اورتاغه كىسكاج دورت باطر بولغان ...» دىگان كىبى ؛ مونه اينفوزوربه لرنىڭ كوبه يوى شول طرىقه بولا . شولاى بولسه ده ، آلار بىك تىز زمانده ئورچى وكوبه به در .

بو سويله گانمزدن باشقه ، دخى ، «باقته ربه» ديوب آطالغان حيوانچىلرده بولا . اول باقته ربه - نباتى پورتو- پلازمه ؛ اينفوزوربه ايسه - حيوانى پرونوپلازمه در .

II

دخى موندىن ده كچىرهك - خره كىك گنه - نچه بر اعضاسى حتى آغزى هم قابغى ده بولمىغان حيوانچىلرده بولا . آلار بالانفاج بر پرونوپلازمه بلهن تشدىن عبارت اولوب ،

(*) ئكهم نكهم نى بىزنىڭ تىره ياقده غىلان « قوچقار » ديوبده آطىلار . آنىڭ تىكه موگىزى كىبى اورالغان كچكنه فابرىچى ، بىزنىڭ ياقده يلغه بويلارنده كوب بولا . آغاج ياپراغنده يەبشوب طورغان چاغنده ، ئوزىده كورگانم بار .

اول ایندی ئوزینه کوره ئوسوب بیتکان بولا. ایندی اول کوبه یوب نسل فالدر و اشلرن قاری.

اول کامل ئوسوب بیتکاج اچنده گی نشی ایکه بولنوب پرتوپلازمه نڭ ایکی چیتنه کیله. آنڭ صیبیق تهنی ده اورنا بیلندن نچکوروب ئوزیله ده بر آمیب دن باشلی باشنه ایکی آمیب حاصل بولا. آلا تاغی آشاپ تربیه لنوب، ئوسوب بیتکاج ایکیشهرگه بولنوب دورته و بولالار؛ آلا رده بولنگاچ ۸، آندن ۱۶، ۳۲، ۶۴، ۱۲۸... بولالار. شولای اینوب کوب وقت اوزماسدن بر آمیب دن نیچه مکلر - میایونلر ایله حیوانچقلر حاصل بولادر.

آلا رده ایرلک خاتونلوق یوق؛ بار یسی ده بولنوب کوبه - یورگه صلاحیتلی واستعداد لیلر در.

بولار نڭ ایڭ زور سینڭ فالنلقی، میلیه تره نڭ یوزده بری (۰۰۱)، ایڭ کچکنه سی ۰۰۰۱ ی عدلی گذه بولا. آلا. بو پرتوپلازمه لر باشقه عضوی ماده لر کبی، کومر، مولدالم، مولد الخموضه، آروت و باشقه ماده لر دن مرکب لدر. هر بر پرتوپلازمه، ئوزندن ئلک بولغان پرتوپلازمه دن غنه حاصل بولا آلا. اول ئورلگندن بولا آلمی. عالم لر، ایڭ اولگهی پرتوپلازمه نڭ فایدن اولدیغن بلو ایچون کوب اجتهادلر صرف اینسه لر ده، آنڭ فایدن حاصل اولدیغی بو کونگه قدر مجهول فالوب آنڭ سری کشف ایتملگاندر.

الحاصل هر پرتوپلازمه «آمیب» جان اییه سی بولغان باشقه حیوانلرنڭ بتون بتون صفتلری ایله موصوف، هر اشی و هر حالی شونلر کبی اولوب «جانلی» بر حیوانچکدر. عبدالله آپاروف.

شعر.

قای وقتده ئلله نیشله ب ئه یله نهم یه مسزلنه
بر یوغالتقان نرسه سی بار توسلی کوکلم ئزلنه
بر اورنده طورمی کوکلم تیبرنه، تابی فرار
یر یوزی نورسزلانه، بال مایلری ته مسزلنه
«یر یوزنده چن سعادت یوق» دییوب ایتوب قویام
ای کوکل یرنڭ یوزندن چن سعادت ئزلمه
ئه یله نهمه گی ماطورلقلرنی نڭ کورمی کوکل
اڭ آخرده معنوی قوتکه کوکلم ئزلنه
اوشبو فوت فارشیسنده باش بوگم حیران قلام
شول ساعتده شادلانام، شوندنغه لذت آلام.

م. غفوری.

ایڭ بسیط و غایت درجه ده کچوک حیوان سانالادر. بو کچوک حیوانچق، «آمیب» آنالا. اینفوزوریه نڭ هیچ بولماسه آغزی هم یوزوب یوررگه یاردم ایته طورغان جونلری بار ایدی؛ آمیب نڭ آلا ری ده، حتی تیر یسی - قابیغی ده یوق. شولای بولسه ده اول آرتق ئزله ب بر ذره دن ایکنچی ذره گه کوچوب یوری آلا. اول - ترک. اول آشی، صولی. ئوسه، یوری، کوبه یه. بر بر نرسه بهرلسه اول قیملدی باشلی؛ دیمک آنڭ باشقه حیوانلر کبی سیز و فوتی ده بار. آمیب لره پچراق صولارده کوبه رک بولا.

آنڭ آشوی شول طریقه: اول، جیلم یا که فامر کبی صیبیق پرتوپلازمه بولغانغه کوره، تهنینڭ تورلی بیرندن صوزوب، تله گان بیرندن آیاق، فول کبی نرسه لر حاصل ایته آلا، نناک بر صیبیق فامر نی اوغلاب توگاره ک یاصارغه، شولوق فامر نڭ ئوزندن آیاقلر فوللر چغاررغه، آغزلر حاصل ایته رگه ده بولا. بو آمیب لره شولای: تیزگنه تهنندن تارماقلر حاصل ایتوب، ئوزندن کچیره ک نرسه لر نی یه بشدروب طونوب آلا و ئوزینه سگنر در.

اگرده بز آنی میقروسقوب آرفلی قاراساق، آنڭ بالقتک بر ذره اولدیغی کبی توگاره ک نرسه ایکانن کوررمز. بر آزدن اول ئوز تهنن صوزوب تیره یاغندن فول، آیاق کبی نرسه لر چغارر. دورت بیش حتی ۲۰-۳۰ قدر تارماقلر حاصل ایتور. اوزونچه، توگاره ک، یاصی، نه زک یومری، یولنز کبی و باشقه چه صورتلرگه کرر. شول آیاقلر بلهن سلکنوب سلکنوب، بر اورندن ایکنچی اورنغه کوچوب یورر (*) آنارغه قراخمال یا که اون ذره سی کبی نرسه طاشلاب میقروسقوب آرفلی قاراغانده - آنڭ، ئوز تهنینڭ تورلی یاغندن آغزلر حاصل ایتوب، کراخمال ذره - سن نیچک اچینه آغانی، اچنده سگنرگانی، یا کادن توگاره ک بولوب فالغانی کورینه در. اول اچینه آغان ماده سینڭ یارامغانن آیروب، تهنندن چغاروب ده فالدر آلا. لکن موندی جعلی - صنعی آغز هم آیاقلر حاصل ایتوب، شول بسیط پرتوپلازمه - آمیب لرغه غنه خاص صفتدر.

بو آمیب لر شولای رزفلانوب زورایه - ئوسه. لکن آنڭ ئوسوی بیک اوزاقغه بارمی. بر درجه گه چیکلی ئوسوب طوقتی. گرچه ایڭ ئوتکن کوزلی کشی ده آنی فورالسز عادی کوزی بلهن کوره آلازاق کچکنه بولسه ده، (* موناڭ یوریشی، قوری بیرگه توشکان بالقنڭ طبرچنغانده اورنن آلامشدر وینه اوخشی.

حقيقت آرتندن .

۳

انگليز سوزگه باشلاب : - افندم سزنگ كى بختلى و سزنگ كى عقللى آدمگه برنجى مرتبه اوچرادم؛ فقط بر نچه سؤالمه مساعده بيركز : بو قدر مدهش جيل داوول هم باشن باشنه گان وقتده نيچك بو قدر راحت هم فورقو اثرى كورگازماينچه طورا آلاسز؟ سز بيت آغاچ توبنده سز ، حالبوكه آغاچلر باشن نى جزب ايتهدر .

قارت ملايم و راحت طاوش ايله :

- باشن اينجير آغاچن هيچ بر صوفقانى يوق آندين

امين بولوگز ، ديدى .

- عجب ، آلاى بولسه اينجير آغاچى دفنه آغاچى

نوسلى منفى بر ايليكتريك گه مالكتدر .

- مين آندى كتاب سوزلرن بلميم فقط خاتونم

اعتقادنچه ناچاندر براهمه ، اينجير آغاچينه عبادت ايتكان ايمش و شونك اينچون ده باشن صوفقى ايمش ؛ اما مينم

فكرمه فالسه الله تعالى آدميلرنى ياغموردن صافلار اينچون شول قدر زور يافرانلى ياراتمش اينجير آغاچن باشن

صوقدروب آدملرنى هلاك ايتسونمى ؟

- گوزهل . غايت ديندار كشى ايكانسز ، سزنى

بولاي راحت ياشانكان نرسه خدايفه چن توكلگز ايكان ،

چنلاب بونك توسلى توكل ، علم و عرفاننده آرتقدر .

افندم براهمن بولماويكزغه اشانام ، فقط هندستانده پاريا

اسملى بر قبيله ايشتكانم يوق سزنگ عبادتخانه گز فايده بولا ؟

- عبادتخانه مز هر يرده ؛ مينم عبادتخانه م طبيعت

هم آنك خالقينه قوياش چقغانده بر مرتبه سجده ايتوب

مقصودلرمنى صوريم و قوياش بايغانده بر مرتبه سجده

ايتوب آنى تقديس فيلام ، اوزم هر تورلى زحمت و

مشقت لرنى بيك كوب ناتيدم شونك اينچونده غريبلرنى

غايت فزغانام و خدا نصيب ايتوبده بر محتاج كشيگه

باردم ايتيه آلسام اوزمنى بختلى صانيم . مونه بالام و

خاتونم هم نهه كوردككز ماچى ايلهات ؛ اوشبولرنى تربيه ايتمكنى وظيفهم ديه بلهمن .

- بو فاعدهلرنى قايسى كتابدن اوگره ندكز ؟

- طبيعت كتابندن اوگره ندم ؛ ذاتا طبيعت كتابندن باشقه بر كتاب كورگانمده يوق .

- آه طبيعت كتابى نه قدر عاليدر ؛ فقط آنى

اوقورغه سزنى كم اوگره ندى ؟

- فلاكت اوگره ندى ؛ جمعيت بشر به مبنى قودى

مبنى طرد ايتدى ؛ نهايت طبيعت گه التجا ايتدم ، طبيعت اينچون همه انسان برابردر .

- اوقورغه يازارغه بله سزى ؟

- يوق اوقورغه ده يازارغه ده بلميم هم كتابلر اچنده

نرسه لر يازلاندر ايشتكانم ده يوق .

- آه نه قدر بختلى ايكانسز ؛ چنلابده بيك كوب

شك و شجهه لردن تمام قورتولغان ايكانسز . مونه مين

انسانلرنى مسعود ايتكم اينچون حقيقت ازلى ، ازلى

دينانك يارمندن آرتق يرنى يوردم . كورمگان عالم و

سويله شمه گان فياسونى قالمادى ؛ فقط حقيقت بولنده

ايشتكان نرسه لرم هر فايوسى معناسز خياللر و اچ پوشدرغچ

منازعه لرگنه بولدى . نهايت بو دنيا ده حقيقت يوق ايكائينه

تمام اشاندم افندم . اوشبو سوزمنى شايد سزده تصديق

ايتارسز درست بيت ؟

- گرچه مين بر فقير و دنى آدم بولسه مده ، فكرمنى

بيان ايتسه م انشا الله طارفمازسز ؛ هر انسان اوزينك

روحانى و معنوى سعادتى اينچون « حقيقت » نى از لرگه

مجبور ؛ يوق ايسه انسان انسانلغن يوخالنوب باشقه لرنگه

اعتقادينه قل بولاچق ، انسان اينچون موندنده بيوك

خورلق بوقدر ؛ بناء عليه انسان اسمن تاغووى بتونلهى

بوشقه غنه بولاچقدر .

بر وقت انگليز پاپا ايله مذاكره سن خاطر له ب

درويش نك بيرگان جواينيه حيران قالدى و آشغچلق ايله :

- بارى سزنگچه بولسون ، فقط « حقيقت » نى قايدن طابارغه

و نيچك از لرگه ؟ بو مسئله ده مينم باشم قانوب بتدى

ايندى حواسه ز بزننى آلدانا ، عقلمز ديسه ك بتونلهى

شاشدرا ؛ چونكه عقل هر كمده باشقه باشقه ، درستنگنه

آيتسه م ؛ هر كمنك اوزينه فائده لى يافنى عقلى « حقيقت »

ديوب كورگازه ؛ مونه شونك اينچون ده مملكترلر ، ملقنر

برسى برسى ايله دشمان بولوب بئكانلر ، فايده اول

مملكترلر ؛ حتى ايكى نفر آدم شول عقللرى آرقاسنده

توزك تورا آلپلر . بس « حقيقت » نى نينداين حسمز

ايله ازليك ؟

سیفیلیس آرووی.

وبا هم طاغون (چوما) بیک یوغوشلی بولو چیلقاری بلن تیز طارالوب آدم بالارینی کوبلپ کوبلپ آخرتکه اوزاتا طورغان قورقنچلی آورولر بولغان شبکلی شولار کبک اوك قورقنچلی بلکه طاغیده قورقنچلیراق بینه « بر سیفیلیس » دیگان آورو کشیلرینی فرمقده. حاضرده بوزوقلوق بوللرند، نیشخانلرده بوروچی بیک کوب کشیلر شول آورو ایله مبتلادر. بو آورو، خستنهنی ضعیفلانوب یا ایسه نگی دنیاغه کوچروب کنه فالدرمیچه شول آورونک نسلبنه میراث بولوب فالادر.

سیفیلیس بیک یوغوشلی بر آورو بولوب جب شیکلی اوزونچه « اسپیروخیت Spirochet » دیب آطالغان میقر وبلر (بیک واتی قورتلر) نك کشینک فاندک یرله شونندن بولا. اگر سیفیلیس بلان آوری طورغان برکشینک فانبینی سلامت کشینک تیربسی آستینه یبارلسه، مطلق اول کشیکده سیفیلیس ئلگه. سیفیلیس نك یوغولری کوبرهک وقت معامله تناسلیه دن یعنی آورولی ایرنك سلامت خاتونغه یا ایسه بالعکس یاقنلق فیلونندن بولادر. اگر تناسل اعضالرنده آلکدن کچکنه گنه کسک و صدرلو شیکلی جراحتلر بولسه یا ایسه اعضالر برکه فوشلغانده شونندی جراحتلر پیدا بولسه سیفیلیس آغوی شول جراحتلر آرقلی تیری آستینه کروب کشیکه آورو یوغوله. سیفیلیسلی کشینک فانیغنه یوغوشلی بولمیچه تیری آستینه چقا طورغان نرسه لریده یوغوشیلدر. کوز یاشی، بورون مایعی، تیر، سله گی، توکروک، سوت، بول اوزلریگنه بولغانه آورونی یوقدرماسه لرده اگر آلاغه سیفیلیس آغوی فوشلغان بولسه غایتده یوقدره طورغان بولالر. ایرلر اورلغنه و خاتونلر.....ده سیفیلیس میقر وبلری بولادر، که سیفیلیسلی کشیلردن سلامت بالا بولمی دیگان سوزده شونک بلان اثبات قیلنه. آورونک یوغونک باشلیچه سببی مناسبت تناسلیه بولسه ده یالغز بوغنده توکل؛ آورو بلان اوبشو آرقلی، آنک یاننده بولغان آش، نهمه کی، صاوت صابا کبک نرسه لر آرقلیده تیز یوغولا. بوسوکفی صورتده یوغو و یوقدرولر کوبسنچه اوللرده بولا. چونکه آنده بر عائله خلقی همه سی برکه (بر بولمه ده) طوروب فارالق و نادانلقلارندن تازالقیغه آرتق

پاریا اوبلابده طورمادی: - مینه چه « حقیقت » نی حواس ایله ده توکل، عقل ایله ده توکل، بلکه سلامت قلب ایله ازله رگه تیوشلی، « حقیقت » نی فقط قلب سلیم کورگازسه کورگه زه آلور، دیدی.

بو وقت انگلیز آلیگه قدر کورمش عالم وفیلسوفلر نی خاطر لوب بو درویش نك سویله گان سوزلرینه تاغی حیران فالدی و چهره سن اوزگارتوب ناچار بر پاریا توکل بلکه بیوک استاذ حضورنده اوطورغان توسلی جدی مکالمه گه کریشوب:

- بیک درست آیته سز فرده شم. « حقیقت » نی اول قلب سلیم ایله ازله رگه کرک؛ چونکه قلب، حواسه ز کبی برنی ایکی کورمز و منفعت تیکشرمز. فقط عقللرینه بیریلوب اخلافسزلق و فساد دیکزینه باتقان جمعیت بشریه آراسنده نیچک ایتوب « حقیقت » نی ازله رگه کرک؟ (برسی برسینه چووالوب، به یله نوب اوچسز توبسز نهایت بلیم گه باروب تره له تورغان فنون و معارف آراسنده ده طابلماوینه اشانام) . آه فرده ش شول قلب گه آش بولغوچی « حقیقت » نی فایدن ازله رگه؟ دیدی. اوزی غایت فاشاغان و بر نرسه سن یوغالتوبده طابا آلماعان بر کشی صورتینه کرگان ایدی.

پاریا بینه اوبلابده تورمادی همان شول آچق و ملایم طاوشی ایله: - اگر ده « حقیقت » انسانلر آراسنده طابلا تورغان بولسه ایدی همان شک و شبهه لی فالوب حقیقتلنگن یوغالتور ایدی. مینه چه حقیقتنی انسانلر آراسنده توکل بلکه طبیعت دن ازله رگه تیوشلی، طبیعت کتابی انسانلر اختراع ایتکان نسخه لر توسلی فرق تورلی سویله مز. انسانلر کتاب بازارا اما طبیعت، نرسه ایجاد ایته. هر کتاب بر انسان نك صنعتی بولسه طبیعت حقیقی صانع نك صنعتی، مونی خاطر ده توتارغه کرک، دیدی اوشبوسوز لرنی غایت اخلاص ایله طیکلاب طوروچی انگلیز، اوف ایتدروب بر صولادی ده: بیک حقلی هم آکلاب سویله ویکزگه غایت فووانامس بیک درست، طبیعت حقائق طبیعی نك منعی در؛ فقط حقائق تاریخیه نی کتابلرده ازله مای فایده ازلیک، هالبوکه آنی یازوچیلر نك صادق یا که کاذب ایکانچیلکلی معلوم توکل؛ بنا علیه مسئله همان طومان اچینه کره، مونه اوشبونک ایچون ده « حقیقت » نی ازله رگه یول فالمی.

(آخری وار) . ن. دواوی .

كشيلرگه يوغو فورنچى يوق. اما آورو اوزى كوبسنيچە اولم بلان طوقطاله طورغان قاطى زحمتلر، فيونلقلر كوره. سيفيليسنڭ اوچنچى دورىدىن سيفيليس صوڭندە بولا طورغان آورولرىنى آيرورغە نيوشلى. سيفيليس صوڭندە تورلى: قان طامارلرندەغى آورولر، يابغو، آرفە جيلگى كيبو نوسلى آورولر بولا.

سيفيليس-زور، عمومى بر بلا. اول آتالردن بالالارغە، آلارنڭ بالالارينه خلاصه بتون نسلينه كوچوب بشر يتنڭ ضعيفلانويينه سبب بولا. سيفيليس بلان آورغان كشيپلرنڭ بالالرى يا آنالرى قوچاغندە وقتدە اوق (اولەر)، يا اوسەلردە اشكە يارارلق بولمىلر. بوبالالر اوسكان حاللدە انا آنالرينه شادلق، يوانچ بولا آلپلر. آلارنڭ سيفيليس بلان برگە طشدە، تەنلرندە هم عقللرندە تورلى ضعيفلكلر بولا. آلار آنادن طوما عقلسز، غريب، صاتاشقان بولالر. شونڭ ايچون بو، خلقلرنڭ كوچلر ينى بتروب طبيعى هم روحانى ترقيلرينه مانع بولا طورغان بلاى عظيمغە قارشى قاطى صوغش آچو بتون جمعيت بشر يه نڭ اشى. بختمرگە قارشى بزنڭ اوز بزنى صاقلاب آنى يوقدر ماسقەغنه توگل يوغولغانينه قارشى طورورغە تورلى اوشانچلى دارولر يمز بار. شولاي بولغاچ ايندى بو آوروغە اوسندن گنە قاراب دارولانماغان و شونڭ بلان اوزينڭ بالالرين هم عائلسه سين بو بلادن صاقلانماغان كشيپلر باشقەلر و اوزينڭ وچاننى قارشندە جواب بپروولر.

مترجم: عبدالغيبير الرشيدى.

شعر.

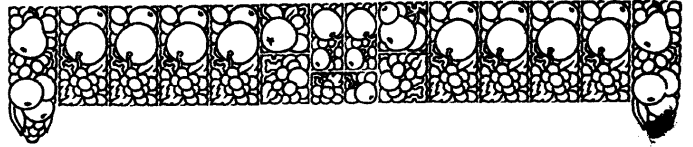
«قويولغان چه چكەلر» گە علاوہ.

نچان طاطلى خيالڭ، بر زمان چه چكەلرن اطسه فويوب چه چكەلرن طاغده، بتون جهانغه، طاراطسه، ئەرەمسنه آلارنى هيچ، آلار شونده ايزلسونلر هر احترام صوڭندە، بر ايزلمكنى دە بلسونلر. كوڭلسزلەنمە آنكچون، بويوغوب باطمە هيچ اويغە كوڭلگە شادلق اظهار قيل، طومانلى اويلرڭ قوى دە يورهك تيبكاندە، سبكرگانده شوندى بر تيبش برلن چه چه كچون تعزیه قيلدە، سويوندر بر ييهش برلن شير يزدان الباكرى. «صاطش».

رعايه فيلميلر. شونڭ ايچون بتون عائله سيفيليسلى بولا. بو عائله دن كورشيسينه كوچه، آندن آنڭ كورشيسينه بوغولە؛ شولاي ابوتوب فى الاخر بتون اولغە طاراله. شوندى، بر سلامت عائله طابلانغان آللر اوچراندرە.

آورونڭ اوزينڭ نيندى ايكانچليگنە كپلسەك اول ريكارد اسملى عالمنڭ تدقيقاتنه كوره اوچ دور اوزدرا. سيفيليس ئلەكگاننڭ صوڭندە بلنگانچە گە قدر بر نيچە آطنە (۶-۳) وقت اوزا. ۶-۳ آطنە قدر وقت اوتككچ تناسل اعضالرنده يا ايسه باشقە صورتدە يوغولغان بولسە تيرى اوستندە بر كيمر چهك نوسلى قاطى و كوبسنيچە فارا بورچاق زورلغندە يا خود چاق بلنورلك بر جراحت ظاهر بولا. بو جراحت هيچ آورتى هم قاطى شانقر ديب آطاله. آندن صوڭ بو توبينڭ (جراحتنڭ) ئەيلەنەسنده گى بيزلر ششەلر و قامايلانەلر. بولارده شانقر كبك آورطمپلر. قاطى شانقر آز آزغنە بتە، بيزلر كچيرە يە باشلى هم كشيپنڭ، طشدە آورو علامتارى كورنىمى شول صورتدە سيفيليس نڭ برنچى دورى اوتوب كپتە. آورو بو وقتدە اوزين بتونلاى سلامتندم ديب بلە هم آلدهغى فورنچنى ايسيندە كيترمى. مونه ايكى- اوچ آطنە، بعضا كوبرە كدە وقت اوتككچ آورونڭ آكقواندە كوگكچم آق ششلر ظاهر بولا؛ طاماغى آورطە باشلى؛ تەندە قزل سىپكل پيدا بولا؛ اعضاى تناسل و آرندهغى فتحە ئەيلەنە لرنده كچكنە كچكنە يووش چووانلر چقالر. بو وقتدە ايكنچى دور باشلانغان بولا. بو دور يللرچە واگر دارو ايتلمسە بيگرە كدە اوزاققە طارطلا. بعضا ايكنچى دور سيزلمبچە گنە اوتوب اوچنچى دور كره هم كوب وقتدە اوچنچى دوردە بولا طورغان نرسەلر ايكنچى دورنكى ايله فاطش بولا. بعض وقت ايسه ايكى دور آراسندە ياخشىغنه اوزاق وقت اونە. اوچنچى دوردە تورلى اعضالر، ايتلر آورطاصزلى. تيرى اوستندە ياريلوب چيلەنە طورغان چووانلر و سويەكلردە صزلى طورغان ششلر بولا. بو ششلر بيگرەك تونلە صزليپلر. كوب وقتدە سويەكلر طارالا و چرى باشليپلر. اوچنچى دورنڭ ايڭ ياراطه طورغان يرلرى بورون هم بالطر سويەكلرى بولا. بورون سويەكلرى جيمەرلە و آياقلردە تيران جراحتلر ظاهر بولا. سويەكلر هم تيرى بلان برگە سكرلر، يورهك، اوبكە، باور، طلاق، بويور هم كوزلر صزلى باشلى. خلاصه كشيپنە سيفيليس آورونينڭ فزغانوب تيمى فالدرغان هيچ بر اعضا قالمى. عالمرنڭ فكرنچە بو صوڭفى دوردە سيفيليسنڭ تيرە ياندهغى

«قواعد فقهیه»

«قواعد فقهیه» حقنده ۶۲۰ نچی عدد «بولدوز» جریده سنده محترم داملا داود افندی آقچورین حضرتلرینک تنزلا مراجعتلرینی، هم ده ۲۴ نچی عدد «شورا» مجله سنده دارالفنون طلبه سی عالم جان افندی الادریسی برادر مرک تشکرلرینی، تنبیهلرینی او قودم .

قلمده لسانمده سزهشکر دن عاجزدر. تشکر ایدرم، ممنون اولدم. لکن مبالغه طریقیله مدح لرکزه دگل بلکه اعتنا هم رغبتله مطالعه لرکزه. اینانور ایسه کز، سوزمده ریا یوق. هر بر انسان طبیعی اوز خدمتله مکافات طلب ایدر. بن ده البته طلب ایدرم. لکن بنم مکافاتم - عمومک مطالعه سیدر. عموم روسیا طلبه لری استفاده ایتسه لر - اشته اجتهادلر مک الک بیوک مکافاتی شودر. تنزلا بعض امام افندیلرده کوز صالحه لار بنم ایچون بیوک شرف اولور. محترم داملا داود افندی حضرتلری!

قواعد فقهیه ده حق ملکی ۲۴ قدر صحیفه ده بیانم ائنا سنده شریعت اسلامیه ده حق ملکک مشروعیتنه قطعی دلیللر اقامت قیلوب، «حق ملکک مشروعیتی حیات انسانیه ده الک برنچی مصلحت ضروریه ایسه ده، هیئت اجتماعیه اویله ضروری بر مصلحتی ده عدالت اساسنده اقامت ایده مه مش.» دیهش ایدم. سوکره عدالتسزلسگی بیان ایچون هیئت اجتماعیه ائنده او حق مقدس اوزرینه مترتب اولمش مفسده لری، سرک تعبیرکزه چه، بیک زور قباحتلری صایدم. او مفسده لر قانونک شریعتک حکمنه دگل، بلکه انسانلرک او حق مقدسی بولسز استعماللرینه مترتبدر دیدم. ملکک مشروعیتی حقنده شریعت اسلامیه اوزرینه بر قباحت اسناد قیلامادم. بلکه ملکک مشروعیتنه شدتلی هم قوتلی صورتده هجوم ایدر مذهبلره فقیهلر آغز یله سویلنه بیلور سوزلری تمامیله یازدم. محترم فاتح افندی امیرخان جنا بلرینک دیدکلری کبی بن ایکی اوت آراسنده قالدیم می، یاخود ایکی طرفک بری غلبه ایتدی می، بونی بن تعیین ایده هم، مطالعه ایدنار تعیین ایدر.

محترم فارندش عالم جان افندی الادریسی جنابلری! «قواعد فقهیه» ده بری دیگرینه متقارب قاعده لر وار.

لکن ۱۶۴ نچی ایله ۱۶۵ نچی قاعده لر، معنالی جهتیله، متقارب دگل: اولگی قاعده ده هیچ بر فصد یوق. ایکنچی قاعده ده سبب اعتبار قیلنور لفظ مقصود، او لفظک بر معناسی ده مقصود. لکن فصد قیلنماش بر معنی وار. اشته او معنی، حقیقی هم الک مشهور بر معنی ایسه ده، متکلم اوزرینه جبراً الزام قیلنه ماز. شو ایکی قاعده دن طلاق نکاح عتاق کبی عقدلرک هزل صورتلری اصلا مستثنی دگلدر. زیرا هازک قصدی ده اختیاری ده صحیحدر، لکن او عقد لرک سببلرینی واقع ایتمه مک حقنده، قانونک شریعتک حکمینه خلاف اولارک، هازک اراده سی الغا قیلنور، شریعتله قانونک حرمتی بونی اقتضا ایدر.

۱۱۹ نچی ایله ده بر قاعده ده تعقید وار دیمش سز. او قاعده لری بیان ده تعقیدسز عباره لری کوسترمش اولسه کز ایدی، نسخه لر مزده قید ایدر ایدک. الک بیوک تنبیه کز «روحک بقاسنه ایمان» مسئله سنده در. فکر بشرده ازلیت طرفندن شو کونه قدر ظهور ایتمش مسئله لر آراسنده روحک وجودیله بقاسی مسئله سی کبی مهم بر مسئله ظهور ایتمه مشدر. بدنی اداره ایدر بر جوهر مستقل اولوق صفتیله روحک وجودی مسئله سنده دین، عقل، فلسفه غایت مؤکد صورتده اتقاق ایتمشلر. انسان، عجیب بلکه معجز نظام اوزرنده ترکیب قیلنمش خلیه اردن گنه عبارت بر ما کنه دگل، بلکه معجز هم ده الک گوزل تقویم اوزرنده ترکیب قیلنمش او ما کنه بی اوزینه آلت اولوق صفتیله اداره ایدر بر ابدی روحدن عبارتدر.

علوم ریاضیه ده «بینه» یا «متعارفه» نامیل قبول قیلنمش بر فاچ حقیقت قطعی وار دگلمی؟ او حقیقتلری اثبات ایده یم خیالیله برهانلر اقامت ایده چک اولور ایسه ک، یهوده زحمتلر التزام ایتمش اولورز دگلمی؟

روحک وجودی، هم ده بدنی ترک ایتدکن صو ک ابدی بقاسی ده، بنم فکر چه، انسانک عقلی نظرنده تماماً اویله در. «بن!» دیه ک، «فکر ایتمه ک»، باطن تعبیر قیلنور انفعاللردن متأثر اولوق - اشته بونک کبی شیلر روحک برهانیدر. بالکز بو قدر دگل، بلکه بزه معلوم دگل بر لغتی ایشنور ایکن آکلماه ق کبی حاللرده روحک وجودینه دلالت ایدر: آکلماق، لفظک بدن ده وار جهازلرک برینه تأثیر یله حاصل اولسه ایدی، هر آدم هر لغتی آکلار ایدی.

بز انسان ده وار «حفظ» ملکه سنه نظر ایدر ایسه ک روحک وجودینه قناعت حاصل ایدر ز: انسان معلومانلرینی

شو تعصب ايله شو غرور برى ديگرينه نا ايد دشمن قالاچق . تطبيق خياليه زحمتلنه كز ! آرادن تعصب ايله غرور فالقسه ، دين ايله علم برى برينه فارنداش اولاچق ، خطا ايتدم ، تماماً بر اولاچق .

مدنيت عالمنده شوكونده معلوم علوم غابت چوقدر . عادي لسانله تعبير ايديم ، بزم عقلرمزى حيرته برانور قدر چوقدر . گوزل . لکن او علومك خزينهسى اولان انسانك فكري دها زياده واسعدر . حسابى يوق علوملر فکري پوچماقلرندن برينى ده پوتورامادى . اسرار تعبير قيلنور مجهولات وجوديه لرك خزينهسى اولان عالم وجود او قدر واسعدرکه ، او وسعتى تعبير ايچون بشرلساننده بر سوز يوقدر .

عقل بشر - آفرين آفرين عالم وجودده حرکت ايدوب ترقى ايتمکده شو عصرلرده سنه دن سنه يه يگى کشفيات ايله فکري بشر زينتلىمکده . کله چکده ترقى حرکتلرى ده تيزلك هم فوت کسب قيلوب ، او وقت يگى کشفيات سنه دن سنه يه دگل ، بلکه هر کون بلکه هر ديقه حاصل اولور طورور .

اشته او وقت عقل ايله دين بر اولور . تعصب ايله غرور آرادن قالقار . الوهينى ياخود روحى انکار ايتمک کبى خفيف حرکتلر او وقت بولنماز .

بدننك حياتى روح ايله در ، لکن روحك حياتى ايمان هم علم ايله در .

بن انسانيته محبت ايدرم . انسانيتك شرفنه هم ده استقبال ده سعادت ابديه سنه خلاف اولور سوزلردن فکري لردن اجتناب ايدرم . انسان ده روح يوق ايسه ، ديمک انسان قبر يافاسنده مؤبد عدم چوقورينه کيدر الك حقير بر شى ايمش !

انسان - همه عالملرك موجودى قيومى هم ده مکلندن ماده دن غنى اولوب بذاته قائم الله رب العالمين حضرتلر - ينك بر يوزنده خليفه سيدر .

« اذ قال ربك للملائكة انى جاعل فى الارض خليفه . » ماده دن غنى اللوگ خليفهسى البته مادى بر ماکنه دن عبارت اولماز . بلکه « ان الله خلق آدم على صورته » جمله جامع سنك دلالتنه كوره ، انسان وجودنده مکلندن ماده دن مستغنى بر موجود اولور .

قرآن كريمك شهادتيله ، انسان اللهك خليفهسى ايسه ، اشته سزه روحك وجودينه قرآن كريمك موجز ، لکن

عمرى بويينه حفظ ايدر . اما علمك كشفياتيله بزه معلومدر ادراك جهازلر ينك هيچ بر مادهسى هيچ بر خلبهسى اوزون زمان دوام ايدمه يور . روح بولنماسه ايدى ، انسان ده حفظ ملكهسى بولنمق ممكن اولماز ايدى .

بوتون عالمى بر پار مغيله اوبناتور عقللرى ، طبيعت خزينه لرينك الك خفى يرلرنندن بزم كوزلرمزى فاما شدورور كشفياتى چبقاره بيلور فکريلى ، بوتون انسانلرى اشاره - سنه منقاد ايدر اراده لرى ، همه قلبلرى سحر كبى اوزينه جذب ايدر بيانلرى ده اثرلرى كوروب طورور ايکن روحى انکار ايتمک ، او شيلرگه هر برى ادراك جهازى اولان دماغك عضلرك ، حرکت جهازى اولان عضلرك اثر ايدر ديمک - بطلاننه دليللر قائم محاللرى قبول ايتمک اولور .

بنم عقلم ضعيفدر ، محاللرى نجهل هم قبول ايدمه مم . لکن « مجبورسن ، ايکى محالدين برينى اختيار ايت ! » ديهك اولسه لار ، بن او وقت الك آسان بر محالى اختيار ايدرم .

بوقارى ده سويلنمش شيلرك هر برينه مبدأ اولو بيلور ماده يى مى ، ياخود او شيلره مبدأ اولور روحى مى ، اختيار ايدرسن ؟ ديسه لر ، بن ماده يى اختيار ايدمه مم . زيرا ماده لرك او قدر شيلره مبدألگى محالدر ، روحى اختيار ايدرم ، زيرا مبدألگى بر قدر احتمالدر .

شو بيانم ده تطويل ايتدم . لکن قرآن كريمك آيتلرى نبى محترمك حديثلرى حقنده شمدى شو صحيفه - لرده تطويل ايدمه مم . شو قدر ايله اکتفا ايدرم که روحك وجودى ، ابدى بقاسى اسلاميتك الك بتوك اساسيدر . قرآن كريم ده لسان شارع ده بر دگل بلکه غابت چوق آيتلر حديثلر ، اشاره طريقتلر گنه دگل ، بلکه صراحت صورتيه کله شد .

اسلامينى فنونلره علوملره توفيق ايتمک آرزوسيله او شيلرى کتم ايتمک ياخود تماميله انکار ايتمک - معقول بر حرکت ، فائدهسى وار بر حيله دگلدر . بن « ديانتى مدنيتنه تطبيق » کبى عبارلردن نفرت ايدرم . عباره ، بنم کوزم ده ، غابت منفوردر او بولده بيهوده زحمتلر هم عبث هم ده بيوک گناهدر .

ديانت ايله مدنيت ده ، دين ايله علم ده هيچ بر وقت خلاف بولنمادى بوندن صوگ ده بولنماز . خلاف اولمش ايسه ياخود وار ايسه ، دينچيلرك تعصبيله ، اهل علمك غرورنده ايدى .

قواعد فقهیه

محترم موسی افندی، «قواعد فقهیه» رساله‌سندہ اونچی ماده‌دن سانالغان: «بر زمانده ثبوتی محقق شینگ حلافته دلیل بولنمادقچه، بقاسیله حکم قیلنور» قاعدہ سن فقہار، خصوصیلہ حنفیلر اختیار ایتکان مسلك گه باشقه اولان بر مسلك ایله اثبات ایتوب، شول اثباتنی حضرت عمر زماننده بولغان بر حکم ایله تأکید ایتمشدر. ایشته شول حکم یقینا ثابتمی؟ اول فایو کتابده بیان ایتلگان؟

«قواعد فقهیه» رساله‌سن مطالعه‌ده بولنان بر امام شونی آیرم آچی کوررگه آرزو ایتدگن بر مجلسده سویله گان ایدی. بناء علیه محترم «شورا» صحیفه‌لرنده شول حکم آچی روشک بیان ایدلسه، مذکور امامنگ شهبه سینه علاج بولور ایدی. ع. جعفر. «فارغالی»

یگی عثمانلی ادبیاتی.

پروفیسور غوردیلہ فسکی لکسیه سی.

عثمانلی ادبیاتنه ویانه مغلوبیتی‌نگ تأثیری. عثمانلی ادبیاتنده اوچ دور. شناسی. کمال احمد مدحت. «وطن» پیسه سی «مدافعه». دینی ادبیات. رنان و بایزیدوف. فاطمه علیه خانم. آنا تلی و ملتچی لک.

عثمانلی ترکررنده ادبیات و شعرنگ بایتاق و قتلردن بیرلی رواجده اولدیغی معلومدر. لیکن حریت‌دن آلوک احوال سیاسیة‌نگ بیک فسنقی لفی سبیلی عثمانلی ادبیاتی مطلوب درجه‌ده ترقی ایتنه آلمی ایدی. ادبیات ایل سیاست آره‌سندہ ظاهرده کوب ارتباط کورنمسه‌ده، حقیقتده بونلر بر برسینه بیک یقیندر. چونکه بر جهتن سیاست‌نگ اوزن مطبوعات و ادبیات یاصی. ایکنچی جهتن سیاست‌نگ ادبیات و احوال حیاتیه‌گه مستند بولغانی‌غنه روحی و حقیقی سیاست بولادر. پولشه و فینلان دیالیارنگ سیاستلری طوپلر، ملحق و اچلر اوستنه بنا ایتلمگانلگی، بلکه مطبوعات، ادبیات و آنلرنگ یمشی بولغان افکار عمومییه و مطالب ملیه اوستینه قورولغانلیغی معلومدر.

ایشته اوشبو سبیلر ایچون عثمانلی ادبیاتی‌ده حریت دن اول اوزینگ قنادلرینی آچوب اوچا آلمادی. کیک

غایت جامع بر برهانی! نه قدر شرح سویلنور ایسه‌ده تحمل ایدر.

اللهک خلیفه‌سی اولایلمک مادی بر ما کنه شانی دگلدر. اسکی ده حقیقت اولوق صفتیلہ تلقی قیلنمش بایتاق مسئله‌لرک بوگون بطلانی کون کبی اولدی. شو کون حقیقت اولوق صفتیلہ تلقی قیلنور بایتاق مسئله‌لر، کیم بیلور، کله‌چک عصرارده نصل فالورلار. هر حقیقت ده ارتباب ممکندر، مستبعد دگلدر. اما روک و جودی مسئله‌سندہ شهبه‌لنمک - عالم وجوده اعتبار کوزیلہ نظر ایدر انسان ایچون غایت مستبعددر.

دنیاده بن دیمک، فکر ایتمک وار ایکن روک و جودی مسئله‌سی تا ابد قطعی بر حقیقت اولوب فالاقدر. «ایکی برده ایکی - دورت» کبی قطعی بر حقیقت ده بن تردد ایسه بیلورم. لیکن «روح وار» - «بن وار» مسئله‌سندہ بن اصلا تردد ایسه‌م!

«قواعد فقهیه» بی یازدم. حاضرلنمش بر کتاب دگل ایدی. بلکه بن دورت بش کاغد بازار، مطبعه مرتبلی جمع ایدر ایدی. بوکا کوره، ترتیب ده، بیان ده، قاعدہ‌لری طوپلامق ده قصورم آز دگل. او قصورلرمی انشاء الله باقین آراده تدارک ایدرم.

مقدمه اولوق صفتیلہ طوپلانمش «قواعد فقهیه» ده، عجله حسیلہ، حرکتیم شویله اولدی ایسه‌ده، عائله قسمنه عائر «احکام شرعیه» مجله‌سندہ انشاء الله اوپله اولماز. اجتهاد هم اعتنا ایدرم.

اهمیتی عموم طرفندن قبول قیلنمش «احکام شرعیه مجله‌سی» حقدنه مطبوعاتیز واسطه‌سیله روسیا مسلمانلرینه مراجعت قیلنمش ایدم. جواب ویرن بولنمادی. کله‌چک مقاله‌لره‌نگ برنده مجله مندرجاتنه، اسلوبنه، مأخذلرینه، اساسلرینه دائر رأیمی بازارم انشاء الله. بوندن صوگ‌ده سکوت ایدرلر ایسه، بنم ایچون نشر میدان آچیق فالور. تمام اولوب بازاره چیقدن صوگ، احتمال، طعن ایدنلر، عقل ویرنلر بولنور. لیکن سوز وقتی کچمش اولور. ایکی دن بری: یا اورک یاز! یا خود حاضری قبول ایت!

موسی بیگیف.

کیف. دیکابر ۲۵، ۱۹۱۰ سنه.

ياوروپا ده نشر ايتلگان کتابلر و رساله لرني ترجمه ايتارگه باشلاغانلر .

ولاديبير غورديله فسكى عثمانلى ادبياتى نىڭ اوچ دورگه بوليبوب، برنجى دورنىڭ اورخان غازى دن باشلاپ سنان پاشا غه قدر اولديغنى، ايكنچى دورنىڭ سنان پاشادان عاكى و پرتو پاشالار غه قدر دوام ايتديگنى و اوچنچى دورنىڭ يعنى عثمانلى ادبياتى نىڭ نچى دورى ابراهيم شناسى افندي بىن باشلانديغنى بيان ايتدى .

ابراهيم شناسى افندي .

عثمانلى ادبياتى نىڭ تىجدىنه كى زور خدمت ايتوچيلردن ابراهيم شناسى افندي اولا اوز وطنده گوزل صورتده تعليم و تربيه كورگان . صكره اقتصادى فنلر اوگره نور ايچون كينه عثمانلى سياسى واديبلىرى نىڭ صدر اعظم رشيد پاشا طرفىدىن پار بۇرغە يبارلگان . شناسى افندي وطنه قايتوب حكومت خدمته كرسهده، بعض سببلرگه بناء خدمتن طاشلاپ ادبيات ايله مشغول بولغان : اولده « ترجمان احوال » غزته سنده محررك ايتكان . صكره اوزى « تصوير افكار » آدىلى بر غزته چقارا باشلاغان . ابراهيم شناسى افندي بو غزته لرگه وقتنه كوره بىك مهم سياسى مقالهلر يازا، آچىق تركى تلىده خلق آكلاردى روحلى وادبى نرسهلر درج ايتنه، خلق آنلرنى سويوب اوقى ايتدى . شول سببلى ابراهيم افندي نىڭ بو خدمتلىرى بىك مهم سانالمقدهدر . ذاتا ابراهيم افندي نىڭ باشقه عثمانلى اديبلىرى نىڭ آيرىلوب يىقىلق كور- سه نووى ده يازولر يىنى اول وقت عربى، فارسى سوزلرگه و اوزون جمله لرگه بولغان عبارهلردن واز كىچوب، آچىق تركچه يازوى و ئلله قايدىغى خيالى و فرضى نرسهلردن بحث ايتماينچە خاقنىڭ حيات و معيشتنه تعلق ايتكان نرسه - لردن بحث قىلووى ايلهدر .

شناسى افندي يالگىز غزته محررك و ناشرلىكى ايتوب گنه قالمادى . بر نيچە اثرلر يازوبده عثمانلى ادبياتىن بايتوغه سبب بولدى . مثلا : شرقده قز ايله كورشماينچە اويلنونىڭ اوڭغابىسزلقلرن تصوير ايتوب يازغان « شاهر نىڭ اولنمىسى » اسملى اثرى، عثمانلى خلقى نىڭ احوال روحيه و فلسفه سن كورساتوگه خدمت ايتنه طورغان « ضروب امثال » ي وياوروپا ادبياتى ايله طانشدره طورغان بر نيچە ترجمهلر، وقتنه كوره، زور قيمت ادبىنى حائزلردر .

شناسى افندي يالگىز ادبيات غه خدمت ايله گندهده قالمادى . اوزى نىڭ فكرن تروپچ ايتوب مسلكداشلىر آرتىرو

هوالمده اوچارغە آكارغە ايرىك بىرلمادى . قلملىرى اوتكون، سوزلىرى مؤثر بولغان كماللر، عبدالحق حامدلر و سائرلر محبس لرده، منفالرده چرىتلدىلر .

فقط حرىت دورى كىلو برلن هر نرسه اوزگارديكى شىكىلى عثمانلى ادبياتندهده زور انقلاب حاصل بولدى . يىقى مسلكلر، يىقى فكرلر وجودگه چقىدى . كىرەك تاليف و كىرەك ترجمه طريقيه بىك مهم اثرلر وجودگه كىتريله باشلادى . حاضرگه بز بونلردن بحث ايتماينچە پروفيسور ولاديبير غورديله فسكى طرفىدىن مسكوده پالاك كىتبخانهسى زالنده عثمانلى ادبياتى حقنه اوقولغان بر لكسيه نى يازاچقىز . مسكوده گى لازارنى اينستىتوتىنده عثمانلى ادبياتى نىڭ پروفيسورى و غورديله فسكى اوشبو قش مسكاونىڭ عالى مکتبلىرىده اوقوچى مسلمان استودىنتلرى فائىده سینه « عثمانلى ادبياتى نىڭ مهم وقتلىرى » سرلوحه سبيله بر لكسيه اوقودى . غورديله فسكى لكسيه سىنىڭ باشنده اون عصرلردن بىرلى كىلگان عثمانلى ادبياتى نىڭ تارىخىنى بوندى ايكى اوچ ساعتلك بر لكسيه ده بيان ايتوب بىر و ممكن اولما - دىغنى بيان ايتوب، صوگنى ايللى يل اچنده ياوروپا مدنيتى نىڭ تاثيرى سايه سنده ياڭا بولغە كرگان عثمانلى ادبياتى حقنده غنه سويله يەچگن بىلدىرى .

پروفيسور جنابلرى نىڭ بيانندن آكلاشادىغنه كوره، تركيه ده بو تاثير ۱۷ نچى عصرده (۱۶۸۳ نچى يىلده) تركلرنىڭ و يانه مغلوبىتىدىن اعتبارا باشلانمشدر . و يانه مغلوبىتى تركلرگه معارف و مدنيت جديده نىڭ لزوم بىك آچىق آكلاشمش و آندىن باشقه بر ملت نىڭ يشاوى ممكن توگىلگىنى بىلدىرمشدر . تركيه حكومتى بونى آكلاپ، اولگى خطالرىنى توزه نور ايچون بر طرفىن اوزلرى نىڭ مستعد ياش يىگىتلرن ياورو - پاننىڭ تورلى دارالمنونلرىنه يباررگه باشلاغان، ايكنچى طرفىن عسكىرنى ياوروپا اصولنده ترتيب و تنظيم ايتار ايچون متمدن ياوروپا حكومتلردىن معلملر و آفئىتسلىر آلدىرغە طوتونغان . ياوروپا ده اوقوغان ترك ياشلىرى اوز وطنلرىنه قايتوب ملتداشلىرى آره سینه ياوروپاننىڭ افكار جديده و معلومات حاضره سىنى نشر ايتارگه كرشكانلر . شول طريقيه تركيه نىڭ ياوروپا ايله قاتناشا باشلاوى نىڭ ثهرسى اولهرق تركيه نىڭ عمومى اشارنده اوزگارشلر باشلانغان . مثلا : برنجى مرتبه اولهرق مطبعه آچلغان، مطبوعات و ادبيات وجودگه كىله باشلاغان . ياوروپا ده اوقوب قايتقان ياشلىر خلقنىڭ اقتصادى جهتلرن ترقى ايتدىرر ايچون شول خصوصه

ترك آفیتساری اوزینک جانی کبک سویگان معشوقهسی ذکیه خانمنی فالدروب، وطن صاقلار ایچون صوغشقه کیتنه. اوزینک سویگانندن آیریلوب طورغه توزه آلهابنچه ایرلر کیومی کینوب ذکیه خانمنده اسلام بک آرتندن صوغش میداننه کیتنه. اسلام بک صوغشده جراحاتلانه و هوشسز بولا. آبنغاچ، یاننده ذکیه خانمنی کوروب طانی. صوغش وقتنده روسلرنی چیگار ایچون آلارنک کرپوستنده گی داری پوگریبنه اوت تورترگه کیرهک بولا. بو اشنی اسلام بک، ذکیه خانم و عبدالله چاوش اوز اوستلرینه آلار. اوزلرینک سلامت فالولرینه اشانماسه لرده وطن ایچون جان فدا ایتو بولر قاشنده طبعی بر اش سانالا. لکن آنلر نیچکده بولسه سلامت فالالر. موند بولغان عسکرلرنک باشلغی ذکیه خانمنک صوغشغه کیتکان آناسی بولوب چغا. قزی ایل، کوریشوب طانوشا و شادلغندن آنی، وطن ایچون جان فدا قیلورغه راضی بولغان اسلام بک گه نکاحلاب بیره.

بو اثر کمال بک ننگ اوز وقتنده اول مرتبه تماشاشغه قویلو برلن خلقنک فوق العاده محبتن جلب ایتدی. اویون تمام بولغاچ بتون تیار خلقی بر آوردن «یشاسون کمال بک!» دیب فچقردیله. حکومت کمال بک ننگ خلق فاشنده بویله اعتبار فازانوندن، بناء علیه لزومی وقتنده آنک سوزی خلقغه تأثیر ایتووندن قورقوب کمال بکنی «مدلی» آطه سینه سورگونگه یباردی. کمال بکنک «جلال الدین» و «اوراق پریشان» اسملی اثرلری اسلاملر آرسنده اخوت و اتحاد لزومن آکلانو ایچون یازلمشدر. محرر اوزینک بو اثرلرنده مسلمانلرنک هیچ بر اهمیتی بولماغان دینی بعثلر سببلی بر برسینه دشمنلق ایتولرینه قایغورا. مسلمانلرنی یوغاری مندرهسی کیله.

کمال بک اوشبو سورگونده وقتنده وفات ایتدی. جنازهسی اوزینک سودیگی مرمره دکزی بوینده چناق قلعه بوغاننده، ترکلرنک الک باشده آزیادن باوروپاغه چققان اورنلرنده دفن ایتلمشدر. آنک قبری خلق فاشنده مقدس بر اورن سانالا. ترکیهده حریت اعلان ایتلگانندن بیرلی، عثمانلی یاشلرینه روح و قوت بیرگان و اوزینک اثرلری ایله آنلرغه یول کورسه تکان کمال بک ننگ قبرینه هر طرفدن کیلوب زیارت ایتلر.

احمد مدحت افندی.

عثمانلی ادبیاتنه اوزینک بیک کوب اثرلری همده کوب غزته لرده محررک ایتووی ایله زور خدمت کور.

ایچون بر جمعیت باصادی. لکن بوجمیت تیزدن حکومت طرفندن سیزیلوب یابدردلی و اعضالریده استانبولدن قا - چارغه مجبور بولدیلر. ابراهیم شناسی افندی گه عثمانلی ادبیاتی ننگ مؤسسسی دیمک میکندر.

نامق کمال بک.

عثمانلی ادبیاتنده ابراهیم شناسی ننگ خدمتن دوام و آنی دخیته ترقی ایتدروچی ذات نامق کمال بک در. کمال بک باشده شناسی ننگ «تصویر افکار» غزته سنده محررک ایتدی و ابراهیم افندی باوروپاغه قاچقاچ کمال بک شول غزته ننگ باش محرری بولوب فالدی. لکن بر آز وقت اونکاچ آنک اوزینه ده شناسی افندی آرتندن باوروپاغه قاچارغه طوغری کیلدی و آنده، ترکیه حکومتی ننگ استبدادندن قاچقان اوزی شیکللی حریتپورلر ایله برله شوب لوندونده «حریت» و «مخبر» آدی غزته لر چغارا باشلادی.

بر نیچه وقتندن صوگ ترکیه گه فایتورغه رخصت بیرلگیاچ کمال بک استانبولغه فایتوب «عبرت» اسملی غزته نشر قیلورغه باشلادی. بوغزته گوزل سیاسی و ادبی مقالهلر فنی و اقتصادی خبرلر ایله طولی بولغانغه کوره، تیز کونده مشتریلری اوتوز مگ گه یتدی. لکن «عبرت» اوزاق دوام ایته آلهادی؛ چونکه ۱۹ نچی نومرنده حکومت آنی طوقتاندی.

کمال بک غزته محررلگی ایتودن باشقه دخی بر نیچه اثرلر یازدی. مثلا: «زواللی چوجق»، «وطن یا خود سپلیسترا»، «عا کف بک»، «اوراق پریشان»، «جلال الدین»، و سائره. بوللردن اولگیسی «قزغانچ بالا» اسمیله تاتارچهغه ایله ندریلوب روسیه مسلمانلرینک تیار صحنه لرینه قویولمقده، ایکنچیسی اولان «وطن» قفقاز یهده آذربایجان شپوه سینه ایله ندریلوب کینه شونده مسلمان تیارلرنک تماشاشا ایدلمکده در. کمال بک ننگ بو صوگهی اثری یعنی «وطن»، ترکلرده حسیات وطنیه اویغاندمق ایچون یازلمش هم مطلوب بولغان مقصدغه بیک زور خدمت ایتمشدر. چونکه ترکیهده استبداد وقتنده بو اثر همه حریتپورلر و یاشلر قولنده یاشرون صورتده اوقولمقده ایتدی. حریت دن صوگ تیارلرده تماشاشغه قویلوب تیار طولوسی مکلر چه کشیلرنک کوزلرندن یاشلر آغزلرق درجهده تأثیر ایتدی. بو اویون قویولغان وقتلرده ترکلر حسیات وطنیه لرینک هیجانندن بایللمق درجه سینه کیله لر ایدی.

بو اثرنک خلاصهسی بوندن عبارتدر:

روس - ترک صوغشی وقتنده، اسلام بک اسملی بر

كورسەتكەن احمد مەدەت افندى ادبىيات عالمىنە كە باشلىچە
اوزىنىڭ «لطايفى روابات» اسملى اثرلارى ايله اياق
باصمىشدر.

احمد مەدەت افندى حكايە، رومان، درام كىمى نرسە
لردن باشقە، تارىخ، جغرافياگە وخصوصا دىنىي مەسئەلە
لرگە دائىر كۆپ مەھم اثرلار يازمىشدر. مەدەت افندىنىڭ
دىنىي مەسئەلەلەر ايله شغۇللىنىشى سەببى خىرىستىيان مېسسىيونىر
لر يىنىڭ تۈركىيەدە نىسرا نىمەت پارانئورغە تۇرىشۇلۇپ بىدر. مەدەت
افندىنىڭ دىنىي اثرلارى آرسەندە كە مەھمى «مەدافە» اسملى
ردىيەسىدەر. مەھرر افندى اوزىنىڭ بو اثرىندە اسلامىت نىڭ
خىرىستىيانلىقتىن اوستون بولۇون كورسەتە و اسلامنىڭ انگىلىزەدە
و آمرىقادە طارالا باشلاوينە شادلانا.

(پروفېسسور غوردېلەفسكى احمد مەدەت افندى حەقكە
بايتاق اوزون سويلەسەدە بو ذات اوزىنىڭ اثرلار يله
روسىيە اسلاملىرىنە و با خصوص وولغا واورال تۈركلر يىنە
مانىش بولغانلىقتىن بوندە نەقىقە يازدم.)

پروفېسسور جىناپلرى اوزىنىڭ لىكسىيەسىندە دوام ايتۇپ
دېدى:

حاضرگە قەدر بىز آيروم شەخسلەر مە وائەلەر حەقندە
سويلەپ كېلىدك. عموم خەلق غە قاراغاندە شونى ايتۇپ
كىتارگە كېرەك، كە: غەرب مەدنىيىتى تۈركلرنىڭ دىنياغە قاراشلرن
كۆپ اوزگارتىدى. عثمانلىلارنىڭ غەربلىلەر ايله ياقىلاشۇلرى
نېوشىلىگى حەقندە غىي فەكلر كوندن كون آرتا بارا. باشدە
تۈركىيە ياوروبا ايله قاتناشا باشلاغاچدە تۈرك ادبىلرى اوز
لر يىنىڭ اثرلار يىنى فرانسوز مەھررلردن آلۇپ ياكە آنلردن
تۈرجەمە ايتۇپ يازالار ايدى. نىك صوڭ و قىتلردە غە تۈرك
ادبىلرى اوز مىلتداشلرن، اوزلرنىڭ عەسرلردن بېرىلى
صوغشۇپ، دىشەن بولۇپ كېلىدكلىرى شەمال كوروشىلرى
(روسىيە) احوالى ايله مانىشدر باشلايدىلر. خصوصاً قفقازلى
مەراد بك، گلنار خانم (اولغا لېيە دوۋا) بو يولدە كۆپ
خەدمەت ايتىدىلر. لىكن، مەع التأسى، تۈرجەمە قىلىنغان اثرلر
طوغرىدىن طوغرى روسچەدىن و بىرنچى درجەدە كېلىردن
توگىلەر.

پروفېسسور افندى بو يىرگە بىنكەچ سوزن كېسۇپ،
مەسئەللەلەر غە خطابا: اگەر آرا كۆزدە، بو كۆنلردە وفات
بولغان، غراف لېفى تولستوى اثرلرى ايله تۈركلرنى
مانىشدرغە تىلاۋچىكۆز بولسە، كېرەك روسلرغە كېرەك
تۈركلرگە كۆپ خەدمەت كورسەتكەن بولۇر ايدىكۆز، وفاتى

ضىباع عەظىم بولغان لېفى تولستوى نىڭ خاتىرەسى اىچون
آياققە طورۇپ احترام ايتۇو كۆزنى اوتنەم دېدى. حاضرۇن
بىر كىشى شېكىللى آياققە قالدۇپ، نامى مەنگۆلك مەخرم
بولغان. مەتوفى غە عرض خەرمەت ايتىدىلر. لىكسىيەنىڭ بىرنچى
ساعتى شونىڭ ايله نەمام بولدى. ۱۵ مىنۇت تەنفسدىن
صوڭ پروفېسسور افندى لىكسىيەنى ياكۆيدىن باشلاپ دېدى:
ياوروبا مەدنىيىتى نىڭ تۈركلرگە كورۇوى بىك نىز كۆچل
يدى. لىكن ياشلرنىڭ اوقۇماغان و مەرفەتسىز قىسمى ياوروبا
مەدەنىيىتى نىڭ تەشقى باغىن غەنە آلا باشلايدىلر. بعض ادبىلر
بونلرنى كۆلنچ صورىندە تەسۋىر ايتۇپ «شىق» اسمى بېرەر
ايدى. مەنلا: ح. رەھمى بك اوزىنىڭ «مەرىيە» آدىلى اثرىنە
بىر تۈركنىڭ مەخس موداغە ايارۇپ اوز بالالرن تۈرىيە ايتار
اىچون بىر فرانسوز قىزى آلغانلىغىن، خالېوكە بو قىزنىڭ،
اوز وىلىنى بولغان فرانسىيەدە اوقۇ اوقۇ اشلرنىدىن بىك
يىراق بولۇپ تېنولاي باشقە نرسەلر ايله مەشغۇل بولغانلىغىن
بىان ايتۇپ كۆلەدر. اول و قىتلردە باشقە ادبىلردە بوندى
خالردن كۆلەر ايدى.

۱۸ نچى عەسر ايتىدىن اعتبارا تۈركلرنىڭ روھانىلار
بويىلە ظاهرى ياوروبالاشۇغە كېرە قارى باشلايدىلر. بو
و قىتلردە چەققان كىتابلرنىڭ كۆپسى دىنىي فەلسەفەدىن عەبارت
اولۇپ، بارىيەدە دېرلك ياوروبالاشۇغە قارشۇ فەكلر طارانا
لر ايدى. ۱۹ نچى عەسردە سەلطان عبدالمەجىد زەماندە
روھانىلر اشكە چىنلەر اىراق كېرىشىدىلر. لىكن خەكومەت
بونلرغە قارشۇ كېلۇپ مەملىكتىنى قىنى مەكتىبلر ايله طوتۇرا
باشلايدى. بو وقت روھانىلر ايكىنچى يولغە كورۇپ، اوز
فەكلر يىنى خىرىستىيانلىق غە قارشۇ نەشر ايتە باشلايدىلر.
مەتبوعات بوگا ياردەم ايتىدى. مەنلا: «بەسىرت» غەزەبى:
«قاتولىك مېسسىيونىرلرى بالالرمەزنى چوقۇندۇرغە تۈرىشەلر»
دېيە مەسلمانلرنىڭ افكار عەمومىيەسىن قوزغاتە چەق نرسەلر
يازما ايدى. البتە بونلر تەئىرىسز قالمادى. شوندىن صوڭ
خەكومەت مەسلمان بالالرىنە ياوروبا مەكتىبلرىنە (مېسسىيونىر
مەكتىبلرىنە اولاجىق) كورۇپ اوقۇنى مەنغ ايتىدى. مەسلمانلرنى
ياوروبالولردن صووتۇرغە بېگەرەكە كۆپ خەدمەت ايتىغان
نرسە ياوروباليلرنىڭ اوزلرنىڭ مەسلمانلر حەقندە يازغان
اثرلرى ايدى. مەنلا: فرانسوز علماسىدىن مەشهور «رەنان»
اوزىنىڭ «اسلام و تەرقى» آدىلى اثرىندە مەسلمانلرنى بىك
نەچار تەسۋىر ايتۇپ مەھمە قىسور و تەباختىنى اسلام دىنى اوستنە
آودارغان و مەسلمانلرنى مەدەنىت و تەرقىگە دىشەن ايتۇپ

کورسه تکان ایدی. بو اثر عالم اسلام غه وخصوصا ترک لرگه بیک نچار تاثیر ایتدی. آنلر بوکا فارشو نی ایتورگه ده بلمی طورغان بر زمانده پتربورخ آخوندی بایزیدوف «ره نان» غه ردیه یازوب چغاردی، آکا تیوشلیسنجه جوابلر بیروب دین اسلامی مدافعه ایتدی. بایزیدوف ناک بو اثری گلنار خانم و «ترجمان حقیقت» دهرری جودت بک طرفلرندن ترکچه گه ترجمه ایتلوب نشر اولوندی. ترکلر بوندن راضی قالوب ممنون بولدیلر. کوکللری بر قدر طنجلاندی و اسلامی یاقلاب یازوچی باشقه محررلرنکده میدان غه چغووینه سبب بولدی. لکن بونلر بارا طورغاچ اسلامی یاقلاودن اوزوب کیتوبرهک خرسیتانلق غه فارشو تجاوزه طریقله ده یازارغه کرشدیلر و اسلامنک تورلی طرفلرده طارالوون کورسه ترگه باشلادیلر.

یاوروپا تربیه سی کورگان و بر نیچه تلرگه واقف بولعان فاطمه علییه خانم (جودت پاشا قزی) «اسلام قادیبلری» اسملی اثرنک مسلمه لرنی یاقلی، آنلرنی یاوروپا خاتونلرینه فارغانده اوستون کورسه ته: «بو کونگی کونده یاوروپا خاتونلری اوزلرینه حقوق و خریتم آلور ایچون ئلله نی قدر طارتشورغه مجبور اولدقلری حالده مسلمان خاتونلرینک حقوق و حریتلری کوبدن تأمین ایتلگان، آنلرنک آندی طارتشولرغه احتیاجلری یوق. اسلام دینی بوینچه خاتونلرغه یاوروپا خاتونلرینک توشلرینه ده کرمگان حقوقلر بیرلگان» دی.

یاوروپا تاثیرینه فارشو یازغان بو اثرلر بعضا عقل و فن دائره سندن طشقراق چغوب کیتسه لرده هیچ بر وقت جهالت گه طابا اوستره میلر، بلکه یاوروپا بلرینک اسلام ترقیگه فارشو دیه یازغان اثرلرینه مقابل بونلرده شوونک کیروسن بیان ایتلر و اسلام دینی ناک ترقی گه خلاف توکللگن کورسه نلر ایدی.

ملتیچی لک

ترکلرنک باشده کوچه به بر خلق بولولری آنلر آره سنده ملیت حسی ناک آرتووینه کوب مانع بولدی. آنک اوستینه مدرسه لرنده گل هر بچه اوقیلوب، اوز تللرینک ترقی و اصلا-حنه هیچ بر طریشلمی، حتی خالص اوز تللر نده سویلاو چیلر یالکیز عوام خلقی غنه اولوب بیوکلر و کبارلر عربی، فارسی، فرانسوی سوزلردن و غریب جمله لردن مرکب کلام ایله سوییلر ایدی. شول سببلی کشیلرنی بر برسینه باغلی طورغان آنا تلی، ملی ادبیات ترکلرنی بر برسندن کوب

زمانلر آیروب طوردی.

۱۹ نچی عصرده یاوروپا تللرن اوگره نه باشلاغاچ، ترکلر آره سنده، اول اوز تلمزنی بخشی اوگره نورگه کیرهک دیگان طاوشلر ایشته باشلادی وشول فکرگه بخشوق زور کشیلر خدمت ایتارگه طوتندیلر. جودت وفواد پاشالر برلکله برنچی «عثمانلی صرفی» نی، احمد وفیق پاشا «عثمانلی لغتی» تألیف ونشر ایتدیلر. اوشبو وقتدن اعتبارا ترک تلی مهم بر موفع طوتندی. صوگنی بللرده، رشدی مکتبلرده عربچه نی بتونلای بتر و تیوشلگی حقدنه کوب مقاله لر درج ایتلده. شولایوق، ترک تلندن چیت سوزلرنی چغارغه تیوش دیگان فکرده کوندن کون میدان آلا بارادر. اواده ترکلرنک یوغاری طبقه سی عوامدن قاچالر ایدی. ایندی تل برلشه باشلاغاچ یعنی آنا تلی استعمالگه کرگاچ یوغاری طبقه ایله عوام آره سنده یاقناق حاصل بولا باشلادی. بوکا قدر ادیبلر بارسیده یوغاری طبقه دن چغالر ایدی. آنا تلی بولغاچ عوام دنده زور ادیبلر بتشه باشلادی. مثلا: صوگنی بللرده مطبوعات عالمنده برنچی اورن طرتمقده اولان محمد توفیق بک بر قهوه خانه طوتوچینک اوغیلدر. بونک اثرلری بارسیده ملی بولو اوستینه عوام احوالندن بحث ایته و عوام معیشتنه دائردر. بونک «استانبولده بر سنه» دیگان اثری ادبیاتده برنچی اورن طرتمقده در. محمد توفیق افندی اوزینک اثرلری ایله یوغاری طبقه لرنی عوام ایله طانشردی. و آنک اوستنه ترکلرنک اسکی و ملی معیشتلرینه نظر دقتنی جلب ایتدی.

شونک ایله برابر، ترکلرده غرب تاثیر کوندن کون کوبایسه و کیتدکچه زور اورن طوتا بارادر. عبدالحمید زماننده حکومت یاوروپا مدنیتن سیاسی دشمن ایتوب قاری طورغان ایدی. شول سببلی سینزورلر مطبو-عانتی قصدی، یاوروپا افکارینک انتشارینه هر تورلی ممانعتلر کورسه تلدی. امیدسزلنوب کوب ادیبلر مطبوعات و ادبیات عالمندن چیکلورگه مجبور بولدیلر. قالغانلری بردن بر ادبی «ثروت فنون» ژورنالی تیره سینه جیولدیلر. بو ژورنالنک محررلری ترکلرنک الک بخشی ادیب و بازو چیلرندن عبارت ایدی. لکن عبدالحمیدنک قورقوی کوندن کون آرتا وشول سببلی ادبیاتنی بغاولاغان زنجیرلرنی کینکان صاین قضا و نفتا بارا ایدی.

۱۹۰۳ نچی یلده عبدالحمید مخصوص نظام چغاروب «اقدام» «صبح» و «ترجمان حقیقت» دن باشقه غزته

کیره ك ایدی، اول وقت تاتار ادبیاتی ایله طانشورغه امکان بولور ایدی» دیدی .

لیکسیه روس تلمده اوقولسه ده غایت آچیق ویکل بولووی سببلی هر کم آکلاب بیک ممنون بولوب قالدیلر . عارف کوربوف - موسقوا .

زیربوم

پیداغوغیا .

نحو قاعده لرینی اوگرتو یوللری .

پیداغوغلر بو قواعدنی اوگرتوده اوزلرینک کوب یوللری برلن برگه توبانده ذکر اولنه چق ایکی یولنک برندن برده آپرلمیلر .

برنجیسی : اول قاعده نی اوگرتوب سوگره مثاللرگه تطبیق ایندرودر . بو تطبیق حقنده تورلیچه گه بولنه لر : بعضیسی هر قاعده نك مثاللرین برر نثر اچینه کرتوب، قاعده سی نك آستینه نحو کتابینه یازونی مناسب کوره در . بعضیسی هر قاعده ایچون مثاللرینی مطالعه کتابنده گی قطعه لردن تابدروب تطبیق اینونی مناسب کوره در . مگر بو طریق چیتیراک بولغانغه هر معلم بو طریق برلن اوقوته آلبدیر . چونکه مطالعه کتابلرنده قطعه لر، قاعده لر ملاحظه اولنوب یازماغانغه بعض قطعه لرده بو قاعده گه برگنه مثال یا که بیک آز تابلادر . حالبوکه تعلیم، مقصود مثال نك کوب بولویدر (*). بعضیسی بو تطبیق امرین معلم گه فالدروب هر قاعده نی اوگرتکچ بر نیچه مثالان املا طریقچه شاگردلرگه یازدروب تطبیقاتین شوکا مخصوص دفترلرگه یازارغه بیورونی لازم کوره در . میکا فالسه ماهر معلم فرصت بولغان صابن بو طریقلردن هر قابوسین اشلانتب برینه گنه برده تقید ایتماز .

ایکنجیسی : شاگردلرگه اول مثاللر بیروب، مثاللر دن قاعده لر چقارتمقدیر . بو طریقده هم پیداغوغلر تورلی کیدشلرگه آیرلالر . بر تورلیسی رأینچه معلم بیک کوب مثاللر حاضرلب شاگردلر برلن برام برام بحث ایته ایته

(* بو جهلدن مقصود آکلاشلما دی . «شورا» .

وژورناللرنی یابدردی . بو سلامت فالغانلریده حکومت نی فوشسه شونبغنه یازا آلار ایدی . ترک - یونان صوغشی زماننده چیت بر غزته مغبرینه، هر وقت ترک عسکری چیکی دیب یازارغنه دائر سوز آلقاچغنه صوغش مبدانده کیتارگه رخصت اینتدی .

شولایوق چیت حکمدارلر، قرال وقرالیچه لر اوتزلگان وقتلرده ترک غزته لری آنلرنی آوروب، اچللیری بتوب اولگانلر دیب گنه یازارغه مجبور ایندیلر .

روس - یاپون صوغشی وقتنده ترکیه ده غزته لرنی بیگره ک قصدیلر . روس علیهنه هیچ بر نرسه یازدمادیلر : چونکه استانبولغی روس ایلیچیسینک آچولانوندن قورقار وایلچی آنارغه روسلرنک چیکنلگانن وضعیف طرفلرن بلدر ترگه تله می ایدی .

۱۹۰۸ نچی سنه ۱۱ نچی ایبولده ترکیه ده مشروطیت اعلان اینتدی . شول کیچنی مطبعه لرگه کیلگان سنزورلرنی قوبوب یباردیلر . وشول کوندن باشلاب مطبوعات اوزن بغاولغان چلبرنی اوزدی . حر قالدی . درست ، عبد الحمید اوزنکن ایتارگه نق طریشدی . لکن زمان آندن کوچلیره ک ایدی . ایسکی آغاچلر چریدی . بکی طامرلردن ملتنگ طایانچی بولغان یاش بو طاقار چقدی .

خطیب نك لکسیه سی بو اورنده تمام بولدی . طکلار گه کیلگان استودیوتلر آکا کوب تشکرلر بیان ایندیلر . طکللاوچیلر آراسنده یالکیز بر ایکی روس موجود اولوب، فالغانلری باریده مسلمانلر ایدی . مسکاو مسلمانلرننده بونده خیلی آدملر بار ایدی، که آنلرنک بوندی یلرگه کیله باشلاولری آبروچه شایان ممنونیت در .

مخبرکز تنفس وقتنده پرافیسور جنابلری ایله کور - یشوب سویلشدم . «تاتار ادبیاتنده تغیش و تنقید فیلمبیسزمی؟» دیدم . «مونده مسکاو تاتار ادبیاتن فولغه نوشوروی فیندر، گرچه بعضا «وقت» ایله «شورا» نی اوفوسه مسده بتون بر مانتنگ ادبیاتنی آنلر ایله گنه محاکمه ایته مکن نوکلدر، آنک ایچون اورنبورغ وقران کبی تاتار مرکز لرینه باررغه آنلرنک ادبی و ملی حیاتلری ایله یقیندن طانشورغه کیره ک» دیه جواب بیردی . شول وقتده مسکاو معتبرانندن حسین افندی بابیکوف و حسین افندی شرینسکی لرده پروفیسور ایله کوریشوب مصاحبت ایندیلر . پروفیسور آنارغه : «مسکاو ده مسلمان قرائتخانه سی آچو

بازدرمق . ۴) نچى : مطالعه كتابندن بر قطعه بيلگولب كوچرتوب بازدرمق . ۵) نچى : حفظلرنده بولغان نثر وشعرلرنى كوكلارن بازدرمق .

معلم، املا يازدرغانده شاگردلرنى زورلرينه رسم قاعدهلرين و نچون بو سوز بولاي يازلورغه كيركلگين سويلر . املا يازوب بترسهر معلم املا دفترلرين جيوب آلوب كيتوب اوينده خطالرين توزاتر . خطا توزاتمك شاگردنك اوزى توزاتا آلورلنى بر خطانى كورسه آنك آستينه ياكه اوستينه صزب شاگردكه توزاتوركه فوشار . اگر اوزيگنه بولدرآلمازلى خطا بولسه آنك آستينه صزب اوستينه رقم قويار (۱ نچى، ۲ نچى خطا بولوغه اشاره ايچون) . صوكره شول رقم ترتيبى برلن دفترنك قريينه ياكه يازونك آستينه توزاتوب يازار . خطالر شاگردلرگه برنجى قاراولرندوق كورلوب بلنوب طورسون ايچون توزاتو فاراسى قزل بولو مناسب كورلدر (اصلاح بعثينه قارا) . احمد جان مصطفى .

عقل نيچك توبيه ايديلمى ؟

II

بزنى، توغرى يواغه تيز ايريشديره چك فقط برگنه سبب واردركه، اوده تعليمده اوزلرينه مخصوص بر يول توتقان باحث ومدققلرگه بو وظيفهنى طابشرمق . چونكه بر جهتن كندى مدعبلرينه اولان غيرت، ديگر جهتن شول توغرى يولنى تابهق توغرى بسندهگى امل وهوسلرى، آنلرنى بو مسئلهگه جلب ايده چكى كنى آنلرنك كمال جدبتله بو مسئلهگه اهميت بيرولرلرني موجب اولاغنده ده اصلا شبيه يوقدر . اگر باحث ومدققلر اوز مسلكلرني عامه نك كوز آلدينه كيتروب قويوبده آنلرده بر خطا واقع اولورسه اول خطا درحال كشنى ايديله چك، طاشلانچاق و آنلرده اولان حقيقتلرگنه چوپلاب آيينه چقدر . بو وجهله بزنىق قارشومزده حقيقت نيگزي اوزرينه قورولغان محكم و صاغلام بر بنا حاصل اولاقدر .

عامه نك، كوچيلسنگك رايبلرينه بر دفعه اعتبار كوزيل، فارارساق آنلرده بر وجه آتى اوچ تورلى دور بار ايديكنى اكلارمز : نادانلرنك اتفانى، باحث وتمقيدچيلرنك اختلافى وايك صوكرهده عالملرنك اتفانى در .

باحث وحقيقت عاشقلىرينك اختلافى ايسه عالملرنك

مثاللردن قاعدهلر چقارتورغه كيرك . بو كيدش شاگردلرنك ذهنين اوتكنايته، بعث وتمييز قوتلرين اوسدره و فكرلرين طورايته ايسه ده بيك چيتن كيدش بولغانغه بالالرنك فوه عقليه و حاللرندين بيك آگاه معلمگنه بونى اشلى آلور (انتاج تدرىچى گه مراجعت بيورلسون) . بر تورلبسى رايبنجه معلم، مطالعه كتابندن بر قطعهنى شاگردلر برلن اوقور و اوقانده طورى كيلگان مثاللر اوستنده، مراد بولغان قاعدهنى سويله ب آكلاتور، باشقه قاعدهلرنى هم باشقه قطعهلر اوستنده آقزلاب اوكرته بارر . حتى كتابنى اوقو برلنگنه بالالر قواعدىده اوگرونوب چقارلر اوزلرى طويمازلرده . مگر بو كيدش هم چيتن بولغانغه بونى ده بيك ماهر معلمگنه قوللانا آلور، يوقسه بالالرنى نشنت فكر بلاسينه غنه توشروب فالدروى احتمالدر . شونك ايچون بو كيدشنى قوللانغان معلم ده بيك اويوا اوتكين فكرلى بولمق تيوشليدر .

صوكره شاگردلرگه قاعده اوگرتوده ايك مهم اش، كوب مثاللر كورستوب قاعدهلر موجببنجه اشگه عادتلندرمك وكوندرمكدر؛ چونكه قاعدهلرنى بلوب ده معيشى و ادبى حاجتلرده عملگه تطبيق ايتله آلماو بوشقه عذاب تارتودن باشقه هيچ بر ييمش بيرميدر . چونكه قاعدهلر بالذات مقصود بولمايبنجه عملگه گنه وسيلهلردر . بر كشى وسيلهلر برلنگنه قناعتلنوب مقصودلرغه بيتشمى قالسه هر اشنده مرادينه بيتنى قالورغه لايق كشيدير .

شونك ايچونده معلمگه هر فرصت بولغانده قاعدهنى عملگه تطبيق ايتنى اوزارغه يارامى . عمل وقتنده ده نعو اهلى ياصاغان اصطلاحلر نيگنه قوللانمىچمه بالالر آكللى طورغان معيشى مثاللر و سوزلر برلن اشله تورگه كيرك؛ چونكه آنلرنك اصطلاحلرى زيد برلن عمرنك ماجرالرندين برده اوزميدر .

تنبیه .

شاگردلرگه حرف و كلمهلرنى درست يازارغه اوگرتو برلن املالرين توزاتو قرائت ونعو معلملرينك وظيفه سيدر . املاغه اوگرتو وعادتلندرو بر نيچه اش برلن بولادر . ۱) نچى : ايشوتله طورغان آوازلرندين باشقه حرفلر برلن يازلا طورغان سوزلرنى كوچرتوب بازدرمق . ۲) نچى : هر كلمهنى هجالرغه، هجالرنى حرف و حرکه ارگه بولهرگه عادتلندرمك . ۳) نچى : مطالعه كتابندن بر قدر سوز و جملهلرنى درست اوقوتوب آكلتقاج املا طريقتنجه ايتوب

اوشاندان قواعد واسطه سبيله او گره نو اصولی بنوب، آنك اور نینه جزئیات و مفرداتی تعلیم برله اکتفا ایدیلدر. چونکه، جزئیات بر بر یله یاناشدیر یله رق عرض ایدیلیرسه آنلردن بر قانون کلی چیغاریلور که او سایه ده قواعد اوز اوزندن فولده ایدلمش اولور. شا کردار که باشدن تو قوبده قواعد بیکله تمک ایسه علمه نك کنه وغوامضه ایر بشودن و اوندن مقصود بالذات اولغان شیلرنی آکلاودن مانع اولدیغی سبیلی ضرر لیدر. اما شا کردار که ذکر ایتدیگمز و جپيله معلومات جرئیه لرنی عرض ایتمک، ایدوبده آنلرنی بر بر یله مقارنه و مقابله ایدره ك آنلردن بر فاعده کليه استخراج ایتمک ایسه ایك زیاده طبیعتکه موافق اولان تعلیم هم ده برنچی توغری بولدر. زیرا حقیقتلر اوز منبعلرندن آنمازسه آنلرنك فئده لری آز وموقت اولور. ایزله وسز و مشقتسز کیلگن حقیقتلر نك صور اوسز حاصل بولغان اولجه مالدن بر فرقی یوقدر: تیز یوغالور و کیلگن ایزی صونمازدن اول اوک کیتهر. شولایوق ذهن، قواعدنی اصل منبعی اولان جزئیاتندن اوزی ایزله ب آلمایوب، بلکه غافل تورغان ذهنکه قواعد، خار جدن القا ایدیلچك اولورسه آنندن هیچ بر فائده توغماز تیز اونوتولور. اما ذهنك کیره کسینه ره ك ایزله ب تابدیغی نرسه لر، اشتها اوزرینه آشالمش طعام کبی تیز هضم ایدلور و ذهنده مای کبی فرارلاشور و هیچ بر وقت زائل اولماز.

قواعد بیکله تمک اصولیه تعلیم ایدلگن بر شاگردنك قاعده، خاطرندن چیقدهمی مسکین کتودن ایرلغان قوی کبی بر حیرتده قالور. حالبوکه جزئیات و تطبیقات اصولیه تعلیم ایدیلن بر شاگرد اوزینك او گره ندیگی مسئله لرنی حل ایده ایده بیوک بر ملکه و اقتدارغه مالک اولور. اوشبو قوت آرقاسنده شول اوزینك عادلندیک ایسکی مسئله لرکه مشابه اولغان یا کئی مسئله لرنی ده حل ایتمکه موفق اولور.

بو ایکی اصول ایله تعلیم ایدلگن شاگردلر آرا- سندغی آیرما، بر بنانك قارنایوب چریگان، نارالغان حالی ایله شول بنانك صاغ و سلامت تورغان حالی آراسندهغی آیرما قدر بیوک هم زوردر. بو یا کئی اصول تعلیمده اولان فائده و فضیلتلر بو ذکر ایدلگن قدر بله گنه بیتیدر، بلکه بونده ده بیوک زور و فضیلتلر واردرکه، اوده ذهنك بو اصول سایه سنده عامل و فعال بر صورتده هر شینی تدقیق ایتمکه و کمال حریت برله هر توغریده بر فکر یوروتمکه

اتفاقینه مقدم و آنك اصلیدر. بناء علیه هذبه تعلیمیه ده اولان اختلافه بعضیلر ولو ناچار کوز ایله قاراسه لرده بز آکا غبطه ایتلی هم ده حقیقتاً اشانمالی مزگه: بو اختلاف حسن استقبالمز ایچون ایك برنچی سبب اولاقدر.

شیمدی ایسه، تربیه نك نار یخنه بر آز کوز گیزدیره- لم و آنك اونکاردیکی دورلرینی ده بر پارچه تدقیق ایدلم. چونکه بو سایه ده تربیه ده طاشلانق یول ایله ویا کاتیلغان بوللرنی بر بریندن آیرمق و بیله ك کوچینی قولده ایتمش اولورمز. اگر تربیه ده حصوله کیلگن اوزگارشلرنی بر بر یله شاغشدیروب فارادیمز زمان، آنلرنك بر بول اوزرینه کیتمکه اولدیغنی کور برسه ك، بزده شول بولغه دوشهرمز، تجربهلرنك یارده میله مقصود و مطلوبه زغه اولاشدیره چق وسیله لرنی ایزلرمز، آنلرغه قول صوزارمز. بناء علیه کیر بیه چکمز موضوعك خطرلی و آغیر اولدیغنه قارشى کوز یومارق تعلیمده اولان ایسکی مذهبلر ایله یا کئی مذهبلر آراسنده بر مقابله یوروتمکه، ایشکه باشلابالم:

معلوماترکه عادتک بر عیب و کیمچیلکنی بیترمک و آکا نهایت ویرمک ایله آنلرنك ضدی اولان ایکنچی بر عیب و کیمچیلکر میدانغه چیغالر. اوشبونك ایچونده بر زمانلر فقط جسمگه گنه اهمیت ویرلمش و آنك تقویمنه گنه خدمت ایدلمشدر. لکن بو دورنی ایکنچی بر عصر تعقیب ایتوشدرکه آنده فقط عقلغه غنه اهمیت ویرلمش و آنك تربیه سینه گنه بتون کوچ صرف اولنمشدر. شول درجه که قدر وارهمشدرکه، آنا و استاذلر، اوج باشندن اوزمایان بالا- لرنك آللرینه کتابلر قویبشدر، انساننك جمیع کیره کلی نرسه سی فقط اوقودن و اکنساب علومدن گنه عبارت دیهن اعتقادده هم بولونمشلدر. بوندن صوگ ده بر عصر کلور، آنده اولگی ایکی بولنك هر ایکسینک ده خطالی میدانغه چیقار. انسان ده مستقیم و توغری بر بولغه مبل ایدر، و طیفه جسم ایله و طیفه عقلنك بر برینه معادل ایدیکنی و بناء علیه هر ایکسی ایچون ده عمل فیله نك و هر ایکسینده بر تیگز تربیه ایدونك لزومنی هم آکلار.

زمانزده ایسه درس لرنی بیکله تمک اهلوی بتونلاى مکروه کورلمکده، ضرب جدوللرینه قدر عمل آراسنده او گره دیلمکده در. بات تیللرنی او گره نو توغریسنده ده ایك بیکل، طبیعتکه ده ایك موافق بوللر اختراع ایدلمکده در. اویله بوللردرکه، آنك سببندن بالالر اوز تیل و لغتلرینی یاردمچیسز اوک او گره نمکده و معلمسز اوک بیلیمکده در.

اولمادیغندن فطری استعدادلارن بئرو بگنه چغارغه مجبور بولالر .

یوسف افندیڭ مسئلهسی حقنده هر کم اوز تجربه سن ایتوب اونوگه بورچلیدر . اصل مقصد شولدر: یوسف افندی فکرینه کوره مکتبده برنجی یلده اوفوتولهچق الفبا، قرائت ترکی، حروف عربیه مخارجی ایله، قرائت عربیه، هفتیک، توحید شهادت کاهلارنی تادن تردید قیلو، یازو، حساب، جملهسی بر یلده تعلیم قیلندقدن اکثرین تاشلاو لازم کورلهدر . بو فکر درست اولسه کرک؛ زیرا ۷-۸ یاشلک بر صبیغه مذکور کتابلارنی بر یل اچنده یوکلهتمکک آنلرنک تجماندن خارج اولوب، واطوب آلوغه غنه سبب اولادر . کوب بالالار اول یاشلارنده آناتلن اصلاح قیلوب سویلهودنده عاجزلردر . شونک ایچونده آنارغه صرف آنا تلبنه باشقه کتاب اوفتو ایله تکلیف قیلنماسقه کیرهک . الفبا، قرائت ترکی، اوز تلمزده اعتقاد، یازوغه اوگره تو، ممکن اولدقده حسابنی جمع، طرح مرتبهسینه یتکرلسده اهیتمدن خارج اولماز ایدی ایکنچی یلده اوگره تلهچک احکام طهارت، نماز اوفورغه اوگره تو شریعت اسلامیه نقطه نظر- ندن فارالدقده تیشلی تعلیم اولسهده بالالار شول تعلیم آغان یلرروق عملگه شروع ایتمادیکلرندن آنک اورنینه باشقه اهرهک علم اوگره تونی زمان مقتضی اولدیغندن بالغ اولدقارینه قدر مسئلهگه دائر اوفتولهچق کتابلرنک تاخیری مناسبدر . زکات، حج، طلاق، نکاح، وباشقه بونلرغه اوخشاشلی مسئله کتابلرنک ابتدائی مکتبلرده بالالارغه بیکله توب (حفظ قیلدروب) اوفتولوی بزچه لزومسزدر . چونکه بو مسئلهلر رشدی صنفده کوچرگاچ تعلیم قیلنسهده سوکفه فالنماغان اولور .

معلملر: عزالدین الکریمی . احمدیه عمری . محمدعلی ایسانکیلی . «توچقار»

اوقورغه هم یازارغه اوگره تو طریقلرینه قسقهچه غنه بر نظر .

علموا و بشروا ولا تنفروا

«شورا» نك ۲۲ نومره سنن اوقورغه - یازارغه اوگرانکانن فوللانولغان طریقلر حقنده قسقهچه غنه معلومات بیروب، کیلچاکده بو طریقلرنی تیکشروب آرتقلق و کیچیکلرین کورساترگه زنده بیرگان ایدم . شول وعدهمی برینه یتکز ایچون قولومه قلم آلدیم .

استعداد تام حاصل ایتویدر . قواعدنی جزئیات ایله بو صورتله آلماشدرو یعنی قواعدنک منشأ و مأخذلری اولان جزئیات ذهن دفترینه قید ایدلمازدن بورون، شول قواعدنی بیکله تمک اصول سقیمه سندن کوچو ایسه، صرف، نحو، بلاغت کیی بو وقتقه قدر مبتدیلرگه توغریدن توغری اوفوتولمقده اولان علملرنی بر آز کیچکدرونی و صوکنغراق اوفوتونی ایجاب ایتهدر . بو توغریده موسیو مارسیل دیور: «صرف، نحو، بلاغت فنلری بالالارغه ابتداده اوفوتولاچق فنلر دگلدر . بونلر آنچق جزئیات و تمرینلردن حاصل اولان قاعدهلردر، بونلر اوله نتیجه و ثمره لدرکه، کوب اولاو و حقیقتلرنی بر برینه مقابله ایدودن میدانغه چیغار» .

خلاصه کلام بو علملر لغتنک اصل و فلسفه لریدر . هیچ بر ملت کندی لغتنی ایجاد ایدر ایچون، قواعد و قوانین وضع ایدرگه کیریشمه مشدر . طبیعتده ده بونی ایجاب ایدرک بر قانون یوقدر . بلکه نحو، صرف، بلاغت، منطق قاعدهلرینی وضع ایتک توغریسنده بر بورنک فکر پیدا اولمازدن بورون و هر شین اول لغت خلق ایدلش، تیللرده استعمال قیلنه رق آندن شعرلر تنظیم، خطبهلر تالیف ایدلشدر . دیهک لغت تکون ایتدیکندن و بر نیچه عصر تیللرده یوروتوله رک میدانغه چیققدن سوگره بو ذکر ایدیلن فنلر حصوله کیلهچک و آندن سوک تعلیم ایدیلرچکر . بنا علیه لغت، شاگرد- لرنک ذهنلرنده بیرلشمه زدن بورون بو فنلرنی آنارغه اوگره تمهک، اونک ایچون آشقاماق لازمدر . زیرا عکسی ایسه خلاف طبیعت اولدیغندن ضررلی هم فائده سزدر .

ایسکی و پاکشی مدرسه لرمزده بر کله عربجه، حتی تورکجه قرائت کتابلرینی درست اوقی بیلیمه یهن شاگردلره صرف عربی باشلانمقده اولان افندیلر، فیلسوفنک یوغاریک مذکور سوزلرینه بر آز دقت بیورسونلر .

موسیو عبدالعزیز .

معلم یوسف افندی سؤالترینه جواب

معلملرمزدن یوسف شرفی افندی تعلیم و تربیه حقنده «شورا» ده بر مقاله درج ایتدروب جوابنی صورامش ایدی . یوسف افندیڭ بو مسئلهسی اعتبار قیلماسلق مسئله توکل چونکه حاضرگی ابتدائی مکتبلرمزده تربیه ایدلمکده اولان بالالرنک کوبسی، مکتب پر و غراملری گوزل

شولای بولغاچ بو طریق بزگه قولایلمی نوگلمی؟ اویلاب فاراگز! فقط شونسن ایتوب کینه سم کیل درکه: «علموا و بشروا ولا تنفروا...» دیب طورغان شریعت نقطه نظرندن قاراغانده بزم اسلام عالمنده بو طریقغه هیچ اورن بولماسه کیرهک.

قوشمه طریقی، ایچک طریقیسه قاراغانده اوقورغه اوگره نونی بر آز ییکلاینهدر، چونکه حرفلرنک اسملرین ایتوب اوفی بارونی (ایچکلاونی) بتروب توغریدن توغری اوقورغه تونوندرهدر.

شولای بولغاندهده بو طریق بر نچه مهم گنه کیچیلکلردن خالی توکلدر. بو طریق، بالالرغه هیچ بر معناسز بولغان بایتاقنه فوشمالرنی خاطرده توتارغه مجبور ایتدر. بونک اوستینه بالالر اولگی یادقه بیدکلان حرفلر ایله بو قوشمه لرنک فی مناسبتی بار ایکانینه هیچ توشونه آیلر.

بو طریقنک ایکنچی بر اصولده بار ایکانلوگی کورسانلنگان ایدی. آنسیده یارتیسی، حتی یارتی دانده کو براگی، ناهعوم بولغان قوشمه لرنی اوقتوب، بالالرنی آبدراوغه فالدرهدر. بالالر هیچ توشونه آیلرکه، نه ایچون اول نا معلوم حرفلردن بوندی قوشمه چیقا، اوزگه بر قوشمه چیقی؟ العاصل قوشما طریقن میخانچسکی (صنعی) بولا، بالالرنک قوه حفظیه سینه آورلق کیلتوره، همده آکغارماغان رسه اوقوتوب بالالرنی بیک بورچیدر.

ترکیب هم تحلیل طریقلری، یوقاریده ایتولنگانلرگه اراغانده دخیده یغشیراق. چونکه بزم مقصودمز بولغان «آکغاروغه» توغریدن توغری آلوب بارالر هم تگی اصوللر کبک توشونماسلک هم میخانچسکی (صنعی) نرسه بیرمیلر. شولای بولغاندهده بو طریقلرنکده بر آز بارارلق غنه قصورلری یوق توکلدر. مثلا: ترکیب طریقی اولده هیچ بر معنی کورسانلما گان آواز هم حرفلرنی اوقتوب اوقوغه بر آز میخانچسکی (صنعی) ماده (элементъ) کرتنه، همده شاگردلرنی، فقط معنی سز نرسه لر حفظ ایتدروب، قوه فکریه لربن ترقی ایتدومی.

تحلیل طریقی ایسه بالالرنی اوقوغه ایچ ضرور بولغان نرسه گه اوگره ته آلمی: اوقو اوزی آواز لرنی، قوشمه لرنی هم سوزلرنی ترکیب ایتودن عبارت. تحلیل طریقی ایسه بوکا اوگره تومی. دیمک اوقورغه اوگره تو سوزلرنی تحلیللودن باشلاب ترکیب ایله بتارگه نیوشلی.

وقو- یازو طریقنک یغشیلقن، موقع اجراغه قویوغه

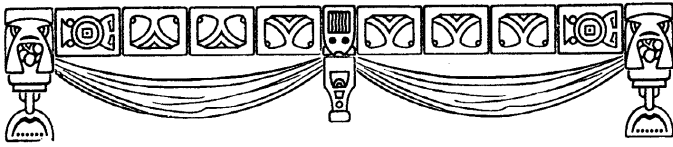
ایچک طریقی ایله اوقوتقاندن حرفلرنی «الف، با، غین، فانی، لام، میم، نون، واو، شین، یا» دیب ایتوب فاتشدریله دیگان ایدم. اوقوغانده ایسه «آ، ب، غ، ق...» دیب اوقوله. دیمک، حرفلرنک اسملری ایله اوقولغاندهغی آواز لری بر برینه مطابق توکلدر، ایشته ایچک طریقی ایله اوقوتونک ایچک زور قصوریده شولدر. بالالر «صاد الف- صا، را، الف- را- صارا، نون ساکن- ن- صاران» دیب ایچکلیملر، فقط هیچ توشونه آیلرکه نچک بوندان «صاران» دیگان سوز کیلوب چیقا؟ بزم تاتارلرده ایسه دخیده قیونراق بولوب چقادر.

ایچک طریقی ایله اوقوتو حقنده سویلا گانده «کلمه» دیگان سوزنی «کافی اوستی- که؛ لام آستی- لی؛ کهلی؛ میم اوستی- مه- کهلی مه؛ تی گه ایکی اونور- نون- کهلی مه تون» دیب اوقوتولا دیگان ایدم. فقط بزم اصول قدیمچی خلفه لرمز، بیگراکده آبصطایلرمز بولایوق آچیق ایتدروب اوقوتیمیلر. شولوق سوزنی مونه نچک اوقوتله لر: کهپ سنکه- له ماصلی- کهلی میسمه- کهلی مه- نیگی کونورتون- کهلی مه تن. بعض بر سوزلرده ایسه بتونولای بر حرف اورنینه ایکنچی اسم ایتوبده اوقوتله لر. مثلا: عالین دیگان سوزنی اوقیلر «عین آلوب سن- عا؛ له م سوله- عاله؛ میم آلوب سومی- عاله می- نونسی نه» دیب، واقعا توشونه آلماسلقده شول. نچک «کهپ سن بولسون که؟ نچک عین الیب سن بولسون عا؟ نچک لام الیب سی- بولسون لی؟ نچک نون بله س بولسون له؟...» البته بو ایچکلاو بالالرغه بیک چیتن بولا. آنلر هیچ نرسه آکغارمیلر. فقط حرف اسملرین بیکلیرده، اول حرفلردن حاصل بولغان قوشمه هم سوزلرنی هیچ آکغارمیچه ایتنه ایتنه بارالر. حرفلرنی الف با ترتیبیچه حفظ ایتدورده بیک ایچ پوشورغچ بیک چیتن بر اشدر. یتماسه بو حرفلرنی حفظ ایتودن مقصود نرسه؟ مونی بالا هیچ بلمی.

بر اشنی اشلادون مقصود نرسه ایکانون بز بله ماساک، یا که اشلانگان اشیمز گل بر توری (однообразный) بولسه، یا ایسه نتیجه سز بولسه، برم کوکلمزده کدورت (неприятность) حاصل بولادر. اویلاب فاراگز، بو اوچ نرسه باری بر یولی کیلوبده، اوستاوینه کوچ یتماسلک آور اش بولسه نچک اول بزنی رغبتلندر؟ البته موندی اش بزنی بر امیدسزلنگه توشوروب کوکلمزده اول اش گه نفرت حسی (طاویغوسی) پیدا بولوبینه سبب بولاچقدر.

نافته دن عادی سوزنی کو چرلاری ده عقلغه صیماغان اشدیر، چونکه حرفلرنی بلمیچه توروب سوزلر یازو بر میخانچیسکی (صنعی) توشونماسلک بر اشدیر. جزلرن بلمیچه بوتوننی بلوی مشکل بر اشدیر.

یوقاریده کورساتلمش آواز طریقلرینک قصورلرینی اعتبارغه آلوب روسیه پیداغوغلری صوگ یلدرده اوقو یازونی باشقه آلوب بارونی معقول تابقار. هم بو کونلرده کوب مکتبلرده شول طریقنی قوللانماقده در. ح. رامیوف.

رشاد و مخاربه

آقمولا. غزنهده استقلال کسب ایدن آلب تکیننی علی رشاد بک تاریخ عمویمیسنده منصور سامانی کولهسی ایدی دیدیکی حالده محمود اسعد افندی «تاریخ اسلام» نده احمد ابن سامانی کولهسی ایدی دیمشدر. بونلرنک فانغیسی درست و فانغیسی یا کلدشدر. سلیم امین.

«شورا»: - مشهور سورگه کوره آلب تکین احمد بن اسماعیل سامانی کولهسیدر. منصور بن نوح تخت که چیقمازدن مقدم آلب تکین سر عسکرلک مقامنده اولوب حتی منصور حکمدار اولدیغنده آرارلنده دشمنلق چیقمشیدی. احتمال که بو مخالفت یالکنز طبعخانه و مرتبلر سهرلری سببندن گنه میدانه چیقمشدر.

خیموه. «شورا» ده (۲۳ نچی عدد) هارون عصرنده بیوک عالمردن علی بن العسین اسهند، بر کیمسه وارلغنی بیلما دیککنز یازلش ایدی. «خلاصة تدعیب الکمال» ده (۲۳۱ ص) اوشبو اسهده بر ذات وار. ۲۱۱ ده وفات اولدیغندن هارون عصرنده اولمقی ممکندر. «المعدة بیت کل داء» سوزینی موضوعات کتابلرنده حارث بن کلدۀ سوزی دیمشدر. بو کیمسه نك تاریخ ولادتنی و وفاتی حننده معلوماتم یوق «شورا» ده یازلسه گوزل اولور ایدی قاری علی اکبر نوغایوف.

«شورا»: - «خلاصة» ده اولدیغی کیمی حافظ ذهبینک «میزان الاعتدال» نده هم وار ایمش. بز بونلرنک هر

اوکغایی ایدکن سویلاب توررغده حاجت یوق، چونکه آروپا مکتبلرنده نچه یلدر استعمال قیلنوی بوکا بیک بخشی دلیل بولا بیلور. روس پیداغوغلرندن اوشینسکی، ژاداؤوزوف، تیخامیروف کیمی مشهورلرینک تصنیف قیلغان الفبالی شول طریق ایله اوقنو ایچون میدانه چیققان اثرلدر. شولای اولسهده بر نچه سنه استعمال قیلونغاچ، بو طریق نكده بر یتوشماگان بری میدانغه چیقمشدر. بو طریق ایله اوقوتقان آوازلر، یا که ایتوگه ینگلکلری ترتیبجه تانشدرلر، یا ایسه اول آوازلرنی تصویر ایته تورغان حرفلرنک یازوغه ینگلکلرینه اهمیت بیروب شول ترتیبده بلدرلر. آوازلرنک ایتوگه ینگل ترتیبجه تانشدرغانده «آ، م، و، س، ن» کیمی حرفلر ایله تانشدرغه توغری کیله. بو حرفلر آراسنه یازوی بیک چیتلری اوچری، یا کما قلم توته باشلاغان بالاغه بونداین حرفلرنی یازو بیک آور بولادر.

یازوغه ینگلکلک جهنجه تانشدرساق باشدوق ایتوگه فیون بولغان «ب، ت، د، ر» کیمی لرنی ایتدررگه کیراک بولا. بو ایسه نلی چقوب یتماگان یاش بالالر ایچون بیک فیون اشدیر.

یوقاریده ایتولگان فیونلقلرنی اعتبارغه آلوب ابتدائی معلملر بوکاردن فوتلورغه چاره آزلانلر هم تابقارلر. آنلر حاضرلاو درسلرنده اوزاقغه صوزوب بالالرنی شول درسلرده حرفلرنک جزلرین (ماده لرن) یازدروب قوللرین کامل اوکرانه لر که، آخرده نیندای گنه آور حرف توغری کیلسهده آبدراب تورلوق بولمی. یا ایسه بعضلری اوقو- یازو درسلرنده بر آز حرف بلدرگاچ توقناتوب بر نچه کون یا کما حرف کورساتمیچه اولگی بلگان حرفلرنک یازارغه فیون بولغانلرین تکرار یازدرب ملکه حاصل ایتدرلر.

عادی سوزلر طریق نه قدرلی شهرت قازانسهده بارا تورغاچ بر نچه قصورلرده خالی توکلگی بلنمشدر. بر نچی قصوری آنک کوب اشلرده مرکب بولما فانغی در. حتی بعض بر اشلرنک اوقو- یازوغه اوکراتوگه هیچ تعلقی بولماغانلری اولوب، فالدرغانده ده اشکه کیمچیلک کیلاچک توکلری ده باردر. مثلا: رسم، مکالمه، حکایت، شعر حفظ ایتو، حساب هم کویلاو (نظم) بونلرنک اوقورغه اوکراتر ایچون تعلقلری بیک آزد. عادی سوزلر دیب آلمان نرسلر مزده هیچ بر ترتیبسن، تصادفی غنه آلونغان آلونغان سوزلر بولوب، آنک حقدنغی مکالمه مزده هیچ بر ترتیب گه فویولاچق توکلدر. مونک اوستینه شا کردلرنک

«شورا»: - بوندن مقصد نه شی ایدیکنی آکلاب بتمادک . آیاز کیچهلرده یاشین قیلندن کورله طورغان نرسه اراده قیلنه درمی ، یا که هواده اوچوب یورمکه اولان اونلرمی ؟ اولگیسی فن اهلمرینک سوزلرینه کوره پک یراق یرلرده اولان یاشینلرنک عکسلری (شعللری) اولوب صوگئیلری ایسه وانلمش اجرام (پلانیت) لرنک واق کبسا کلریدر .

پیترپاول . صحیح البخاریده (کتاب الهیة) پچرافلی سببندن رسول اکرم «ضب» ایتی آشامادی ، دیه حدیث وار . بو «ضب» نه کبی حیواندر . ب م روسیه ده وارمی ؟ لغت کتابلرنده «قطعا صو ایچماز ترکیجه کلر دیبورلر» دیه تفسیر ایدلمشدر . بز بونی بیلمادک . «شورا» ده بیان ایتسه کز ایدی . نعمان اورانکین . حسن افندی طلبه سندن . «شورا» : - اوشبو حیواننی «صوصار» دیه تفسیر ایدوچیلر وار ایدی . حیوانات و حیات الحیوانات علمنده متخصص اولمامش دمیری سوزلرینه متابعت یوزندن حیوانات که دائر شیلر حقنده یا ککشلر پک کوبایمشدر . حیوانات که دائر عملر ، بو کونده حتی شهر مکنبلرنده (غارادسکی اوچیلشچهلرده) خیلی گوزل روشده اوقولور . شونده اقومش شاگردلر ایله گنه اولسه ده حیوانات حقنده اولان معلوماتنی برتیکشروب چیغارغه تیوشلی . حاضرنده عربچه اولان اسملرنک ترکیجهلری نهلر ایدیکن درستلار ایچون بردن بر چاره رسملری ایله چاغشدروب چیقمقدر . روسچه ده وترکیجه ده رسملری کوسترلوب گوزل گوزل اثرلر نشر اولندی . شونلردن استفاده ایدلسه ضرر اولماز ایدی . کوکل و یروب اوطور و چیلر اولسه بو طوغورده کوب اش تابولاچقدر .

مارتوک . فزاق یرینه روس مهاجرلری طولا باشلا . دیغندن بو مهاجرلرنک فزاقلر ایله معامله لری کوبایدی . شول سببندن بر یرینه باروب کیلوب یوریلر و هرتورلی مجبوریتلر سببندن فانتاشالر . روسلر ، فزاق بیلشلرینه کلدیکارنده بتون اوی ایچی ایله کورشهلر . بو جمله ده خاتون قزلرده اوله در . ایددی ملالر و خلفلر آراسنده خاتون قزلرنک روسلر ایله کورشولری درستنی دگلمی حقنده الوغ نزاع چیقدی . اوشبو طوغورده شریعت حکمنی یازسه کز ایدی . غ . د . آیتوف .

ایکیسنی کوز اوکمزغه فویدبعمز حالده نسیخه لرینی ، خطا اوله رق تفتیش ایدلمش کتابلر آراسینه فویمیش ایشمز . شول سببندن کوزمزه کورلما مشلر در . قصه نک اصلی ثابت اولسه اوشبو آدم گه حمل فیلورغه امکان وار . تکرار تفتیش ایدوکز ایچون ممنون اولدی . قوللرنده «شورا» نسیخه سی اولان ذاتلر ، حاشیه گه اوشبو ذات اسمینی قلم ایله قید ایدوب فویسه لر گوزل اولور . حارث ترجمه حالی الگ اوزون سویلاوچی کیسه ابن ابی اصیبعه اولدیغی حالده (عیون الانباء فی طبقات الاطباء . ج ۱ ص ۱۰۹) تاریخ وفات و ولادتنه تعرض ایتمامشدر . اصلی «طائف» شهرندن اولوب مذکور شهرنی رسول اکرم فتح ایتدیکنده سلامت ایدی . ابن الاثیر ، اصحاب کرام جمله سندن صانامشدر . قصی دورته می یا که خطالق ایله می ؟ «دائرة المعارف» صاحب لری اوزینک تیوشلی اورنده بو کیسه نی ذکر ایتمامشدر .

مینزله . بنده اولان بر مجمعه «فی بیان تحریم الدخان المشهور» دیه تماکو حقنده عربی عبارت ایله بر مقاله یازلمش . بونک مضمونی ایسه گویا تماکو رسول اکرم زماننده اولمش ، الوغ بر آچلق اولدیغنه خلقلر تماکودن توبه ایتیشلر هم ده رسول الله حضرتلری : «کله چک زمانده بر طائفه تماکو تارتور ، آنلر بکا امتلکنی دعوی ایتسه لرده ، آنلر بنم امتلرم دگللردر .» دیه کدن عبارتدر . آخونده «تفسیر مقنی الکبیر» دن آلدی دیهش . بو نه کبی تفسیردر و اوشبو واقعه درستیدر ؟

«شورا» : - چای ایله تماکو عصر سعادتده یوق ایدیلر ، آنلرنی استعمال ایتمک عادت صوگ وقتلرده چیقمشدر . هر بر مجمعه یازلمش سوزلرگه انابت ایتمک جائز دگل . اصول شریعت معلوم ، حلال ایله حرام آچیق بیان ایدلمشدر . حرامنی حلال اعتقاد ایتمک ایله حلالنی حرام اعتقاد ایتمک ، ایکسی بر حکمه در .

تینگینسکی . بعض وقت اوت پومالاسی کبی نرسه ار کورله در . عوام اعتقادینه کوره بوشی «آزدانی» اسمنده بر حیوان اولوب خاتونسز ایرلرگه خاتون و ایر سز خاتونلرغه ایر اولوب یورمکه ایش . بونک اصلی وارمیدر ؟ ابراهیم یوماشولوف . ففقا زبده معلم .

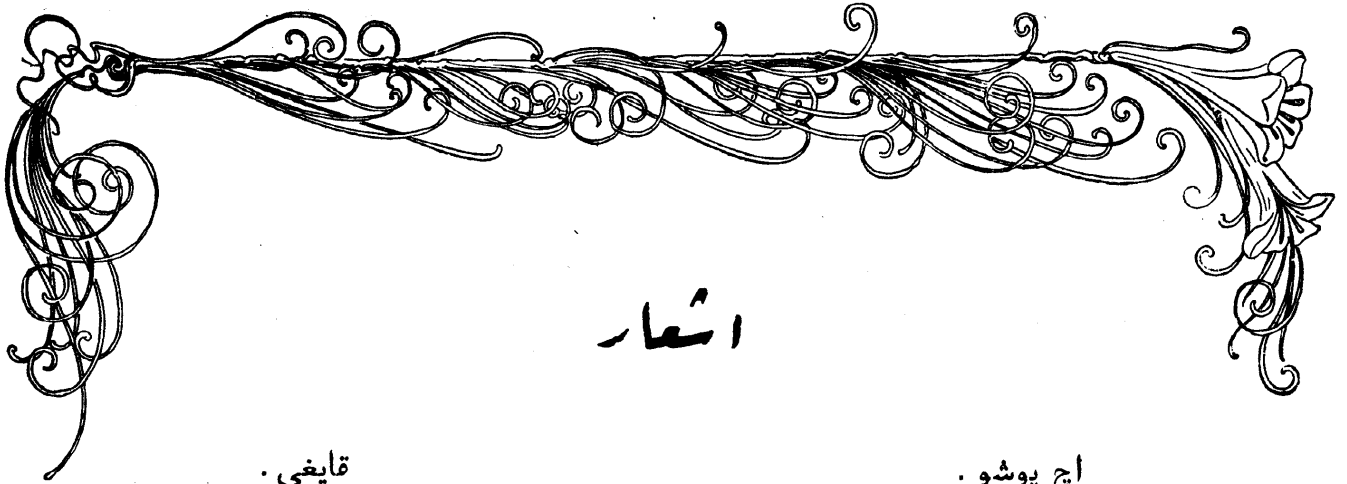
قرآن شريف ايله خسته لىكلرگه دوا ايتمىكنىڭ اصلى وارمى؟
بونلارنىڭ جوابلارنى هم ده «ابن سينا» نىڭ ترجمه حالينى
يازوڭزنى اوتتەمز .
نبى الله جهانگىروف .

«شورا» : - خسته لىكلرگه قرآن ايله دوا ايتمىك طو-
غروسنده «آثار» ده برفىر سوز وار (ج ۲ ص ۴۷۴ -
۴۷۸) . سوردىڭىز كىتابلارنىڭ باصلدقلىرىنى ايشتمادىك .
ابن سينا ترجمەسى انشاء الله يازلور .

«شورا» : - فقه كىتابلارنىڭ هر بىرىدە اولان مسئله
حقنەده جواب بازارغە لزوم اولماسە كرىك . سؤالنى ايسە
بالىڭىز بىر خىبر مقامندە بوندە درج ايتدىك . بوندى مسئله
لردە خلق ئىچىرىشا ، لىكىن زمان و ضرورت اوزىنىڭ
حكمنى يورنەدر .

بورى . «الموافقات» كىتابىنىڭ قالان جزئلىرىنى «صبح»
نشر ايتدىمى ؟ «حقوق اسلاميه» كىتابى طبع اولدىمى ؟

اشار

اچ پوشو .

اوزلە ، صزلا ، آغلى كوڭلام ، قان آغا باش اورنىنە
قايقانم اوط ، طوطقانم اوط ، اچكەنم آغو بولا
بلىمىن هېچ ، كرىمىر حس ، آڭلامىم نىك اچ پوشا ؟
سېن بوۋل چىچل آغو اچ دىب مىڭا شىطان قوشا
سن ، نى كورمەدڭ جهانده ؟ نىندى زحمت چىكمەدڭ ؟
طورغانڭ انسانغە محنت بار يونەل ، كى چىكمەنڭ !
نى قدر كورساڭ مىشقتار مقدم بىزمەدڭ
قېل دعا اوت بىر صبى نىك بىنگل اولسون بىزمەنڭ !
حقلغى مىنگوگە باتقان وحشى تولغان دىيادن
بار ئەنە اوط يا صوغە توش ! مە پچاق ئول سېن نادان !
انتجار اسلامده يوق دىب بىر اميد ازلى كوڭل
«مىنتن حسرتن كور» دى عمر كىچوب كومل
مىن شو كون صبى طوام دىباغە باشقە روح بلەن
باش اىيەم ، قرآن اوقىم ماطاشمىمىن بار يوق بلەن .

قيام الدين يولداش . قرآن .

قايغى .

«نىك بوچاقلى قايغىرام ؟» دىم ، دە جواب طايبىم اوزم
شادلانا بار كشى دە قايغىرام مېن بالغزم .
قايغى دن يانغان يورەك كە بىرە يەش ايت اوسمىدىر ،
قايغى قىزغانى همان دە جان يورەك دىب كوچلىدىر .
«بارمى مىڭا شاد بولور چاق ؟ بارمى ياقنى كونلرم»
دىم دە آه ايتەم جلىمىن ياش توگەدر كوزلرم .
قاي وقتدە بختى باسقان بولوت سىرەكلە
«بىندى ياقنى كون» دى كوڭلم آشقنا هم درتلىنە .
كوڭلامە از بولسە دە ياقنى ، بخت نورى توشە
كوزنى ياقنىغە تىرىم دە كوڭلم اوسكاندن اوسە .
قابلى طاغندە بولوت ، حسرت اوطى جان ياندىرا .
قارە طالەنڭ قوشى ، صوغا ، ايسمىن يازدىرا .
يوق مىڭا شادلىق صولو آغانچى دە كورسىتىمى يوز
قىچرا هاتى قولاقغە : «اى عزيز طمىكنى اوز !»

عبدالعزيز مناسىف .

اميدگه .

ای امید سبکا اشانوب کوکلمی بن برکتهم
اضطرابقه طونما باش ديب مسلکده نق طونام
طالپنا اول بالوارام مین باشقه مسلک طونمادیم
بار تلاك ميدانقه چغار آزغنه سین طوقتادیم
آیتماس ایدم اوشبو سوزنی آیتندروچی سینگنه
برده وعده قویماس ایدم طالپنوچی کوکلمه
بر ماتوردای جلب ایتهساك بورغالانوب سلکنوب
کچکنه دن اوسدم ایندی وعده که بن کوز تگوب
مصلق ایتهساك امید سین ئلده بکا باقمیسك !
وعده کی هیچ اوتهماسدن آباق آسقه تابدیسك
بلدم ایندی بار سرکنی هیچ بکا کوز صالحیسك
وعده لرك باری یالغان بار کشینی آلدیسك .

يعقوب آيمافى .

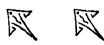
ياز كوفى

نی گوزل ایدی جهان گللر ساچاق آنتقان وقت
قایدہ اول گللر ایچنده سویله شوب یانتقان وقت !
فارلوغاچلر سایراون قویوبده بابلر آلوب
خوش تاوش تورلی کوپلر بزنی یوانتقان وقت .
فوش توکل ایدی اولار البته طبیلر ایدی
یوقسه جانلانر میدم فایغومنی نارتقان وقت .
دنیا ماقتانوب میکا بایلقنی کورساتدی بر
بلاه گمه یار باشن فالدروب آی بانتقان وقت
آه بوچاق ئوندی ده کوك، یرنی فایغوم قاپلادی
نیندی گللر قایدہ بلبل یارنی بوغاتقان وقت
اوف . . مای چیسلاسی ئوندی اییون، ایپول، آوغوست هم
بارسیدن ده یمان بولدی آنی اوزانتقان وقت
کوزلرم آلدی آنک بارینده یاب یاقتی ایدی
ایندی یاندى فویاشم کشبیلرگه تاك آنتقان وقت .
بر یاغمین کوزی ده یتوب سوق بیلرر ایسوب
گللر و آغاچلرنک نامرلری قانتقان وقت .
دوستلرم عفو ایله کز یاگلش سویله سامده مین
چونکه فایغولر یابوب باشمینی اوانتقان وقت .

چن تهم

«نرسه ده چن تهم؟» دبدیلر، اما چن تهم نیندی تهم؟
تورلی تهم هر نرسه ده: بار آچی تهم، بار نوچی سم!
تهم بار آشاو- اچوده . . . نفسه ده عقلمده ده،
تنده، جانده حق صورتنده بولغان باطلده ده . .
کم نی طاطی شونده تهم طابا؛ بره و بلمکده، دی،
اواسی سومکده، دی، بوسی ملنکه خدمتده، دی.
هر بری بر تهم طابا بر نرسه نك تهم من بلوب:
« همه نك مقصودی بر، اما روایت مختلفی ! »
« چن » بر . آنی تورلپچه آکلاو بلن چوبالار .
تورلی یولدن اوزلرنجه چن غه طابان بارالار:
کم آلدہ، کم آرطده، کم آلفه ديب آرطقه یوغورا . .
قایسی اوزوب کیتنه فکفر، قایسی طوپطرری بارا .
چن بختکه ایرشو ایچون چن غه طوری بو بارسن،
مونه چن تهم شول یوغوروش، شول اوزش هم شول یاریش !

چارالله ویرغازف . بلغاوبشنسقى .

ياش بالا .

اول ئلی بو کون صبی تیربهت آنی بولسون طنچ
یوقلی اول بو کون راحت هیچ یوق کبک بر قورقنچ .
کوزلرن یومغان صانی بو کون نیچه تیربهنگان
ایمچاگن آناسینک صورغانن، ایمگه نلرن
اول ئلی راحت آکا فارانغی کونلر یوق کبک
آچ کشیده یوق جهانده هر کم آکا طوق کبک
بلمی آچنک بر تلم ایکمک ایچون تیلەرگانن
بیرمهساك شول بر تلمنی فاشلری جیبرلگانن .
اول ایسه بلی: منگو ديب آناسینک فوچاقلرن
شوکا کوره اول راحت یاشی ئلی بو «چاق» لرن .
تیه کز! اویاتمه کز! یومغان کوزن اول آچماسون
دنیاغه قاراب، بروک بو کونگی راحت قاچماسون .
وقتیله قارار، بیلور «بیلهو» ایلهن بیلهنگانن
اوبلی باشلار شول زمان توتقون بولوب ایلهنگانن .
کوزلرنین یاش آغوب کینار نهایت فچقورور
ایندی شول کوننن سعادتلی راحتینن اچقنور .

معلم : احمد لطفی بیکقل زاده . « تله نیچی طماق »

ح . ل .

«يازو»

دنياده هر بيرده ده ، طولغان يازو ،
معتبر ، عالی اورن آلمان يازو ،
جمله اش باشی يازوغه باغلانوب ،
بيك مقدس هم عالی بولغان يازو ،
اول يازو فقط عالی بولو توگل ،
آلدى بر عالی اورن بلسگان يازو .
هيچ آياق آستنده طونمی اربابن ،
زور سعادتکه آلوب بارغان يازو
بر فارانغیده آداشقان کسهنی
ياقطنی بولغه هم طوروب صالحان يازو ؛
توشسه بر ملت جهالت چوقرينه ،
چن ترفی بولينه طارتقان يازو .
هيچ جهاد ايتمی ، جهل بولماس محر
جهليله جهادقه زور قالغان يازو .
بيك کيرهك انسانغه مقصود آکلاشو
جمله مقصودلرنی آکلانتقان يازو .
بولماسه يازو ، فایا سر صافلانو!
جمله سرلرنی ده صافلاغان يازو .
دنياده هر چاق کيرهك بولغان ايچون
الله دن اويرهنگه فرمان يازو .
اول شولای ؛ آنسی درست ؛ شول بيك عجب ؛
بزده نيکدر آرتقه بيك قالغان يازو

عبدالرشيد رمضان «قران» .

☞ ☞

..... غه .

(پوشکندن مقتبس) .

شوما طورمش يولنده گيزگانگنده ياکلشوب ، طایساك ،
بوزگانگ دفترينه سپين خطا کر وطاب صالحساك ،
«قباحت» «بدبخت» «جونسز» کبی کوب يه مسز آت آلساك ،
سینى طاشلاب بتون دنيا ، اوزك يالغز فقط قالساك ،
بلوب طور ، مین چغارمن طاش کوکليلير آراسندن ،
کولوب طورمام قاراب چیتدن ، سینك بختك فاراسندن ،
بولرمن ، برگه لرمن بارچه فايغی ، موک و آهکنی ،
سینکا دشمانلق ایتهم مین آلوب کوزگه « گناه » گنی .
خلق لکن سینکا ایتکان اوزینك حکمینی بوزماس ،
چغلانلرغه قول بیرمهس ، باطوب بارغانغه جب صوزماس .

جزا بیرمی خلق هیچده گناه اش ، به شرن اشلرگه ،
قوشا آنچق کشی سیزمهس ره وشده ، به شرن اشلرگه !
جزالو فامچپسن بیرگان گناهلی اول خلقغه کم ؟
توگل ، یوق ، بیرمگان هیچ کم ؛ خدای - عادل خدای حاکم!
ایکهو بز ، برده تیلمره خلقغه سوبه سن ، بارسون ،
آنکدای تیز سونه طورغان سوپوده ، نی خیر بار صوگ!
اونوت بارسن ، بتون حسرت و موک زارکنی طن اچدن
حضور هم ازله مه ، انصاف و وجدان قوشماغان اشدن .
مونی یازدم ، کیکاش بیردم ، جواندم هم طیدم ، قوشدم ،
شولای بواهیچه حال یوق ایندی فالغاج مبنگنه دوستك .
ع توفای

☞ ☞

کوروب اویله نونك معناسی

— اویله نهمچی بولام ، ایداش ، نیچك مین یاخشی قز صایلیم ؟
اویله نوب مه نگیلک ایداشله طورمشنی نیچك جایلیم ؟
اویله ندك سین که له شك هم بولوب چقدی سینك یاخشی :
کوربهی سین آنی آلدك ؟ سوبله ، یه ، فلسفهك صاتچی !
— خاتوننی کورمی آلودن خدا صافلاسون ایندی اوزی -
« آلاچق قزنی کوروب بل ! » بوییت ، چن ایندی ، دین سوزی .
— سین ایندك بر : « آتالری تعصیلی کشیلر » دیب ؛
نیچك صوگ سین آنی کوردك ؟ آلا ، دیم ، بلمدیلر بیت ؟
— منه نیچك : آلا بر کون ماغازینغه بارور چافده
قاراب طوردم آنی مین شونده یاقندهغی بر چاقلده !
عبدالغیبر الرشیدی . « اورنبورغ »

☞ ☞

بیشکده گی صبی غه

ای صبی ! حاضر بله مساك ؟ ئلی سینك شاد چاغاك !
دنیاك تورلی جفا سندن سینك آزاد چاغاك .
سین بیشك صاندوغاچی ، حاضر ، سینك صایرار چاغاك !
« نیندی ته تی » دیب اوینچقلار سینك ، صایرار چاغاك .
جانسز اولغان آطلاری سین ، آط ایدوب اویرار چاغاك !
اوینا ، کول ، شادلان حاضر ، آله ئلی اویلار چاغاك .
بر وقت ، دنیا کیلورده چیرگه باشك توکدرور !
صاچ صقالکنی آغار توب اوی ، باشکنی بوکدرور .
اختیارسز تورلی زحمتکه چیرگه دنیا اوزی ؛
بولغاتور صافی قلبکی کیلورده حسرت دیکزی .
مك تأسفی برله باشکنی اییه رسك اول وقت !
باشلکك نك قدرینی تقدیر ایدهرسك شول وقت !

محمد عارف شریفی .

اساسلی صورتہ قویلور و اسرارلی صورتہ قولانلور ایدی. اورنسر بر سوز آیمهق و بر حرف چھارمق بیوک جنایت سانالور ایدی.

تلمزنگ شونداي بر پارلاق زمانلرنده، بزده حکمدارلق ایتوچیلرگه خان یاخود قان دیورلر ایدی. بو عمومی بر عنواندن عبارت ایدی. اما مخاطباتده هم تعظیم مقامده «ایهم» سوزی کیلتلرلر «خان ایهم!» دیورلر، ایدی. خانلرنلنگ قاتنلرینه تعظیم مقامده «م» قزلرینه «چا» کیلتلرلر «خانم»، «خانچا» دیولور ایدی. شو سوزلرده «م»، «چا» علامتلری مؤنث ایچون اولمایوب، تعظیم ایچوندلر. همه فقط خانلرغه غنه مخصوصدر.

بورنغیلر کینتدی، اورتادن نیچه زمانلر اوتدی، بو زمانده کیلوب جیتدی. قویان کورسه فورقوچیلرنلنگ باری باتر خان اتالدی. چوپرکه قالبی قاتنلر خانم، پومالا باشلی قزلرده خانچا آتارینی تاغندی. حاصلی: بورونغی عظمتلی سوزلرمز آباق آستندهغی توزان اورنینه تاپتالدی. بیک قاتنلرینه هم تعظیم یوزندن بیکم دیورلر ایدی. موندغی میم هم تعظیم ایچوندلر.

«بیکه» سوزینلک ایسه یوغاریدهغی معناده بولغان یعنی توره معناسنده بولغان بیک ایله مناسبتی یوقدر. (بیکه یاخود بیچه) سوزلری ایسکی تورکیلر اصطلاحنده (Хозяйка) مریبه، صاحبه المنزل معناسنده یورور ایدی. بولرنلنگ فراسنتلی، همتلی وغیرتلی بولغانلرینه بی بیکه دیورلر ایدی. بر وقتلرده «که» تاشلانوب «بی بی» صورتینه اولدی. کیل کیله بو سوز تلطیف ایچون بولغان Ласкательный سوز اورنینه آلوب قز بالالرنلنگ اسملری باشینه قویلور بولدی. «تورک اوغلو»

اوقورغه یازارغه بلماوچیلرنلنگ حسابی. صوگ بر حساب ده، منیتلی دولتلرده هر بر یوزکشی ایچنده اوقورغه یازارغه بلماوچیلر اوشبو روشچه در: رومانیا، صریبه، ایرلاناده ۸۰، روسیهده ۷۰، ایتالیا ۴۸، ترکیاده ۴۵، آوستریاده ۴۲، فرانسیه، بلجیقاد ۱۵، اسپانیاده ۱۳، فلنکده ۱۰، آمریقاد ۹، اسقوچیا ۸، اسویچرده ۷، آلمانیا ۱، اسوچ، دانیمارقه، باواریا، ساقسونیاده یوق.

حفظ صحت قاعده لری - آمریقاد «چقاغو» شهرنده دوقفور ایفانس اسمنده مشهور بر طبیب، حفظ صحت حقنده اوشبو نصیحتلرنی قیلده در: (۱) اویلرنی

نوعه

روسیهده مطبوعات موقوته - صوگنی حسابلرغه کوره: نویابر و دیکابر آیلرنده روسیهده ۱۷۸۱۷ غزته و ژورنال چقمشدر. مطبوعات موقوته گه الگ بای اورن پیتربورغ. بونده ۴۷۲ اسمده چقا. مسکوده ۲۴۲، وارشاوده ۱۶۷؛ ریقاد ۵۹، کیفده ۵۶، آدیسده ۴۸، نیفلیسده ۴۱؛ ویلناده ۳۴، خارکوف ۳۰، ریویل ۲۳، قزان ۲۲، لودز، باکو، استرخان، نیژنی، صاراطاو، روستوف دون، سامار و طومسکیلر ۱۰-۱۸ غزته و ژورنال، ۵ فالاده طوغزار، ۳ فالاده سیگزار، ۴ ده بدیشار، ۱۰ ده آلتیشار، ۱۴ ده بیشار، ۱۲ ده دورتار، ۲۲ ده اوچار، ۴۲ ده ایکیشار، نهایت ۷۳ شهده باری برر غزته یا ژورنال نشر ایتلدر. بولرنلنگ ۷۷ پراسینتی (۱۳۴۷ سی) روسچه، ۱۹۷ ی پالاکچه، ۶۸ نمسهچه، ۴۱ لاطشچه، ۳۵ ایستونچه، ۲۴ ی یهودچه، ۲۳ ی ارمنیچه، ۱۹ ترکچه غزته و ژورنال چقمشدر. باشقه تللرده بیک آز چقا.

مندرجهسی بویونجه بولنر ۲۸ گروهکه بولینهلر. الگ کوبی عادتلی شکل مطبوعات یعنی سیاسی، اجتماعی و ادبی غزته هم ژورناللردر. بولنر ۷۰۲ دانه. رسمی غزته هم ژورناللر ۱۹۷؛ اعتقاد، دین، چیرکاو مسئلهلرینه دائر ۱۹۳، زراعت و اول اشلری ۱۲۲؛ صناعت، مالیه و تجارتکه عائد ۱۲۰؛ حقوق و عام اقتصادگه دائر ۲۱ غزته و ژورنال چقا. فلسفه و علم الروح حقنک بازوچیلر باری ۶ غنهدرلر. مذکور ۱۸۱۷ غزته و ژورنالنگ ۹۳۴ یعنی یارمندن کوبسی صوگنی ۶ یل اچنده چقا باشلاغان، ۷۵ ی ۱۸۶۰ نچی یلردن، ۷۲ سی ۱۸۷۰ یلردن، ۹۵ ی ۱۸۸۰ نچی یلردن، ۱۸۳ ی ۱۸۹۰ نچی یلردن فالمادر.

یوز یلدن آرنق دوام ایتکانلری ۱۰؛ الگ ایسکی غزتلر س. پیتربورغسکی ویدمستی ایله پیتربورغده چغوجی نمسهچه «س. پیتربورغی چایتونخ» بولوب ۱۸۵ یاشلری تولدی.

تورک تلنده مؤنث علامتی بارمی؟

۱۸ نچی سانلی «شورا» قابنده «خانم ویکم» سوزلرینه نه ایچون مؤنث علامتی کیلتلرلر یکنی سوزارلر. مونگ شانی جوابن بیروگه بز اوزمه بورچ بلدک: ایسکی زمانلرده تورک سوزی و تورک لغنی غایت

حكايتلار.

I

بر قوماقنڭ ايرگه چغوى.

(ياپون ئەكيتى)

بر قارت قوماقنڭ قزى بار ايدى. اول قزىنى دنياده ايرڭ كوچلى ذاتقه بېررگه فرار بېرگان ايدى. مونه اول قزىنه كياو ازلى باشلادى و دنياده همه نرسەدن كوچلى آى ديه اويلاپ آيغه كيتدى. لکن آى: - ميڭا كوبسنىچە بولوت اوڭقايسىزلى، آنى قووارغە مينم كۆچم ينى، ديدى. آندن قوماق بولوت آيدن كوچلېرەك اېكان دېب آڭا كيتدى. بولوت دە: - مېنى هر وقت جيل قوب يورته، مېن هيچ آڭا قارىشه آلېم، دېب كېرى بېاردى.

قارت قوماق، جيل بولوتدن كوچلېرەك اېكان ديوب جيلگە كيتدى. جيل دخى: - مېنى استينا طوقتانا، مېن آڭك آرقلى اوتە آلېم، ديگاج استيناڭك جيلدىن كوچلېرەك بولوچيلغىن اويلاپ فى الاخر استيناغە كيتدى. اول ايسە: سزنىڭ نسلگىز مېنى تېشوب چفە، سز بار دە مېن كوچسز ديدى. موندە قارت قوماق، قوماق ايرگە قوماقغە غنە چغارغە تېوش ايكانون آڭلاب قايتىدە قزىنى كور شېسىنىڭ اوغلىنە بېردى. مترجم عبدالغېبىر الرشيدى.

II

قاپلان بلان تولكى.

(قتلى ئەكيتى)

بر زمان تولكى بلان قاپلان اوچراشەلەر. قاپلان تولكىنى كورگان اوڭقايفە بوتارلاب آشامقچى بولا. تولكى قورقمېچە آفرىغە: - يوق، سېن مېنى بېك تېز اوتىرە آلماستىڭ: مېن جانوارلرنڭ پادشاهسى، مېن همه جانواردن كوچلى. يە، كوب اويلاپ طورما، بو اوياطسزلىغىنى عفو ايندىرر اوچون كېلدە آلدىمە تزلەن دى. قاپلان، ايسە:

- يوق، يوق، مېن پادشاه؛ مېن سېندىن كوچلېرەك،

تھام طومالاب طورمق چاخوتقە خستە لېگېنە يول آچار. (۲) نچسار، پچرافلقلار، چېنلرنى كوباتتور، چېنلر سېبىندن خستەلك آرتور. (۳) آشارغە حاضرلنىش نرسەنڭ نە نرسە ايدىكى بېلنمادېكندە آشامازغە تېوشلى. (۴) سېرمك سېبىندن توزاننى كوچرمك مېمكن، لېكن بترمك مېمكن دگل. (۵) ماى آيندە بر چېننى اولدىرمك ايدول آيندە مېليون چېن اولدىرمك ايلە بر درجە دە در. (۶) كوكركنى صاقلار اېچون كېولمكدە اولان جېلى نرسە لرنڭ كوبسى يونال سېبىلرندىر. (۷) نە قدر ايركن صولارغە طرشولاسە شول نىبىندە تھاو كېى خستەلكردن صاقلانورغە مېمكن اولور. (۸) ترزەدن نوشمكدە اولان قوياش نورى، اويده اولان جھازلرنڭ توسلرېنى بوزار اما آدم بوزېنڭ توسىنى نوزاتر. چاخوتقەنى اش بلن دوالاتق - اڭك يامان آورو لردن بولغان چاخوتقە دن دوالاتقەندە - بوڭاچە - برنچى شرط آورونى طنچ طوتو، دېلر ايدى. حاضر كوب دوقتورلر بونڭ خلافن سويلى باشلادېلر. بونلر بالعكس آورولرنى مېمكن قدر كوبرەك اشەلە نورگە يعنى تەن كوچى صرف ايتدىرگە كركسەلەر. فرانسىيە دە پېتېرسون نام دوقتور نە قوشسە شونى اشەلرگە كونولرن شرط ايتوب اڭك نىق آورغان چاخوتقەلېلرنى دە اوزېنڭ خستە خازەسنە قبول ايتە. بو كېمەسە اڭك اڭك آورونى كونگە ۳ چاقرم جېو بوزرگە مېجبور قېلا. هر كون مسافەنى آرتدىرا آرتدىرا كونگە ۱۵ چاقرمغە بېكرتە. آورو بو يورودن طش بعض واق قول اشلرن دە اشەلرگە مېجبور ايتلە.

خرفلى چاخوتقەدن اش ايلە دوالاتو ۵ دورگە بولنوب هر برى ۳ آتنا دوام ايتەدر. سوبلەنگان برنچى دور اونكاج آورونى هر كون يارم بود قدر نرسە كوناروب ۲۵ صاژېن برنى كونگە ۸۰ مرتبە اونەرگە قوشالر. صوگرە كورەك ايلە بر قازېتالر و آنى بوغارى ارغدىرالر. بوندە دە آورلى هم اش مدتەن كون صايون تدريجا گنە آرتدىرا بارالر. ۴ ۵ نچى دورلر اڭك كونگە دورتار، صوگرە آلتىشار ساعت اوطن يارو، طاش وانوكېى اشلر اشەلەلەر. خستە خانه آچق، هواسى قورى و صافى بر دەدر. بوندى خستە خانه گە كركان هر ۱۰۰ آورونڭ ۸۰ ى تمام سلامتلا نوب چقالر. مذكور اشلر وقتندە كوكرك كېڭا يو اوستېنە اوپكە گە صافى هوا بېك كوب كره و اوپكەنى مضر مېقروبلردن طازارتادر.

شول - تقدیر دیب اوزغان شکللی؛ خانم توتاشارده بازمشدر - باز مش چه چ به بلانگان برنی اشلاب بولمی شول . آنا ، آنالریده بایاغینه ، صوفیلغینه ، مخدوملگینه گنه ، غنه ایله باشروب ، تقدیردن کیلگان هیچ چارهسز اش ایروب قول سلتنی اوزالر ایدی . فقط هاتندن بر طاوش گل قچقره « شبهه سز لیلی! شبهه سز مسکنجهک! شبهه سز وقتسز! ظالم توفراق قوبینه آلدی! » ۱۹ نچی عصر اسلامینک قزلرینی رضالقرندن باشقه آنا آنالرینک صاتمیش کیلنلری! یوق!! ظلمنی توفراق باشره آلمی ، منه مین قچقرام دیه ایدی .

عبدالشکور الامینی . بوکابلی .

IV

فاتح

فاتح هر کون ایرته ایله ساعت دورتلرده طوروب یاقینلرنده اولان باغچهغه وارر ایدی . بونده بر ایکی ساعت یوروب ایرتانیگی هوانی ایسناب قایتادر ایدی . بو اش آنک ایچون هر کون فرض اورننده برعادت ایدی . بو کون هم شول وقتده طوروب باغچهغه وارسده نه ایچوندر ، باغچهده یورمادی بلکه ایشکدن چیقارغه کلدی . شول وقت چیقوب کیله طورغان قوباشغه کوزی توشوب بونی قارارغه باشلادی .

فاتح ، بتون نرسه سینی اونودوب قوباشغه قاراب طوردی . کون آياز ، بولوتدن اثر یوق ، مشرق طرفنده کوك قب قزل قزاروب آفرون آفرون آغارا و صوگره قوباش چیغا باشلادی . چینی کورلیدی ، یارطیسی چیقدی ، نهایت بتونسی طولوب کونارلیدی . کوزنی فاماشدرمی ، طوب طوغری قاراب طورمق ممکن . اوشبو سبیدن فاتح ، اوشبو اوتندن یاصالوب قوبلغان بومفاقغه طوب طوغری قاراب طوردی . صوگره کونارلگان صایون نوری آرتدی ، نوری آرتقان صاین کونارلیدی . ایندی قارارغه ممکن دگل ایدی . شونک ایچون فاتح ، کوزینی آلوب کیرو باقچهغه کردی . باغچه حاضرنده باشقه بر کورنشد ایدی . آرزغه ایسکان ییل سبیدن آغاچ یاپراقلری بر بری ایله سویلاشوب اوطور وچیلر ، مثالنده شاولیلر ، قوباش نوری توشدیکندن یاشمین کبی یالت یولت ایدوب طورالر ایدی . باشلرینی بوکگان چکهلر ، باشلارنی کوناردیلر . بونلرنی کوردیکنه فاتح کوکلنه زور بر شادلق بولدی . یاقیننده اولان بر

دیوب اوز سوزنده طورمقچی بولا .
- دیمک ، سین میکا اوشانمیسک؟ آلیسه نه ییک مینم آرتمدن ؛ مینی کورگاچ ، باشقه جانوارلرنک فی اشلا گانینی کوررسک آنده .

بولار برکه کینهلر . قاپلاننی کورگان اوکغایغه جانوار لر همه سی باشرنورگه ، قچارغه طوطونهلر ، قاپلان ، بولار همه سی تولکیدن قورقوب قچالر ایکان دیب اوزیک تولکی بانندن طوروب قچماسونمی ؟ مترجم عبدالغیبر الرشیدی .

III

تورمشمز کورنشی

شول قدر مانور ایدیکه ، هر کینی اوزینه نارتا سحرلی ، حتی بتون عالم مجنون بوغنه لیلی! هر کم حسرت چیگه ، نورلی فکرار یورته ، تدبیرلر فیله ، باریده فقط آنک ایچون ، آنک بر قاراوینه قربان ایتور ایچون ایدی .
وافعا قارا قاشی ، نورلی یوزی ، ملایم مسحرانه فیلا نیشی ، هر فداکارلغنی اوزینه قربان ایتدرلک اوزینه گنه لیلی باشقه لرنک همه سینیک مجنون ایدرلک ایدی . خصوصاً . . .
باشدن اوزغان وقتلری ، بتونلای بر ایقتریق ، بتونلای بر قوتلی مقناطیس اول نازیکانه بورلوب قاراشی نچکه گنه ایرنلری اوتله ایچو کبی تشرینی کورساتوب متبسمانه جوابلری شبهه سز اجلسکه دوا ایدی .

منه یاکیغنه ، اوز یگنه لیلی بولغان ، ایقتریق مقناطیسلر غه مصداق بلی نورلی قوباش حکمنده بولغان ذات ، سونه باشلاغان . با بالکلبه سونگان بتکان ایدی . ثلوك نچکه گنه ایرنلری اوتله ایچو کبی تشرینی کورساتوب متبسمانه جوابلری اورنینه ، صول فولی ایله یاولیغنی یوزینه باصا ، ایچو کبی یالترافلی توگهرک نرسه لرنی مانورغنه بورنی بویندن اختیارسز بری آرتندن برینی آغزا . اول آچی اسسی یالترافلی ایچو برکه گنه توشمی ، بر اوتله کیتنه . بو ایلی ناک گنه یکاغنی پشرمی ، اوچ یوز میلیون حسابینک بارمنی پشره کوبدره . چنلابده بیچاره ، مسکنجهک ، قزغانچ! اولدن ، شهردن یراق توگل ، طاش ایله احاطه فیلونش طاوشسز طنسز یاشاوچی بر گروه خلقنک چیت طرفنده بر یاکیغنه ایولگان بیوکچه توفراق ، اوتوچی باروچیدن ای مسکنجهک ، بیچاره قای وقتسزغنه قوبلغان زارینی ایشوته ایدی . بویرانه نی کوروب اوزوچی آغای انیلر ، تقدیر

«تل یاریشی» مقاله لری حقنده .

(باشی ۱ نچی عددده)

۱۲

«تل چابشدر» سرلوحه لی، چبالچق مقاله نك اچنده ۲۵ توشده یات سوز باردر: خلق اوچ توشده، قلم، سبق، اصل - ایکیش توشده - رحمت، لسان، تعالی، غزته، ژورنال، کتاب، شعر، ملت، خدمت، زحمت، وعده، سوزلری برر توشده در. سبق، اصل، غزته سوزلری غایت فاحش اولارق - صاباق، اصل، گجیت - صورتند بازلمشدر در.

اوجنچی یولده مجموعه سوزی اورنینه سبق سوزی قوللانوی بارندنه بیتنر فاحشدر. شو سوزلرنك همه سی نك مرادفلری تورکی تله باردر. بولردن باشقه: خدای، آدم، اُکیت، شاکرد سوزلری باردر. بولر تفتیش گه محتاج بولدفلرندن حاضرگه یات سوزلر آراسنده سانامای توردم.

ایکی توشده (یعنی) سوزی حکایتدر. «الحکایت لا تغیر» قاعده سی بوینچه بولر مقاله گه ضرر بیرمه یلر. اوجنچی و بشنچی بوللرده (نومر سوزی اورنینه کیسه ک سوزی آلتغان. نومر اورنینه کیسه ک دیونك هیچ بر مناسبتی یوق بولغان ایچون یا گلشدر.

غزته و مجموعه بیتلری بولمه بولمه بولوب یازلمایلر. بلکه باغانا باغانا بولوب یازلار. شونك ایچون دورتنچی یولده غی بولمه سوزی یا گلشدر.

طقم سوزی توقوم صورتند یازلورغه تیوشدر. ناچ سوزی چات سوزندن مقلوب بولوب، یا گلشدر.

فاتنامق سوزی تورکی تله بر اورندن ایکنچی اورننه تکرار یورمک اورننده سوزله نور. - بزنگ قودالرمز یاقن اولده در، ایکی آراده فاتناب تورامز - دیورلر. سوزنی تکرار قلمق اورنینه ایسه تورکی تله فایتلامق، فایتلامق سوزلری آلنورلر. شونك ایچون یکریمی بشنچی بولده غی - فاتناماینچه - سوزی یا گلشدر. «یعنی یعنی دیب فایتلاماینچه» صورتند ترکیب قلو کیره ک ایدی.

اسکامیه گه اوطوردی واوز اوزینه سویلانرگه کرشوب دیدی: «بو قویاشنك چیقوی آدملرگه نه قدر اثرلیدر! خصوصاً از آز چیقوب از آز نورلانا باروی بیگرک عجب! درست هر شده شولای آفرنلق ایله بولادر. بر دقیقه ایچنده هیچ بر اش اولدیغی یوقدر. آدم علم وهنر اوگرنرگه باشلاسه، اگرده کشیلرنك «بولماز!» دیبولرینه فارامای اوز اشنده بولسه کونلرنك برنده آخربنه واروب چیقادر. اجتهاددن هیچ نرسه فورنمیدر. «بو اش بولماز» دیه کرشکان اش، هیچ وقتند بولماز. چونکه بویله کرشکان اش حقنده آدم اجتهاد قیلیدر. اگرده کوکل ویروب اشلانسه اول اش هم بولور ایدی».

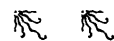
«بزم خلقمز پک زور اشلرنی بر دقیقه ده اشلامکچی بولالر. یوق، زور اشلر بر دقیقه ده گنه بولمی. از ازلق ایله تمام بولسه ده رضا بولورغه تیوشلی».

«یاکئی غنه آیاق غه باصا طورغان ملت گه ائک ایلك كچوك اشلرنی باشقاررغه کرک، زورلرغه سوگراق ده وقت بولور. ملت که فائده کتورمک چهنندن بو مسئله شولایدر. لکن بزده شهرت محبتی سببندنی نه دنر؟ کوبراک «رحمت الهیه» کبی زور مسئله لرینی ایلك باشلیلر. بیچاره نادان خلقنك بونك سببندن باشلری ایللا نه در. «رحمت الهیه» نی، بتشه توشکان خلقلرمز فارارلر. بزنگ رحمت الهیه گه فاراغانده کچوک لکن ملت ایچون فائده لی اولغان باشقه خدمتلمز کوب!».

اوشبو سوزلرنی سویلانا سویلانا، فاتح اوزینك اورنندن طوروب کندی هم ده: «های اشار بنچه اولسه! بن ایلك قویاش چیقوی مثالنده از ازغنه قیلوب ملتنی یوقاری کوتارر و آندن سوک ازلاب ازلاب نورلاندرر ایدم!» دیدی و شول وقتند اویا ایچون صوغشوب طوروچی ایکی کوگر چین کوردی. کوگار چینلرنك بری افراط در جده غیرت ایله صوغشوب حتی ایبدشنی اویادن صوغوب نوشردی. یغلوب توشکان کوگار چیننی فاتح پک فزغاندی و اوتنه گیسینه آچوی کیلدی. فولینه بر نرسه آلوب قوارغه تلاسه ده کوکلینه اوشبو فکر توشدی:

«یوق! بویله قیلورغه یاراماز، بو کوگر چین، اوزی ایچون طریشدیغندن عیبسز در».

شولای! اوزلری ایچون طرشوچیلر هم اوسده فالور لر هم عیبسز سانالورلر! همه اونوشوف.

«اوڭغايىن تابوب بر فالاغه باردق؛ ايسكى لرنىڭ مسئلهسى قوزغالدى؛ بىزده اول مسئلهگه فسلىق؛ شوندىن صوڭ بىز كيم ايگه نىمى بىلك؛ شونىڭ اىچون اول خلقىنى خىدمت ايتەرگه تىوشلىمىز» دىيە قىياسلار تىرتىب ايتەدر.

شو قىياسلارنىڭ «مىن اولنى ياراتام» مەقدەمەسىنە ھىچە رابطە وتعلقلىرى يوقدر. ھەمدە بولر باش باشىنە نىتىجەسىز قىياسلار بولدىغى اوچون بولردىن «مىن اولنى ياراتام» نىتىجەسى تومایدىر. موندای ياڭلىشلارە منطق لساندىنە «مقالە» دىيولور. مردوددر.

«مىن اولنى ياراتام» نىتىجەسىن چىزارو اىچون؛ اولدە تووب اوسمىنى؛ ياشلىك دە سولاغان سولولرنىڭ، اچكەن نانلى بلاق صولرىنىڭ تەملرى اوزدىن كىتمەمىنى؛ ياشلىككە آسراغان اول خلقى مىندار بولوچىلىقىنى؛ ملت-نىڭ قوملى و اياڭ كوپ اعضاسى اول خلقى بولوچىلىقىنى؛ جەملەدىن بورن اوللارنى آغار نورغە تىوشلى ايدىكىنى سويلەپ قىياسلار تىرتىب ايتىلسە شوندىن صوڭ بىك تەملى اولارق «شونىڭ اىچون مىن اولنى ياراتام» نىتىجەسى حاصل بولور ايدى. لىكن بو مقاله دە اش اولای توڭلىر. (مقالە ايسەن، شەمسەنى سوداى اچەدر، دىيە ماقتاى ايدىلر. شەمسە باشقە، منطق باشقە كورەسن.)

ھەر نە، ياش مىدرسلرەزدىن فخرالاسلام افندى عىن الدىن اوغلىنىڭ «تل مسئلهسى» كىي نازىك اشلىرگە اھىمىت بىروب مقاله يازوى شايان تقدىردر.

۱۳ نچى مقالهنىڭ اھىمىتى آز بولدىغى اىچون يازوب تورورغە كىرەك كورنەدى. موندىن ۱۵، ۱۶ وغىر مقل-لەر ارەتى ابلە يازلوب تورولر، شولای اوق، اھىمىتى آزلرى قالولر، ياخود بىر نىچە سوز ابلە تمام بولولر. معلم حسن على.

ايكى كىشىنىڭ اورناسىدە بولغان سوۇ مەاملەدىن ايگە وينىدە كوڭللىرى رەنجولى بولسە - اچىنىشمىق سوزى ابلە تەبىر ايتلور. «اونداى سوزلر سويلەمە، ايكەز اچىنىشلى بولورمىز» دىيولر. موى اوتىنچى يولە (اچى لىشلى) صورتىدە يازمىشدر، البته ياڭلىشدر.

مقالە، «تل يارىشى» غە قوشلونى سويلەدىن باشلا-نوب، باشقەدچە بىر كىتاب يازىلسەدە فزانلىلرنىڭ مسقل ايتولردىن قورغالاب باستىرماغاننى بيان قىلغان صوڭ، توركى تلىنى ايسكە توشترىگە باشلادىغى اىچون «شورا» ايسەنىنە رەھىتار اوفوغان صوڭ، نىتىجەسىز صورتىدە اوتىنچى يولن باتروب تمام بولادىر. موندىن صوڭقى ايسە، اون بىر يولغە يازغان سوز لرنىڭ مقالهگە تعلقلىرى يوقدر. اوزلرى مەنل-سىز بولولرى ابلە برابر ھىچدە كىرەكسىز صورتىدە بو اورنغە قىسلاشلىردىر.

۱۴

«مىن اولنى ياراتام» سرلوحەلى مقاله دە ۱۷ يات سوز باردى: دنبا - اوچ توشدە - خلق، حد، فلان، ايكىشىر توشدە - حرفى، كىتاب، مەكتەب، وقت، مؤذن، خىر، قدر، پادشاھ بىر توشدەدر.

بو مقاله دە تىركىب لرنىڭ مەناسىن اوزگەرتە تورغان «دە» لىر بىك كوبدى. نادان خلق ياڭلىش نىچەك سويلەسەلر، بو دە شولر كىي ياڭلىش يازمىشدر. اون ايكىنچى يولە «زورايا باشلادىدە» اورنىنە «زورايا باشلادىق»؛ «بىر فالاغە دە باردىق» اورنىنە «بىر فالاغە باردىق»؛ «جاي كونلرنىدە بوزارلاب آفچە دە تابدىق» اورنىنە «جاي كونلرنىڭ كىسب ايتوب بوزرلاب آفچا تابدىق» كىرەكدر.

اوز دورىنچى يولە «اوتكەن كونلرگە قاىغىردىدە» اورنىنە «اوتكەن كونلرگە قاىغىرسە قە» كىرەك ايدى. بو مقالهنى منطق بىزمەنى ابلە اولچەگەندە قىياسلرى باشدىن آياق ياڭلىش ايدىكى كورنوب تورادىر:

باشدىن اون اوچىنچى يولغە چاقلى يازغان سوزلر «باش چافدە اولدە اوفودىق» مەفومىدەدر. موندىن صوڭ:

محررى : رضا الدين بن محمد الدين.

ناشرى : محمدىكەر ومحمدىكەر راسىفادر

«شورا» اورنىبورغە اون بيش كوندە بىر چققان ادبى، فنى و سىياسى مەجموعەدر.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-й СТР. ОБЛОЖКИ
30 ЧОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СГРОКУ ПЕТИТА.
АДРЕСЪ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بىلى: سنەلك ۵، آلتى آبلق ۲ روبلە ۶۰ كاپك.
«وقت» بىرلن بىرگە آلوچىلرغە:
سنەلك ۹، آلتى آبلق ۴ روبلە ۶۰ كاپك در.

« آثار » حقنדה

اوپونچى جلد « آثار » انشاء الله اوشبوكونلرده باصلور غه باشلانور، برر مانع ظهور ايتماسه ۱۶ نچى فيورالدين صوئغه قالماز. گمانمزه كوره اوشبو جلدنك آخري ۱۳۲۹ نچى يل هجرى باشينه قدر كيلورگه نيوشلى ايدى. لىكن مسوده نك بعض كغدلرى طغز و بعضيلرى سيراك يازلد. يغندن همده بعض بيتلرنك يازلوى بتون اولوب بعضيلرينك كوب اورنلرى بوزولد يغندن بونى تخمين ايتمك ممكن دگل. بو كتابنى ترتيب قيلورغه ماخذ اولسون ايچون اوشبو كونلرده ايسكى كتابلر، مجمعلر، اجازت نامه و مختلفى موضوعلرده اولان مکتوبلر، قېر تاشلرى، رسم و كليشه لر، يياروچيلرگه تشكر ايتمكده مز. امام محمد فاتح بن محمد شكور افندى حافظ محمد بن ابى بكر الرشيدى، امام عبدالولى بن فتح الله، آخونك احمدولى عبدالباقي اوغلى، سويندك، امام مبارك جان الاميرى، لطف الرحمن بن خير الدين (شمى وفات اولدى. الله رحمت ايتسون!)، حافظ خير الله بن عثمان، امام عبدالله خير الدينوفى، لطف الله بن نصيب الله الزادوى طرفلرندن ييارلمش معلومات سلامت آلنديلر. باشقهرغه ايسه خصوصى مکتوبلر ايله جوابلر ويردك. امانت يوللو ييارلمش كغدلر بوشادقلرى صوئك هر برى سلامت قايتارلورلر، الله تعالى آفتلردن حفظ ايتسون!

الك اوزون يازلمش ترجمه حاللر: شيخ على تونئارى، مرجانى، صلاح الدين القرانى، جمال الدين افغانى، مفتى سليم گراى نوكلى لرنكدر. اوزينك كمالت وشهرتينه نسبتله الك فسقه يازلمش ترجمه داملا اسماعيل قشقار ينكدر.

افغانى ترجمه سيني يازار ايچون عرب، ترك حتى روس مطبوعاتندن كوب منبعلر تابلدى. آندن مقدم مذكور اولانلرنك ترجمه لويى ترتيب ايدر ايچون اوزلرينك معتقلرى ياردم ايتديلر. حتى تونئارى ترجمه سى بتون بتونه چيئدن يازلدى ديسهم جائز. قشقارى حقنדה فاسملى عارف افندى بر قدر شيلر يازدى وزؤيرنى غلاوسكى امامى مشار اليه نك ايكى اوچ مکتوبنى يياردى، شونلرنى نقل ايتدم. شوندىن باشقه بونك حقنדה هيچ كيمدن معلومات كلمايدى. مفتى ترجمه سنده فاميليه باشى اولان قوتلوقاى ميرزانك وفات يلى وتربه سى نه يرده ايديكى بو كونگه قدر بيلنمادى، بلكه برر يياروچى اولور، وفات بار.

هيچ اورندين معلومات تابله اديغندن بدرالدين بن

سيف الملوك القارغالى، احمدجان بن يامانقل الاتركلى، فتح الدين بن اختم القرمشى، خليل الله بن نصر الدين الأرسلاى، محمد بن على الصانشى، حسن (توز توبه نك)، ميرسياف بن كمال الدين القشيقى، عبدالمن ايشان، تيمر بولاد آقچورين، احمد اللطيف التمتقى كى ذاتلرنك ترجمه لرى اوچ دورت سطر ايله تمام اولمشدر، شاعر وعصرنك محرر عبدالحكيم بن عبدالله البلابائى، علاءالدين بن محسن القابنلقى، ابراهيم ايشان الجبلى، شاه احمد بن حسام الدين القرانى، عبدالرحمن بن ابراهيم البختيارى، قران غيمنازيه سنده ترك تىلى و حسن خط معلمى اولوب طورمش محمد على محمودوفى، تاج الدين بن عبدالجليل السردويلرنك وفات تاريخلرى بيلنمادى.

بو كونلرده آلدیغمز مکتوبلرنك كوبسینه بونده يازد. فلرمز انشاء الله جواب اولسه كرك. هر برينه فارسو خصوصى صورتده مکتوب يازارغه فرصت يتشما ديكندن اوشبو روشده معلومات و بوررگه مجبور اولدق. ملامت ايدلماسون!

رضاء الدى به في الدر

۲۵ محرم ۱۳۲۹ سنه « اورنبورغ ».

شعر

حال

مهنگيگه يوقلارغه ياطوغه ميكا ايندى وقت!..
 طوردم ايندى دنياده، آل قوينكا ميني لعد!
 آلدادى طورمش ميني گل، بار أشنده آلدادى،
 سويدم - آلداندم؛ ياراطهادم - ينه اول آلدادى!

« حبيب ».

قطعه

عبدالله جودت بك گه تقليدا

يولك بويى، قزل گول ساچكان ايدم مين كيلور ديب، سين
 كيلب ماتم سينك اورنكغه حسرت صادى كوكلمه
 قوچاقلادم مزارمنك طاشن سودالى كوكلمله
 كرر ديب اويلاغان كويگه، قوچاغمه سينك جسمك.

عبدالعزیز مناسب

«وقت» اداره خانہ سينگ اوز مطبعہ سندہ نفيس روشدہ اعلا کاغذگہ باصلوب چققان
توباندہ گی اثرلر ادارہدہ ہم مشهور کتابچیلردہ صاتلمقدہدر. ادارہدن یوزلب آلوچیلرغہ
مخصوص اسکیدکہ قیلنور. آدرس: „ВАКТЪ“ редакция газ. Оренбургъ.

« او یغہ کیلگان فکرلرم »

غزتہ وژورنالردہ اونگون قلمی ایله مشهور عمر
القرشی افندیگ ۹۹ صحیفہلی بو اثری «وقت» ادارہسی
طرفندن باصلوب چقمی. حقی ۱۲۰ پوچتہ ایله ۱۶۰۰.

« تل یاریشی »

بتمش ن زیادہ اهل قلم طرفندن حکایہ ہم مقالہ روشدہ
یازلغان بو اثرده اونودلغان یا کہ یوغالغان چن ترک سوزلرینگ
کوبسی جیولغاندر. اوشبو ۱۹۸۵ صحیفہلک اثر، گوزل روشدہ
باصیلدی. حقی ۷۵ تین، پوچتہ ایله ۸۵ تین.

« بالالار اچون واق حکایہلر »

باشقا تللردن کوجرلوب ترتیب ایتلگان بر اثردر.
موتبی دردمند. حقی ۱۲ تین، پوچتہ ایله ۱۶ تین.

« باصلماغان شعرلر »

اوتوز قدر ذاتلرنگ شعرلرندن نمونہلر جیولوب باصلمش
شعر مجموعہسیدر. حقی ۲۰ تین، پوچتہ ایله ۲۴ تین.

« دورت کون »

روسلرنگ مشهور ادیبلرندن ژ. غارشین اثری بولوب،
ر. رقیب طرفندن ترجمہ قیلنمشدر. بو رسالہده محاربهده
یارالانمش بر صالدااتنگ اوزی ثوتردیکی تورک صالدااتی
یاننده دورت کون عنایلانوب یاطدیغی و شو. اثنادگی
احوال روعیہسی - حسیانی تصویر قیلنمشدر. بهاسی ۸۰،
پوچتہ ایله ۱۰۰ تیندر.

« قوزغونلر او یاسنده »

شاختهده غی مسلمان اشچیلر طورمشینه دائر شریف
افندی کمال قلمی ایله یازلمش عبرتلی بر حکایہدر.
بهاسی ۱۲ تین، پوچتہ ایله ۱۴ تین.

« احمد بای »

مشهور احمد بای حسینوف ترجمہ حالی حقدہ
یازلمش بر اثردر. حقی ۲۵ تین، پوچتہ ایله ۲۹ تین.

« محمد علیہ السلام »

معتبر اصللردن آلنوب یازلمش بو اثر مکتب بالالرنہ
درس ایتوب اوقوتورغہ ہم مطالعہ ایچون موافقدر.
حقی ۲۰ تین، پوچتہ ایله ۲۴ تین.

« تاریخ اسلام »

ابتدائی ورشدی مکتبلردہ اوقوتوق ایچون استانبولده
مکتب سلطانی مآذونلرندن عثمان افندی جلیلر طرفندن
آچیق ترکی نلندہ یازلمش بو اثر، ایکنچی مرتبہ باصلوب
چیفدی. حقی ۱۸ تین، پوچتہ ایله ۲۲ تین.

« کتب سته و مؤلفلری »

حدیث و سنت عالملری قاشنده «کتب سته» دبه
مشهور اولان حدیث کتابلری و آنلرنگ مؤلفلری حقدہ
یازلمش بر رسالہدر. ۱۳۶ بیتدن عبارت اولان بو
رسالہنگ حقی ۴۵ تین.

« رحمت الهیہ »

بو اثر، موسی افندی طرفندن قوزغانلمش «رحمت
الهیہ» مسئلهسی حقدہ ابن القیم حضرتلرنگ «حادی
الارواح» نام اثرنگ اولان بر فصلینگ ترجمہسندن عبارتدر.
ایکنچی مرتبہ باصلدی. حقی ۱۰ تین، پوچتہ ایله ۱۲ تین.

« جغرافیای عمرانی »

غیمنازیہ وریالنی مکتبلردہ اوقوتولا طورغان درس
کتابلرندن آلنوب ترتیب ایدلش بو اثرنگ تلی آچیق،
مادہسی ینگل، مکتبده درس قیلوب اوقوتورغہ مناسبدر.
فرتیلری فاتح کریهوف ایله نورالدین آغہبفدر. حقی ۳۰
تین، پوچتہ ایله ۳۶ تین.

« ترویسکی علماسی و اصول »

« جدیدہ »

اصول جدیدہ ایله بالالر اوقوتوق شرعا وعقلا درست
ایدیکی حقدہ، شیخ زین الله نقشبندی حضرتلری ہم برابر
اولندیغی حالده ترویسکی علماسینگ اعلام نامہ وعمومی
نصیحتلرندن عبارت بر اثردر. ایکنچی مرتبہ باصلدی. حقی ۵۰.